

Plan razvoja Brodsko-posavske županije za razdoblje 2021. - 2027. godine

Prilog 2: Osnovna analiza

Slavonski Brod, listopad 2021. godine

Izrada osnovne analize rezultat je rada stručnog tima Instituta za razvoj i međunarodne odnose iz Zagreba u suradnji s Centrom za razvoj Brodsko-posavske županije i svim ostalim institucijama s područja županije koje su osigurale potrebne podatke za izradu analize te dale stručna mišljenja o pojedinim područjima analize.

Sadržaj

1. OSNOVNA ANALIZA	5
1.1. Položaj i ustroj Županije	5
1.2. Društvo	6
1.2.1. Demografija	6
1.1.2. Socijalna uključenost i usluge socijalne skrbi	10
1.1.3. Zdravstvena infrastruktura i usluge.....	13
1.1.4. Obrazovanje i znanost	15
1.1.5. Kultura i sport.....	19
1.1.6. Civilno društvo.....	24
1.2. Gospodarstvo i tržište rada	25
1.2.1. Poslovanje poduzetnika.....	25
1.2.2. Bruto domaći proizvod, investicije i robna razmjena	27
1.2.2.1. Investicije.....	27
1.2.2.2. Robna razmjena.....	28
1.2.3. Tržište rada i plaće.....	28
1.2.3.1. Struktura zaposlenih i plaće	30
1.2.3.2. Nezaposlenost	31
1.2.4. Glavne gospodarske djelatnosti	33
1.2.4.1. Prerađivačka industrija	33
1.2.4.2. Građevinarstvo	34
1.2.4.3. Trgovina, prijevoz i skladištenje	34
1.2.4.4. Poljoprivreda i akvakultura	34
1.2.4.5. Obrtništvo i djelatnosti slobodnih profesija.....	37
1.2.5. Poduzetnička potporna infrastruktura	38
1.3. Okoliš, infrastruktura i promet.....	40
1.3.1. Kvaliteta okoliša, izloženost okolišnim rizicima i klimatskim opasnostima.....	40
1.3.1.1. Onečišćenje tla i zemljišta	40
1.3.1.2. Onečišćenje zraka.....	40
1.3.1.3. Onečišćenje voda.....	42
1.3.1.4. Zaštita od poplava	42
1.3.1.5. Otpad.....	43
1.3.1.6. Prirodna baština	44
1.3.2. Vodna i energetska infrastruktura	46
1.3.2.1. Vodoopskrba i odvodnja.....	46
1.3.2.2. Sustav energetske opskrbe.....	48

1.3.3. Prometna povezanost i mobilnost	52
1.4. Institucionalni kontekst	56
1.4.1. Ključni dionici i kvaliteta upravljanja razvojem	56
1.4.2. Suradnja Županije s ostalim dionicima u upravljanju razvojem	57
1.4.2.1. Suradnja s tijelima središnje državne razine ,	57
1.4.2.2. Suradnja s jedinicama lokalne samouprave	57
1.4.2.3. Međuregionalna i međunarodna suradnja	57
1.4.3. Fiskalni kapaciteti i rezultati korištenja EU fondova Brodsko-posavske županije	59
1.4.4. Pregled aktivnosti na provedbi razvojnih strategija u razdoblju 2017.- 2019. godine	61
1.5. Prostorni razvoj	64
1.5.1. Najznačajnija obilježja prostora Brodsko-posavske županije.....	64
1.5.2. Planiranje prostornog razvoja županije	65
1.5.3. Proces i pokazatelji stanja u prostoru	66
1.5.4. Razvoj naselja i ruralnog prostora Županije	67
2. SWOT ANALIZA	69

1. OSNOVNA ANALIZA

1.1. Položaj i ustroj Županije

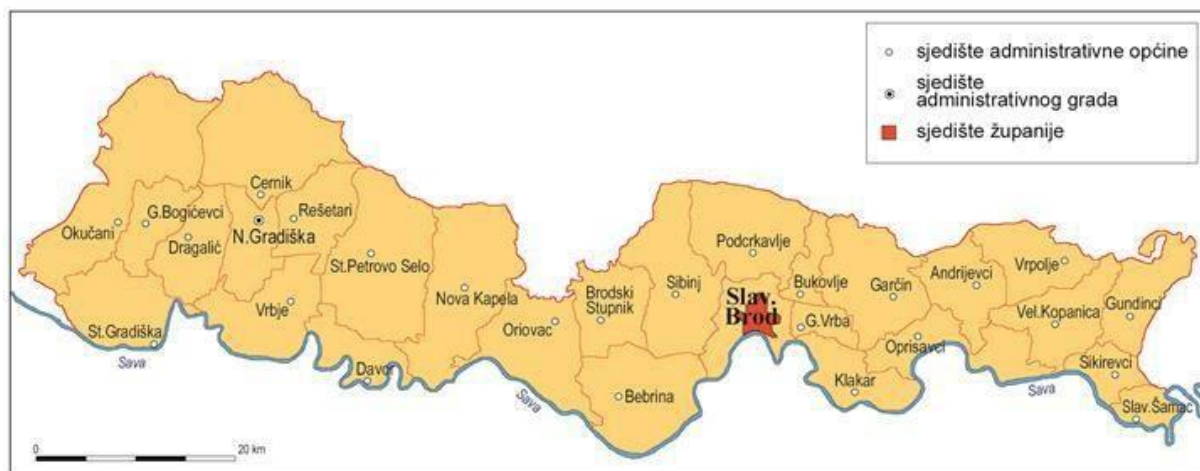
Brodsko-posavska županija (BPŽ) smještena je u južnom dijelu slavonske nizine, na prostoru između planine Psunj, Požeškog i Diljskog gorja sa sjevera i rijeke Save s juga, koja je dio državne granice prema Bosni i Hercegovini u dužini od 163 km. Nalazi se na sjevernoj zemljopisnoj širini od 45° 02' - 45° 23' i istočnoj zemljopisnoj dužini od 17° 04' - 18° 35'. Obuhvaća prostor od 2.034 km² što čini 3,61 % ukupnog teritorija Republike Hrvatske (56.542 km²) i po veličini je na 14. mjestu među hrvatskim županijama. Jedna je od najužih (7 km) i najdužih županija (117 km zračne dužine), na istoku graniči s Vukovarsko-srijemskom, na sjeveroistoku s Osječko-baranjskom, na sjeveru s Požeško-slavonskom i na zapadu sa Sisačko-moslavačkom županijom.

Slika 1. Prostorni obuhvat Brodsko-posavske županije

Brodsko-posavska županija može se podijeliti u tri reljefne cjeline: brdsku, ravničarsku i nizinsku. Brdsko područje čini blago uzdignuto gorje, najvećim dijelom pokriveno šumom s najvišom nadmorskom visinom od 984 m (Psunj). Ravničarsko područje zauzima najveći dio Županije, a čini ga rubni pojas plodne slavonske ravnice. Nizinsko područje uz Savu isprepletano je potocima, kanalskom mrežom i močvarama. Županija je područje umjerene kontinentalne klime, sve blažih zima i toplijih ljeta. Voda, šume i plodno tlo, plovna rijeka i europski putni koridori prirodni su uvjeti koji omogućuju razvoj gospodarstva, prometa, trgovine i kulture.

Brodsko-posavska županija sastoji se od 2 grada i 26 općina. Središte Županije je Grad Slavonski Brod u kojem živi više od trećine svih stanovnika županije i u kojem je koncentrirana većina duhovnog i gospodarskog života. Drugi grad u Brodsko-posavskoj županiji je Nova Gradiška, smještena u zapadnom dijelu županije te preuzima ulogu središnjeg mjesta tog dijela županije.

Slika 2. Jedinice lokalne samouprave Brodsko-posavske županije

1.2. Društvo

1.2.1. Demografija

Prema procjenama Državnog zavoda za statistiku (DZS), sredinom 2018. godine Brodsko-posavska županija imala je 140.072 stanovnika, što je stavlja na 11. mjesto s 3,4 % populacije Republike Hrvatske (RH). Gustoća naseljenosti prema procjenama DZS-a za 2018. godinu u Brodsko-posavskoj županiji iznosi 69,0 stan./km², a na području Republike Hrvatske 72,2 stan./km². **Broj stanovnika u Županiji u razdoblju 2008. - 2018. bilježi smanjenje od 13,32 %, što je znatno lošiji trend nego na razini RH**, gdje se bilježi smanjenje broja stanovnika za 5,15 %.

Tablica 1. Promjena broja stanovnika u Brodsko-posavskoj županiji i Republici Hrvatskoj

	Procjena 30.06.2008.	Popis 31.03.2011.	Procjena 30.06.2013.	Procjena 30.06.2018.	Promjena 2018./2008.
Brodsko-posavska županija	161 605	158 575	155 956	140 072	-13,32%
Republika Hrvatska	4 309 705	4 284 889	4 255 689	4 087 843	-5,15%

Izvor: DZS

Oscilacije broja stanovnika uvjetovane su migracijama stanovništva te razlikama između nataliteta i mortaliteta odnosno prirodnog prirasta stanovništva. Stopa prirodnog prirasta u razdoblju 2013. - 2017. **kontinuirano je negativna** što pokazuje da je broj umrlih bio veći od broja živorođenih. Prema podacima DZS-a u BPŽ-u umrlo je 4.036 više stanovnika nego što je u tom razdoblju rođeno. Negativno prirodno kretanje pokazuje i vitalni indeks (živorođeni na 100 umrlih) koji je u prosjeku 66,67 dok je prosječan vitalni indeks Republike Hrvatske 72,93.

Dobno-spolna struktura stanovništva Brodsko-posavske županije pokazuje kako je svaka godina obilježena **nepovoljnom dinamikom razvoja dobne slike naseljenosti**. Usporedbom podataka Popisa stanovništva 2011. godine i Procjene DZS-a za 2018. godinu vidljivo je kako je **broj mladog stanovništva**

(0-19 godina) u opadanju. Indeks starenja i koeficijent starosti osnovni su pokazatelji razine starenja, a na području Županije vidimo kako su oba u porastu, ali niži od onog na razini Republike Hrvatske.

Tablica 2. Dobna struktura stanovništva BPŽ-a i RH u 2011. i 2018. godini

		0 - 19	20 - 60	60 i više	Koeficijent starosti	Indeks starenja
2011.						
	RH	1,031.373	2,356.911	896.605	24,1	115
	BPŽ	37.925	84.036	36.614	23,1	96,5
2018.						
	RH	799.206	2,158.633	1,130.004	27,6	141,4
	BPŽ	29.812	72.421	37.929	27,1	127,2

Izvor: DZS Priopćenje 7.1.3. od 13. rujna 2019.

Prema procjenama DZS-a za 2018. godinu, u dva grada Brodsko-posavske županije živi 66.020 stanovnika što iznosi 47,13 % ukupnog broja stanovnika županije, dok ostatak od 52,87 % živi u 26 općina. Najviše stanovnika ima Slavonski Brod (53.614) dok je od općina najnaseljenija Općina Sibinj sa 6.112, a najmanje naseljena Stara Gradiška s 918 stanovnika. Raspodjela stanovništva je vidljivo neujednačena s najvećom koncentracijom stanovnika u gradovima, posebno u Slavonskom Brodu.

U razdoblju 2008. -2018. sve općine i gradovi na području Brodsko-posavske županije bilježe pad broja stanovnika prema procjenama DZS-a. Najveći pad broja stanovnika u promatranom razdoblju zabilježen je u Općini Stara Gradiška u kojoj je u 2018. godini zabilježeno 35,8 % stanovništva manje nego 2008., a slijede Okučani (30,95 % manje i Gornji Bogičevci (25,05 % manje). Najmanja stopa promjene zabilježena je u Općini Bukovlje gdje je broj stanovnika smanjen za 3,76 %.

Tablica 3. Promjene broja stanovnika u gradovima i općinama

Općina ili grad	2008.	2018.	Promjena 2008. - 2018.	Stopa promjene 2018./2008.
Bebrina	3287	2943	-344	-10,47 %
Brodski Stupnik	3095	2551	-544	-17,58 %
Bukovlje	3083	2967	-116	-3,76 %
Cernik	3690	2988	-702	-19,02 %
Davor	3096	2729	-367	-11,85 %
Donji Andrijevci	3798	3251	-547	-14,40 %
Dragalić	1367	1063	-304	-22,24 %
Garčin	4884	4166	-718	-14,70 %
Gornja Vrba	2488	2297	-191	-7,68 %
Gornji Bogičevci	2024	1517	-507	-25,05 %
Gundinci	2057	1742	-315	-15,31 %

Klakar	2310	2113	-197	-8,53 %
Nova Gradiška	14474	12406	-2068	-14,29 %
Nova Kapela	4340	3549	-791	-18,23 %
Okučani	3593	2481	-1112	-30,95 %
Oprisavci	2567	2180	-387	-15,08 %
Oriovac	5926	5122	-804	-13,57 %
Podcrkavlje	2538	2328	-210	-8,27 %
Rešetari	4830	4090	-740	-15,32 %
Sibinj	6973	6112	-861	-12,35 %
Sikirevci	2499	2063	-436	-17,45 %
Slavonski Brod	60129	53614	-6515	-10,84 %
Slavonski Šamac	2224	1693	-531	-23,88 %
Stara Gradiška	1430	918	-512	-35,80 %
Staro Petrovo Selo	5327	4277	-1050	-19,71 %
Velika Kopanica	3386	2821	-565	-16,69 %
Vrbje	2325	1800	-525	-22,58 %
Vrpolje	3589	3023	-566	-15,77 %

Izvor: Obrada autora temeljem podataka DZS-a

Značajan utjecaj na ukupno kretanje stanovnika u svim gradovima i općinama imaju migracije. Sve jedinice Brodsko-posavske županije u razdoblju od 2008. - 2018. godine imaju negativan saldo migracija te migracije predstavljaju znatno veći demografski problem u BPŽ-u budući da je stopa promjene stanovništva zbog migracija znatno veća od stope promjene stanovništva zbog prirodnog prirasta.

U razdoblju 2013. - 2018. u Županiju se doselilo 5.934 osobe (37 % iz druge županije, 63 % iz inozemstva), a istovremeno se iz Županije odselilo 19.775 osoba (45 % u drugu županiju, 55 % u inozemstvo) pa je migracijski saldo negativan (-13.841).

Tablica 4. Prirodni prirast i migracije u gradovima i općinama

	Stopa promjene stanovništva 2008. - 2018.	Stopa promjene stanovništva zbog prirodnog prirasta 2008. - 2018.	Stopa promjene stanovništva zbog migracija 2008. - 2018.
BPŽ	-13,96 %	-2,99 %	-10,97 %
Bebrina	-10,47 %	-0,55 %	-9,92 %
Brodski Stupnik	-17,58 %	-4,14 %	-13,44 %
Bukovlje	-3,76 %	-2,04 %	-1,72 %
Cernik	-19,02 %	-6,19 %	-12,84 %

Davor	-11,85 %	-1,89 %	-9,96 %
Donji Andrijevići	-14,40 %	-2,62 %	-11,78 %
Dragalić	-22,24 %	-6,07 %	-16,17 %
Garčin	-14,70 %	-4,74 %	-9,96 %
Gornja Vrba	-7,68 %	-0,79 %	-6,89 %
Gornji Bogičevci	-25,05 %	-5,27 %	-19,78 %
Gundinci	-15,31 %	-1,08 %	-14,23 %
Klakar	-8,53 %	-2,65 %	-5,88 %
Nova Gradiška	-14,29 %	-3,31 %	-10,98 %
Nova Kapela	-18,23 %	-7,02 %	-11,21 %
Okučani	-30,95 %	-5,90 %	-25,05 %
Oprisavci	-15,08 %	-6,18 %	-8,90 %
Oriovac	-13,57 %	-4,03 %	-9,54 %
Podcrkavlje	-8,27 %	-1,88 %	-6,39 %
Rešetari	-15,32 %	-2,75 %	-12,57 %
Sibinj	-12,35 %	-2,38 %	-9,97 %
Sikirevci	-17,45 %	0,91 %	-18,36 %
Slavonski Brod	-10,84 %	-1,66 %	-9,17 %
Slavonski Šamac	-23,88 %	-4,53 %	-19,34 %
Stara Gradiška	-35,80 %	-6,15 %	-29,66 %
Staro Petrovo Selo	-19,71 %	-6,18 %	-13,53 %
Velika Kopanica	-16,69 %	-2,61 %	-14,07 %
Vrbje	-22,58 %	-8,05 %	-14,53 %
Vrpolje	-15,77 %	-3,09 %	-12,68 %

Izvor: Obrada autora temeljem podataka DZS-a

Vezano uz demografske mjere, sve jedinice Brodsko-posavske županije isplaćuju sredstva za rođenje djeteta. Samo 4 jedinice provode dodatne demografske mjere, općine Rešetari i Davor poklanjaju opremu za novorođenčad, Nova Gradiška novčano pomaže obiteljima sa 6 ili više djece, a Slavonski Brod daje opremu u vrijednosti do 5.000 kuna za svako prvorođeno dijete u obitelji za sve roditelje koji imaju prebivalište na području Grada Slavonskog Broda te za svu djecu rođenu u tekućoj godini isplaćuje božićnice u iznosu od 750,00 kn.

Tablica 5. Tablica ključnih obilježja, razvojnih potencijala i razvojnih potreba u području demografije

Ključna obilježja	Razvojni potencijali	Razvojne potrebe
<p>Pozitivna</p> <ul style="list-style-type: none"> – nešto bolja dobna struktura stanovništva u odnosu na prosjek RH <p>Negativna</p> <ul style="list-style-type: none"> – izrazito neujednačena raspodjela stanovništva s najvećom koncentracijom u gradovima, posebno u Slavonskom Brodu, posebno u Slavonskom Brodu – sve izraženiji negativan prirodni priraštaj – negativan saldo migracija u svim JLS-ovima Županije u razdoblju 2008. - 2018. – depopulacija – starenje i iseljavanje stanovništva (pogotovo u ruralnim sredinama) – odlazak radno sposobnih stanovnika iz Županije – izražen odlazak mladih iz Županije – samo četiri JLS-a provode dodatne demografske mjere 	<ul style="list-style-type: none"> – uvođenje dodatnih demografskih mjera na području cijele Županije u svrhu smanjivanja pada broja stanovnika – potencijal EU fondova za pokretanje razvoja te zapošljavanja mladih kako bi se potaknuo njihov ostanak u Županiji – iskustvo općina Rešetari i Davor Nove Gradiške i Slavonskog Broda s demografskim mjerama mogu poslužiti kao uzor drugim jedinicama lokalne samouprave (JLS) na području Županije 	<ul style="list-style-type: none"> – preokrenuti negativnu prirodnu i migracijsku promjenu stanovništva kroz uvođenje dodatnih demografskih mjera u svim JLS-ovima Županije – posebnim mjerama poticati mlade ljude s obiteljima da se presele u demografski ugrožena područja kako bi se smanjila koncentriranost stanovništva u gradovima u Županiji – Slavonskom Brodu i Novoj Gradišci – dodatno poticati pronatalitetnu politiku – mjerama aktivne politike zapošljavanja doprinosti zaustavljanju odlaska mladih iz Županije – jačati znanja vezana za korištenje EU fondova za potrebe pokretanja razvoja u Županiji u svrhu zapošljavanja mladih te podizanja razine životnog standarda mladih obitelji

1.1.2. Socijalna uključenost i usluge socijalne skrbi

U Brodsko-posavskoj županiji registrirane su 3 pravne osoba koje obavljaju djelatnost socijalne skrbi za starije i teško bolesne osobe i to 2 na području Grada Slavonskog Broda i 1 na području Općine Rešetari.¹ Na području Županije registrirane su i 4 fizičke osoba koje pružaju socijalne usluge.

Socijalne usluge za starije osobe

Javna ustanova, Dom za starije i nemoćne osobe Slavonski Brod započeo je s radom 1984. godine, kao društvena, humanitarna, javna i stručna institucija, koja sukladno zakonskim odredbama pruža svojim korisnicima i štićenicima usluge institucionalnog i organiziranog stanovanja, prehrane, zdravstvene njege i zaštite, organizacije slobodnog vremena, usluge održavanja higijene i životnog okruženja, usluge poludnevnog i cjelodnevnog boravka u Domu, kao i usluge pomoći i njege u kući korisnika. U Domu su osigurani svi uvjeti i sadržaji koji život korisnika oplemenjuju kroz održavanje socijalnih, radnih, motoričkih, mentalnih i duhovnih sposobnosti. Zajedno s Podružnicom doma u Novoj Kapeli, čini okosnicu socijalne politike u gerontološkoj skrbi, čime je pokriven vrlo važan segment socijalnih potreba starije generacije u Županiji. Smještajni kapaciteti organizirani su u 144 sobe s ukupno 232 ležaja i kompletnom pratećom infrastrukturom. Uz prostore za stanovanje nalaze se i dobro osmišljeni dnevni boravci s pripadajućim čajnim kuhinjama koje su kompletno opremljene za potrebe korisnika. Prostor za stanovanje funkcionalno je povezan s centralnim prostorom u kojem su smješteni popratni sadržaji ustanove u čijem sklopu se nalaze ambulanta obiteljskog liječnika, stomatolog, restoran,

¹ Podaci iz registra Ministarstva za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, stanje na dan 31.12.2018.

blagovaonica, kuhinja, frizerski salon, ekumenska kapelica, recepcija, dvorana za gimnastiku, prostori za različite hobije.

Na području županije djeluju 43 nedržavnih domova socijalne skrbi za starije i teško bolesne osobe koji obavljaju djelatnost pružanja usluga stanovanja, prehrane, zdravstvene skrbi, njege i rehabilitacije, stručno-socijalnog rada te radno kreativnih i sportsko rekreativnih aktivnosti starijim i nemoćnim osobama. Nedržavni domovi socijalne skrbi za starije i teško bolesne osobe na području BPŽ ukupno imaju kapacitet od 724 osobe.

Tablica 6. Broj korisnika pomoći za uzdržavanje na području Županije

R. b.	Pravo u socijalnoj skrbi	Nova Gradiška CZSS	Slavonski Brod CZSS	Ukupno Županija
I	Zajamčena minimalna naknada (samci i kućanstva)	818	1.076	1.894
	Ukupno obuhvaćenih osoba	1.587	2.093	3.680
II	Naknada za osobne potrebe korisnika smještaja	182	81	263
III	Jednokratna naknada:	573	821	1.394
	1. Ukupno naknada u izvještajnoj godini			
	2. Različiti korisnici (samci i kućanstva) kojima je jednom ili više puta odobrena naknada u izvještajnoj godini	515	742	1.257
IV	Naknade u vezi s obrazovanjem	2	-	2
V	Osobna invalidnina	352	692	1.044
VI	Doplatak za pomoć i njegu	1.355	1.020	2.375
VII	Status roditelja njegovatelja ili njegovatelj	60	149	209
VIII	Naknada do zaposlenja	83	120	203
IX	Socijalne usluge (ukupno korisnika)	45	147	192
	Pomoć u kući			
	Psihosocijalna podrška	-	-	-
	Rana intervencija	-	-	-
	Pomoć pri uključivanju u programe odgoja i obrazovanja (integracija)	-	-	-
	Boravak			
	Smještaj u udomiteljsku obitelj djece i odraslih	-	-	2.650
	Smještaj u obiteljski dom djece i odraslih	-	-	1.852
	Smještaj u centar za pružanje usluga u zajednici	818	1.076	1.894
	Smještaj u dom socijalne skrbi za djecu i odrasle	1.587	2.093	3.680
Organizirano stanovanje	182	81	263	

Izvor: Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, Godišnje statističko izvješće za 2018. godinu, stanje na dan 31.12.2018. godine

Na području BPŽ-a nema dovoljno ustanova za smještaj i prihvatanje ranjivih skupina. Postoji potreba za smještajem braniteljske populacije u dom za stare i nemoćne osobe, te za razvojem usluga palijativne skrbi hrvatskih branitelja na području BPŽ-a. Hrvatskim braniteljima koji, zbog bolesti, nemoći, starosti, radne nesposobnosti, invalidnosti ili drugih nepovoljnih životnih okolnosti nisu u mogućnosti samostalno skrbiti o svojim osnovnim životnim potrebama, niti im pomoć u njihovom domu ne mogu osigurati članovi obitelji, potrebno je osigurati smještaj u adekvatnoj ustanovi.

I dalje je naglašena potreba razvoja usluga pomoći i njege u kući i ostalih izvaninstitucionalnih usluga kao i potreba za osnaživanjem palijativne skrbi i osnivanjem mobilnog tima podrške u zajednici za osobe s psihosocijalnim teškoćama.

Dostupnost i kvaliteta usluga za pružanje smještaja psihički oboljelim osobama nedovoljno je razvijena.

U suradnji s Centrima za socijalnu skrb (CZSS) koji djeluju na području BPŽ-a, udomiteljskim obiteljima u njihovoj nadležnosti i obiteljskim domovima koji su pružatelji socijalnih usluga, BPŽ provodi terenske kontrole provođenja uputa i preporuka Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo (HZJZ) za sprječavanje i suzbijanje pandemije COVID-19. Uz kontrolnu funkciju, BPŽ prenosi informacije i upute o epidemiološkim mjerama koje su na snazi svim pružateljima usluga iz područja socijalne skrbi u BPŽ-u, te pomaže pružateljima usluga u implementaciji tih mjera njihovim tumačenjem. Time se postiže obostrana komunikacija, koja pospješuje pravilnu primjenu mjera, te ima pozitivan učinak na sprječavanje i suzbijanje pandemije COVID-19, što potvrđuju i same terenske kontrole provođenja mjera.

Tablica 7. Tablica ključnih obilježja, razvojnih potencijala i razvojnih potreba u području socijalne uključenosti i usluga socijalne skrbi

Ključna obilježja	Razvojni potencijali	Razvojne potrebe
<p>Negativna</p> <ul style="list-style-type: none"> – nedostatni financijski kapaciteti Županije za aktivniju socijalnu politiku – nedovoljni i neadekvatni kapaciteti za skrb starijih i nemoćnih, u prvom redu u ruralnim sredinama – nedovoljan broj ustanova za smještaj braniteljske populacije te neadekvatan razvoj palijativne skrbi za potrebe hrvatskih branitelja – nizak standard života stanovništva ruralnih područja – nerazvijene usluge pomoći i njege u kući za starije osobe – ovisnost o socijalnoj pomoći u ruralnim područjima – nedostatak adekvatnih domova za starije – u cjelini nerazvijene socijalne inovacije na području Županije 	<ul style="list-style-type: none"> – razina kvalitete življenja za stariju populaciju, sve nemoćne i potrebite te one sa specifičnim potrebama u Županiji podignuta na bitno višu razinu – Županija prepoznata po razvijenim socijalnim inovacijama – korištenje ESIF fondova i EU programa u funkciji unapređenja socijalne politike u Županiji 	<ul style="list-style-type: none"> – Podizati razinu kvalitete postojećih socijalnih usluga i daljnji razvoj novih korištenjem dostupnih sredstava iz ESIF-a i nacionalnih programa – razvijati kapacitete za skrb o starijim i nemoćnima, poglavito u slabije razvijenim područjima Županije – razvijati ustanove za smještaj braniteljske populacije – jačati dostupnost i kvalitetu usluga za pružanje smještaja psihički oboljelim osobama – povećati financijske kapacitete BPŽ-a za aktivniju socijalnu politiku (npr. deinstitutionalizacija, socijalne inovacije i sl.) – razvijati sustav usluga pomoći i njege u kući za starije osobe na području Županije, poglavito u manje razvijenim ruralnim predjelima – osnovati mobilni tim podrške u zajednici za osobe s psihosocijalnim teškoćama – razvijati i primjenjivati socijalne inovacije u Županiji temeljem sagledavanja uspješnih iskustava u Hrvatskoj i inozemstvu – analizirati posljedice pandemije COVID-19 na funkcioniranje sustava pružanja socijalnih usluga u Županiji za vrijeme trajanja pandemije COVID-19

		<ul style="list-style-type: none"> - razviti plan nošenja sa situacijama poput ponovljene pandemije COVID-19 ili sličnih ugroza za sustav socijalnih usluga u Županiji - jačati kapacitete u Županiji za pripremu i provedbu projekata financiranih sredstvima Europske unije usmjerenih na osnaživanje postojećeg socijalnog sustava - Obiteljsko nasilje, ovisnosti o drogi, alkoholu, kockanju i društvenim medijima – potrebno je ojačati Obiteljske centre i odrediti njihovo djelovanje u svrhu prevencije, edukacije i lociranja, sa programom djelovanja od najranije dobi kroz vrtiće. - Pružanje pomoći starijim osobama koje žive same- sukladno programu „Zaželi“ koji ima rok trajanja, potrebno je trajno isti ili slični sustav uspostaviti i provoditi na razini županije. - Aktivacija multidisciplinarnih timova za praćenje razvoja u obiteljima sa velikim brojem djece- zdravlje, škola, profesionalno usmjeravanje djece, timovi bi bili usmjereni na savjetovanje roditelja, praćenje razvoja djece i pomoć u usmjeravanju u školstvu i izboru profesije.
--	--	--

1.1.3. Zdravstvena infrastruktura i usluge

Na području Županije djeluje sedam zdravstvenih ustanova kojima je Županija osnivač. To su Opća bolnica „Dr. Josip Benčević“ Slavonski Brod, Opća bolnica Nova Gradiška, Dom zdravlja Slavonski Brod, Dom zdravlja „Dr. Andrija Štampar“ Nova Gradiška, Zavod za javno zdravstvo Brodsko-posavske županije, Zavod za hitnu medicinu Slavonski Brod i Ljekarna Slavonski Brod.

Prema Izvješću Zavoda za hitnu medicinu BPŽ-a, u 2018. godini Zavod je provodio mjere hitne medicine na području Brodsko-posavske županije i to u 5 punktova u sjedištu u Slavanskom Brodu te u četiri Ispostave Okučani, Nova Gradiška, Lužani i Vrpolje, a sve sukladno Mreži hitne medicine za Brodsko-posavsku županiju. Imao je 102 zaposlena od čega su 96 zdravstveni djelatnici. Zavod djeluje kroz 20 timova 1 te 10 timova 2. Timovi 1 (doktor medicine, medicinska sestra/tehničar i vozač) djeluju u sjedištu Zavoda u Slavanskom Brodu, te u Ispostavama Vrpolje i Nova Gradiška. Timovi 2 (dva medicinska tehničara/sestre) djeluju u Ispostavama Zavoda u Lužanima i Okučanima. Prema podacima Zavoda za hitnu medicinu BPŽ-a za 2018. godinu, Zavod za hitnu medicinu Brodsko-posavske županije skrbi 24 sata za oko 140.000 stanovnika na području od 2.043 km².

Tablica 8. Stacionarne zdravstvene ustanove u BPŽ-u u odnosu na nacionalni prosjek u 2018. godini

Pokazatelji za BPŽ i RH	Broj bolničkih postelja na 1000 stanovnika	Broj liječnika	Broj postelja po jednom liječniku	Godišnja zauzetost postelja	% iskorištenosti postelja
RH	5,40	6.838	3,38	256	70,26
BPŽ	4,50	279	2,56	287	74,64

Izvor: Rad bolnica u Hrvatskoj, Izvješće za 2018., HZZJZ

Smještajni kapaciteti zdravstvenih ustanova BPŽ-a u 2018. godini bili su nešto niži od prosjeka RH u broju bolničkih postelja na 1000 stanovnika. S druge strane, broj liječnika, odnosno broj postelja po jednom liječniku pokazuje znatno bolju situaciju od prosjeka RH.

Prema podacima DZS-a, kardiovaskularne bolesti su vodeći uzrok smrti u BPŽ-u, s udjelom od 46 % u 2017. godini. Na drugom mjestu vodećih uzroka smrti nalaze se novotvorine (neoplazme), s udjelom od 26,7 %.

Broj osoba liječenih u zdravstvenim ustanovama zbog ovisnosti o drogama u dobi od 15 do 64 godine registriranih u 2017. godini u BPŽ-u iznosi 110, a stopa na 100.000 stanovnika iznosi 106,1, što je znatno niža stopa nego na razini RH (248,3).

Liste čekanja, zahvaljujući centralnom naručivanju pacijenata značajno su se smanjile. Prema Godišnjem izvještaju Povjerenstva za liste čekanja za 2019. godinu Opće bolnice „Dr. Josip Benčević“ u Slavanskom Brodu redovno se svaki mjesec izrađuje mjesečni izvještaj i izvještaj Ravnatelja o trenutnom stanju na listama čekanja. Liste se kontinuirano pokušavaju smanjiti, svaki mjesec se otvaraju dodatni termini na radilištima, sukladno trenutnom stanju na listi i opterećenjima. Tako je npr. na listi čekanja za operaciju očne mrežnice razdoblje čekanja smanjeno za 2 mjeseca, hitni pacijenti za MR i CT čekaju do 30 dana, hitne pacijentice za MR dojke čekaju maksimalno 7 dana, a UZV srca čeka se do 60 dana. Slična situacija je i u Općoj bolnici Nova Gradiška.

Tablica 9. Tablica ključnih obilježja, razvojnih potencijala i razvojnih potreba u području zdravstvene infrastrukture i usluga

Ključna obilježja	Razvojni potencijali	Razvojne potrebe
<p>Pozitivna</p> <ul style="list-style-type: none"> – Broj liječnika te broj postelja po liječniku pokazuje bolju situaciju u odnosu na prosjek u RH. – Zahvaljujući sustavu centralnog naručivanja, liste čekanja za preglede su značajno smanjenje na razini Županije te se kontinuirano nastoje dodatno smanjiti. – Broj osoba ovisnih o drogama koji se liječi u zdravstvenim ustanovama znatno je niži u odnosu na stopu na razini RH. 	<ul style="list-style-type: none"> – zdravstvena infrastruktura – razvoj zdravstva u službi vrlo povoljnog geostrateškog položaja Županije – zdravstveni turizam kao bitna mogućnost integriranog pristupa sagledavanju razvoja kako zdravstva tako i turizma na području Županije – integrirani pristup iz segmenta zdravstva, sporta i obrazovanja u svrhu podizanja razine usvajanja zdravih navika kod mladih – Županija s visoko razvijenom svijesti o važnosti zdravog življenja i usvajanja zdravih životnih navika kod svih generacija 	<ul style="list-style-type: none"> – posebnim mjerama (uključujući obrazovni sustav) razvijati zdrave životne navike kod stanovnika svih uzrasta u Županiji (poglavito vezano za prehranu i sport) – analizirati posljedice pandemije COVID-19 na funkcioniranje zdravstvenog sustava u Županiji za vrijeme trajanja pandemije – razviti plan nošenja sa situacijama poput ponovljene pandemije COVID-19 ili sličnog mogućeg budućeg ugroza za zdravstveni sustav u Županiji – razvijati znanja i vještine potrebne za pripremu i provedbu EU projekata, financiranih ESIF fondovima i EU programima,
<p>Negativna</p>		

<ul style="list-style-type: none"> - Smještajni kapaciteti zdravstvenih ustanova BPŽ-a u 2019. bili su niži od prosjeka RH u broju bolničkih postelja na 1000 stanovnika. - Kardiovaskularne bolesti su vodeći uzrok smrti u Županiji (46 %), što upućuje na potrebu mijenjanja životnih navika kod stanovnika Županije. - 		<p>usmjerenih na daljnji razvoj zdravstvenog sustava Županije</p> <ul style="list-style-type: none"> - Jačanje primarne zdravstvene zaštite kroz Domete zdravlja zbog potreba za doktorima obiteljske medicine u ruralnim područjima.
---	--	--

1.1.4. Obrazovanje i znanost

Prema posljednjem Popisu stanovništva (2011.), udjel stanovnika BPŽ-a sa završenom osnovnom školom bio je 28,98 %, sa srednjom školom 50,69 %, s višom školom ili stručnim studijem 3,95 %, a s visokom školom 5,52 %. Prema tim podacima, BPŽ ima lošije obrazovano stanovništvo od nacionalnog prosjeka, budući da je udio stanovništva sa završenom osnovnom školom viši od nacionalne razine (udio stanovnika sa završenom osnovnom školom na nacionalnoj razini je 21,3 %), a udjeli stanovnika sa završenom srednjom, višom i visokom školom niži su nego na nacionalnoj razini.

Tablica 10. Broj djece u dječjim vrtićima, učenika u osnovnim i srednjim školama i broj upisanih i diplomiranih studenata te broj odgojitelja, učitelja i nastavnika

školska/akademski godina	Dječji vrtići		Osnovne škole		Srednje škole		Visoko obrazovanje	
	Broj djece	Broj odgojitelja	Broj učenika	Broj učitelja	Broj učenika	Broj nastavnika	Broj upisanih studenata	Broj diplomiranih
2017./2018.	2961	189	11780	1275	5455	679	4980	982
2018./2019.	3094	192	11469	1238	5055	677	4865	1109
2019./2020.	2991	202	11158	1263	4882	686	4813	1109

Izvor: DZS - <https://www.dzs.hr/Hrv/publication/subjects.htm>

Temeljem podataka iskazanih u prethodnoj tablici u 2019./2020. godini prema podacima DZS-a po broju djece u predškolskim ustanovama, BPŽ je na 17. mjestu u hrvatskim okvirima, po broju osnovnoškolskih učenika na 10. mjestu, po broju srednjoškolskih učenika također na 10. mjestu, a po broju studenata na 11. mjestu.

Predškolski odgoj

Predškolskim odgojem u pedagoškoj godini 2019./2020. obuhvaćeno je 2991 djece s područja 12 općina i 2 grada Županije, smještenih u 27 dječjih vrtića s time da pojedini vrtići djelatnost obavljaju na više dislociranih lokacija. 14 JLS-ova (u postotku 50 %) na području BPŽ-a nema dječji vrtić što pokazuje da postojeći kapaciteti nisu dovoljni, ali kapaciteti koji postoje, odgovaraju standardima jer je većina izgrađena u posljednjih nekoliko godina. Također, nekoliko JLS-ova ima u planu ili je već u postupku izgradnje vrtića.

Osnovnoškolsko obrazovanje

Na području Brodsko-posavske županije nalazi se 35 osnovnih škola. Među njima su i dvije glazbene škole – Glazbena škola Nova Gradiška i Osnovna glazbena škola „Ivan Zajc“ Slavonski Brod. Brodsko-posavska županija posljednjih desetak godina bilježi pad broja učenika u osnovnim školama te je školske 2018./2019. godine osnovnu školu pohađalo 11.469 učenika, što je 2,6 % manje u odnosu na prethodnu godinu.

Brodsko-posavska županija suočava se s nedostatkom stručnog obrazovnog kadra u predmetnoj nastavi osnovnih škola ruralnog područja zbog uvjeta koji su mladim kadrovima neprivačni i nedovoljni. S druge strane, u određenim područjima kao što su razredna ili predmetna nastava određenih predmeta u osnovnim i srednjim školama, javlja se višak radne snage zbog nedostatka fluktuacije, odnosno ostvarivanja mirovine postojećeg osoblja.

Srednjoškolsko obrazovanje

Na području Brodsko-posavske županije nalazi se 11 srednjih škola koje je tijekom školske 2018./2019. godine pohađalo 5.055 učenika. Kao i kod osnovnih škola, broj učenika u srednjim školama bilježi konstantan pad. U školskoj godini 2018./2019. srednju školu pohađalo je 7,3 % učenika manje u odnosu na prethodnu.

Brodsko-posavska županija nema učeničkih domova, te se do sada nije javila potreba za njihovom izgradnjom jer učenici su srednjih škola u Brodsko-posavskoj županiji uglavnom učenici s područja Županije koji, ako ne stanuju u Slavonskom Brodu ili Novoj Gradiški, putuju sufinanciranim javnim ili vlastitim prijevozom.

BPŽ ima regionalni centar kompetentnosti u poljoprivredi čiji je nositelj Srednja škola Matije Antuna Reljkovića u Slavonskom Brodu te je u provedbi priprema za osnivanje regionalnog centra kompetentnosti u strojarstvu čiji je nositelj Tehnička škola u Slavonskom Brodu. Regionalni centar kompetentnosti finalizirat će se kroz dva projekta „Slavonika 5.0“ i „Slavonika 5.1“ Oba projekta završavaju 2023. godine, a razlika je u tome da se „Slavonika 5.0“ financira iz Europskog fonda za regionalni razvoj te provodi aktivnosti dogradnje i opremanja, a „Slavonika 5.1“ financira se iz Europskog socijalnog fonda te će provoditi „soft“ aktivnosti i aktivnosti opremanja. Vrijednost projekta „Slavonika 5.0“ iznosi 29,965.560,00 kn, a projekta „Slavonika 5.1“ 48,804.018,11 kn.

Sveučilište u Slavonskom Brodu

Sveučilište u Slavonskom Brodu osnovano je Zakonom o osnivanju Sveučilišta u Slavonskom Brodu (NN 110/15) koji je donio Hrvatski sabor na sjednici od 25. rujna 2015. godine. Sveučilište je počelo obavljati djelatnost danom upisa u sudski registar, 3. kolovoza 2020. godine.

Sveučilište je nastalo spajanjem Veleučilišta u Slavonskom Brodu, osnovanog Uredbom o osnivanju Veleučilišta u Slavonskom Brodu NN 108/06., 57/07. i 119/13.), Strojarskog fakulteta u Slavonskom Brodu Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, dislociranih studija u Slavonskom Brodu Fakulteta za odgojne i obrazovne znanosti Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i Studentskog centra u Slavonskom Brodu Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku.

U akademskoj godini 2020./2021., na Sveučilištu u Slavanskom Brodu ukupan broj mjesta na 13 studijskih programa je 2266. Studijski programi i broj upisnih mjesta prikazani su u tablici 11.

Tablica 11. Studijski programi i procjena broja studenata Sveučilišta u Slavanskom Brodu

Studijski program	Broj studenata po godini	Broj godina	Broj studenata po programu
Preddiplomski stručni studij Bilinogojstvo	22	3	67
Preddiplomski stručni studij Menadžment	112	3	337
Preddiplomski stručni studij Proizvodno strojarstvo	74	3	221
Specijalistički diplomski stručni studij: Ekološka poljoprivreda i ruralni razvoj	28	2	56
Specijalistički diplomski stručni studij: Energetika	18	2	35
Specijalistički diplomski stručni studij: Menadžment	97	2	194
Izvanredni sveučilišni preddiplomski studij Ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja	61	3	182
Izvanredni sveučilišni diplomski studij Ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja	35	2	71
Integrirani preddiplomski i dipl. sveučilišni Učiteljski studij	36	5	182
Preddiplomski sveučilišni studij: Strojarsstvo	197	3	591
Diplomski sveučilišni studij: Strojarsstvo	140	2	281
Poslijediplomski sveučilišni (doktorski) studij: Strojarsstvo	11	3	34
Poslijediplomski specijalistički studij: Razvoj proizvoda i tehnologija	7	2	15
Ukupno			2266

Izvor: Sveučilište u Slavanskom Brodu

Studentski dom

Na području Županije nalazi se jedan studentski dom u okviru Studentskog centra u Slavanskom Brodu, koji je sastavnica Sveučilišta u Slavanskom Brodu. Prema podacima Državnog zavoda za statistiku u školskoj godini 2018./2019. bilo je 110 korisnika studentskog doma.

Cjeloživotno obrazovanje i obrazovanje odraslih

Cjeloživotno obrazovanje na području Brodsko-posavske županije provode srednje škole, pučka otvorena učilišta i veleučilišta i fakulteti. Primjeri srednjih škola koje su dopunile svoju djelatnost uvođenjem programa obrazovanja odraslih su Srednja medicinska škola, Obrtnička škola, Industrijsko obrtnička škola i Tehnička škola u Slavanskom Brodu, Industrijsko obrtnička škola, Srednja škola M.A. Reljkovića, Elektrotehnička škola u Novoj Gradiški.

Od pučkih otvorenih učilišta programe cjeloživotnog obrazovanja provode POU Libari POU Brod u Slavanskom Brodu, POU Auto moto centar, Učilište Moneo i POU M.A. Reljković u Novoj Gradiški.

Od visokoobrazovnih ustanova programe za obrazovanje odraslih provode Sveučilište u Slavanskom Brodu, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti – dislocirani studij u Slavanskom Brodu te škole stranih jezika Ivona u Slavanskom Brodu i Yes u Novoj Gradiški.

Tablica 12. Tablica ključnih obilježja, razvojnih potencijala i razvojnih potreba u području obrazovanja i znanosti

Ključna obilježja	Razvojni potencijali	Razvojne potrebe
<p>Pozitivna</p> <ul style="list-style-type: none"> – razvijena obrazovno-odgojna infrastruktura – novoizgrađeni vrtići su u skladu s potrebnim standardima – u izgradnje je Centar kompetencija općine Sl. Šamac – Sveučilište u Slavanskom Brodu <p>Negativna</p> <ul style="list-style-type: none"> – slabije obrazovano stanovništvo u uspoređi s prosjekom RH (udio stanovnika sa završenom osnovnom školom viši je u odnosu na prosjek RH, a udio onih sa završenom srednjom, višom i visokom školom niži je nego na nacionalnoj razini) – 14 JLS-ova nema dječji vrtić – postojeći kapaciteti nisu dovoljni – kontinuiran pad broja učenika u osnovnim i srednjim školama u Županiji – problemi s odgovarajućim brojem stručnog kadra u osnovnim školama u Županiji – nezainteresiranost za cjeloživotno učenje – slabe veze gospodarstva i obrazovanja – nedovoljno praćenje novih razvojnih tema 	<ul style="list-style-type: none"> – Sveučilište u Slavanskom Brodu – Centar kompetencija za strukovno obrazovanje – osnažen metalni, drveni i poljoprivredni sektor kao posljedica ulaganja u obrazovanje u ovim segmentima – konkurentno gospodarstvo Županije temeljeno na kontinuiranoj i snažnoj suradnji obrazovnog i gospodarskog sektora – Županija koja snažnije ulaže u nove razvojne teme (zeleno, digitalno, bioekonomija, socijalne inovacije itd.) 	<ul style="list-style-type: none"> – razvoj novih programa obrazovanja u skladu s Hrvatskim kvalifikacijskim okvirom s ciljem povezivanja obrazovnog sustava s tržištem rada RH/EU na svim razinama obrazovanja – posebnim mjerama poticati mlade na upis i završavanje srednjeg i visokog obrazovanja – jačati infrastrukturu za predškolski odgoj u svim JLS-ovima te podizati kapacitete vrtića na području cijele Županije – uvoditi nove programe u vrtiće te ih opremiti u skladu s najnovijim pedagoškim standardima – posebnim mjerama promovirati te poticati mlade, ali i starije stanovnike Županije na cjeloživotno učenje – jačati digitalnu pismenost stanovnika te IKT opremljenost i informatičke vještine u školama na svim razinama – kombinirano s mjerama usmjerenim na demografsku revitalizaciju Županije, kao i gospodarski razvoj (uključujući porast životnog standarda), poticati snažniji upis djece u osnovne i srednje škole – rješavati problem nedostatnog (ili suvišnog u pojedinim područjima) kadra u osnovnim školama – jačati suradnju gospodarstva i obrazovanja, a poglavito gospodarstva i znanosti na području Županije – poticati suradnju obrazovnih institucija s drugima iz RH te inozemstva – osnaživati i osuvremenjivati programe cjeloživotnog učenja i obrazovanja odraslih temeljem sagledavanja uspješnih iskustava u RH i inozemstvu – jačati obrazovanje usmjereno na metalni, drveni sektor te poljoprivredu – osnaživati okruženje za obrazovanje u obrtničkim zanimanjima

		<ul style="list-style-type: none"> - jačati suradnju stručnjaka s onima iz regije na područjima/projektima od obostranog interesa - poticati jačanje kapaciteta u okviru obrazovnog i znanstvenog sektora za pripremu i provedbu projekata financiranih sredstvima EU-a u svrhu usvajanja novih znanja i umrežavanja sa stručnjacima izvan Županije i RH radi jačanja obrazovnog programa te primjenjivosti rezultata istraživanja u društvu i gospodarstvu Županije
--	--	--

1.1.5. Kultura i sport

Kultura

U Registar kulturne baštine upisano je 130 zaštićenih kulturnih dobara (114 zaštićenih i 16 preventivno zaštićenih) na području Brodsko-posavske županije (stanje rujan 2021.). Gledano po vrstama kulturnih dobara, najbrojnija su nepokretna pojedinačna s 54 kulturna dobra, a od toga 4 kulturna dobra nacionalnog značaja (Brodsko tvrđava te crkve u Brodskim Zdencima, Glogovici i Lovčiću). Slijede ih 48 arheoloških kulturnih dobara i dvije kulturnopovijesne cjeline (gradovi Nova Gradiška i Slavonski Brod). Također, zaštićena su i 23 nematerijalna kulturna dobra, među kojima se ističu govori sela Siće i Starih Perkovaca, kolo na dva štuka iz Orubice, umijeće izrade sunčane čipke te narodni običaji svojstveni za širi prostor Slavonije (npr. bećarac, šokačko kolo, priprema tradicijskog slavonskog kulina...), kao i brojni drugi.

Tijekom cijele godine na području Županije odvijaju se razne manifestacije i događanja koja imaju posebnu vrijednost za turizam. Turističke manifestacije na području Brodsko-posavske županije su sljedeće:

- **Švarglijada** – etno gastro manifestacija u organizaciji udruge „Kulin – Bećarac“ u Starom Petrovom Selu
- **Pokladno jahanje** – ova smotra običaja tipičnih za posavska sela, koja se održava u znak sjećanja na stare graničare, održava se u gotovo svim selima ovog kraja (Sikirevci, Ruščica, Dragalić, Oriovac...)
- **Matijevo** – Etno tradicijska manifestacija u Novoj Kapeli
- **U svijetu bajki Ivane Brlić Mažuranić** – dječja manifestacija koja nastavlja tradiciju susreta (od 1970.) u spomen na veliku hrvatsku i svjetsku spisateljicu dječjih bajki. Obilježje sadržaja namijenjenih djeci poput dramskih, likovnih i kompjutorskih radionica, kazališnih predstava, igraonica, pričaonica, susreta s književnicima, izložbi, glazbeno-scenskih programa i dr.
- **XCM Tvrđava** – kružna MTB utrka, organizacija BK Festung
- Međunarodni festival harmonike „Bela pl. Panthy“ –organizator brodski harmonikaški orkestar
- **I like my bike** – Biciklijada u organizaciji Slavonskobrodskih biciklista
- **Mega Bikers susreti** – održavaju se na prostoru Sportsko-rekreacijskog centra „Polo“ u povodu Dana grada Slavonskog Broda te imaju međunarodni karakter. Među obilježjem zanimljivih sadržaja koji svake godine privuku više tisuća posjetitelja, treba istaknuti moto igre, utrke ubrzanja, moto defile s egzibicijama, rock koncerte.
- **Auto Rally** – Tradicionalno se održava u Slavonskom Brodu u povodu Dana grada Slavonskog Broda te ima međunarodni karakter.

- **Razigrane grive** – konjička manifestacija u Trnjanskim Kutima koja se sastoji od cjelodnevnog razgleda i izložbe konja te smotre svatovskih zaprega.
- **Nasred placa, nasred Perkovaca** – etno tradicijska manifestacija u Starim Perkovcima, KUD Ravnica
- **Dani tradicijske kulture** – etno tradicijska manifestacija u Cerniku
- **Novogradiški glazbeni festival** – Nova Gradiška, organizacija udruga mladih „Euterpa“
- **Brodsko glazbeno ljeto** – Kulturna manifestacija u sklopu koje se odvijaju programi u kazališno-koncertnoj dvorani (opera, opereta, balet), komorni koncerti u franjevačkoj crkvi te koncerti zabavne i etno glazbe na otvorenom.
- **Brodsko kolo** – najstarija smotra folkloru u Hrvatskoj. Obuhvaća različite programe poput likovnih i etnografskih izložbi, promocija knjiga, dječje smotre, smotre svečanih zaprega, smotre izvornog pjevanja, smotre izvornog folkloru, revije hrvatskih narodnih nošnji te izbora najljepše Hrvatice u narodnoj nošnji.
- **Oriovita** – Ocjenjivanje vina, poljoprivredno gospodarstveni sajam i fišijada na području općine Oriovac
- **Bijelo biserje Slavonije** – Izložba konja i zaprega, u sklopu „Brodskog kola“ u organizaciji Konjogojstvene udruge „Slavonija“
- **Antunovo u Batrini** – Tradicijska etno manifestacija u Batrini kod Nove Kapele, KUD Šokadija
- **Oriovačke žetvene svečanosti** – etno tradicijska manifestacija, KUD „Luka Ilić Oriovčanin“
- **Staroslatničko ljeto** – etno tradicijska manifestacija u Starom Slatniku
- **Oj Sibinju lipo selo naše tebe krasi i cure i snaše** – Smotra folkloru u Sibinju
- **Međunarodni susreti oldtimera** – Old timer club classic 99 iz Nove Gradiške organizira smotru starih automobila koja okuplja brojne ljubitelje starodobnih ljubimaca na 4 kotača.
- **Rockstari** – Festival rock glazbe u Starom Petrovom Selu, u organizaciji Udruge za integraciju glazbene kulture mladih „Starci 2001“
- **Fišijada** – gastro natjecanje u pravljenju fiša, poznate ljute riblje juhe. Održava se u Slavanskom Brodu, uz rijeku Savu.
- **Vidit će se na sv. Iliju koja cura ima đuvegiju** – smotra folkloru u Velikoj Kopanici
- **Ribarske večeri u kolovozu** – odvijaju se u Davoru, na mjestu gdje bosanska rijeka Vrbas svoje bogatstvo vode i ribe predaje rijeci Savi. Ribarske večeri su ispunjene zadovoljstvom, dobrom atmosferom i druženjem uz prisjećanje na tradiciju ovog posavskog mjesta.
- **Novogradiško glazbeno ljeto** – priredba se održava na glavnom gradskom trgu, a podijeljena je u 4 tematske večeri; rok, tamburice, zabavnu i folklor.
- **CMC festival** – festival se, uz brojne popratne programe, održava u kolovozu u baroknoj tvrđavi Brod, uz slobodan ulaz. U sklopu festivala organizira se i legendarno glazbeno događanje Rock maraton, na kojem, uz rock zvijezde, nastupaju i nova imena hrvatske rock scene.
- **Sv. Klara** – Etno tradicijska manifestacija u Novoj Kapeli
- **Ižimača** – tradicionalna manifestacija cijedenja, odnosno ižimanja soka iz zrelih domaćih jabuka. Manifestacija se održava u Beravcima, pitoresknom selu na istoku Brodsko-posavske županije.
- **Ko 1. magarac** – Biciklijada u organizaciji Slavonskobrodskih biciklista, okvirni datumi: 6. 9. ili 13. 9.
- **XCM Petnja** – MTB maraton - 6. 9. u organizaciji BK Festung
- **Mali Pariz** – Klakar biciklijada, organizacija udruga Lima
- **Stupnička berba grožđa** – manifestacija je kulturnog, ali i gospodarskog karaktera. Održava se u Brodskom Stupniku, zapadno od Slavanskog Broda. Njome se naznačuje početak berbe grožđa na stupničkim obroncima Dilj-gore, jednom od najboljih vinogradarskih lokaliteta

kontinentalne Hrvatske. Istovremeno se promovira tradicija kroz narodnu umjetnost, gastronomiju i obrte.

- **Sikirevački motivi** – Izložba čipke u Sikirevcima, organizacija - udruga „Sikirevački motivi“
- **Tamburaški susreti** – za ljubitelje tamburice poslastica u Slavonskom Kobašu i Trnjanskim Kutima.
- **Slavonija Open** – tradicionalno međunarodno natjecanje u akrobatskom “rock and rollu” koje predstavlja završnicu kupa Hrvatske, na kojem se mogu vidjeti najbolji plesači akrobatskog “rock and rolla”, te plesači revijalnih plesova kao posebni gosti programa.
- **Drum drumila** – etno tradicijska manifestacija u Brodskom Stupniku
- **Brodsko Pečenikijada** – Na Poloju, u organizaciji Moto kluba Brod, najveća pečenikijada u zemlji
- **Katarinski sajam** – sajam starih zanata u Slavonskom Brodu
- **Martinje** – Udruga voćara i vinogradara „Sv. Vinko“, u Starom Petrovom Selu
- **Advent u Slavonskom Brodu** – uz standardnu ponudu ugostiteljskih sadržaja na glavnom gradskom trgu, uživajte u zabavnom programu, pregledajte izložbene štandove lokalnih proizvođača gastro delicija i ugrijte se kuhanim vinom
- **Advent u Novoj Gradiški** – druženje uz kuhano vino i slavonske specijalitete, štandovi s rukotvorinama lokalnih OPG-ova i zabavni sadržaji standardna su ponuda ovog sajma na glavnom gradskom trgu.
- **Advent u Cerniku** – adventski sajam u Cerniku
- **Na salaši kod Betlema** – Etno tradicijska manifestacija u Starim Perkovcima, KUD Ravnica.
- **Rakijada** – manifestacija u Podcrkavlju koja promiču narodne običaje ovog područja, njihovo očuvanje te prenošenje na mlađe naraštaje.
- **Čobanijada** – natjecanje u kuhanju čobanca u organizaciji Općine Podcrkavlje, lokalnog nogometnog kluba i lovačke udruge Dilj.

Djelatnosti u području kulture odvijaju se u profesionalnim, stručnim institucijama i kroz rad amaterskih ustanova udruga i programa. Na području Županije je 2021. godine aktivno 112 udruga u području kulture i umjetnosti i 13 kulturno umjetničkih društava.

Kulturne institucije na području Brodsko-posavske županije su Muzej Brodskog Posavlja u Slavonskom Brodu i Spomen galerija Ivana Meštrovića u Vrpolju, Kazališno-koncertna dvorana „Ivana Brlić-Mažuranić“ u Slavonskom Brodu i Gradski muzej Nova Gradiška.

Muzej Brodskog Posavlja opći je muzej koji sakuplja, istražuje i prezentira materijalnu građu i dragocjene nematerijalne fenomene te vodi brigu o sveukupnim baštinskim vrijednostima na prostoru brodskog Posavlja. Djelovanje Muzeja temelji se na očuvanju identiteta zavičaja kojeg prezentira i promovira u suradnji i aktivnoj komunikaciji sa zajednicom u svrhu, među ostalim, provedbe kvalitetne zavičajne nastave na svim razinama obrazovanja te uspješnijeg uključivanja u turističku ponudu regije.

Spomen galerija Ivana Meštrovića u Vrpolju otvorena je 3. lipnja 1972. sa stalnom izložbom njegovih radova. Danas se izložba sastoji od 35 skulptura, 16 kopija listova litografija, te većeg broja dokumenata i fotografija koji govore o životu i radu Ivana Meštrovića. Uz Spomen galeriju Ivana Meštrovića nalazi se crkva Rođenja sv. Ivana Krstitelja. U sklopu posjeta Spomen galeriji, nudi se i razgledavanje crkve u kojoj se nalazi krstionica iz koje je Meštrović kršten, kao i četiri njegova rada, koji zajedno s izloženim umjetninama u Spomen galeriji i dva rada izložena u Osnovnoj školi „Ivan Meštrović“ u Vrpolju, čine vrijednu cjelinu Meštrovićeva opusa u Slavoniji.

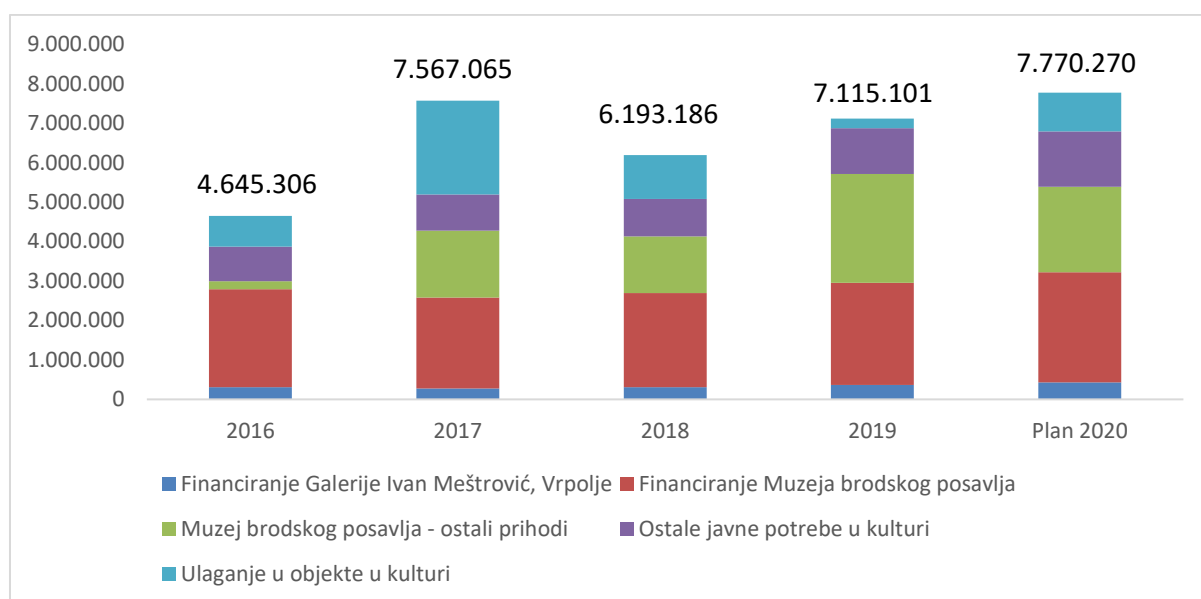
Na području Brodsko-posavske županije, odnosno u Slavonskom Brodu nalazi se Kazališno koncertna dvorana „Ivana Brlić-Mažuranić“ u okviru koje djeluje kazališna družina „Ivana Brlić-Mažuranić“. Prema

podacima DZS-a², u 2018. godini u kazalištima na području županije održano je 160 predstava i koncerata za ukupno 41.761 posjetitelja. Također, aktivno je Hrvatsko pjevačko društvo Graničar iz Nove Gradiške. a području BPŽ-a postoji jedan kinematograf u kojem je u 2018. godini održano ukupno 6.177 predstava koje je posjetilo 96.305 gledatelja.

Financiranje kulture

Financiranje kulturnih djelatnosti osigurava se iz javnog proračuna putem natječaja za Javne potrebe u kulturi (gradovi, Ministarstvo kulture i BPŽ) odnosno iz međunarodnih fondova. Ulaganja u kulturu i sport iz proračuna BPŽ-a u 2019. godini iznosila su ukupno 10,799.462 HRK, što je 11. mjesto u poretku županija.

Proračunskim sredstvima za kulturu Brodsko-posavske županije financiraju se Galerija „Ivan Meštrović“, Vrpolje, Muzej Brodskog Posavlja, javne potrebe u kulturi i objekti u kulturi. Ukupna proračunska ulaganja u kulturu u 2019. godini iznosila su 7,115.101 HRK, od čega je najviše uloženo u financiranje Muzeja Brodskog Posavlja. Proračunska ulaganja u kulturu u BPŽ-u bilježe konstantan rast, te su ukupna ulaganja u 2019. godini 50 % viša u odnosu na 2016. Planirani proračun za 2020. sadrži još više dostupnih sredstava za kulturu – 7,770.270 HRK. Proračunski prihodi za kulturu u razdoblju 2016. - 2019. prikazani su na slici 3.

Slika 3. Proračunski izdaci za kulturu

Izvor: Hrvatska zajednica županija, OpenCity, dostupno na: https://www.opencity.hr/proracun/index.php?unit_id=310

² DZS (2019.) Kultura i umjetnost u 2018. Dostupno na: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2019/SI-1647.pdf

Sport i rekreacija

Na području BPŽ-a djeluju 354 sportske udruge, društva, saveza i zajednice te 37 sportskih strukovnih udruga različitih grana sportova, koji su organizirani u 17 županijskih i gradskih saveza. Osnovana su 22 sportska društva te 3 sportske zajednice.

Zajednica športskih udruga i saveza Brodsko-posavske županije osnovana je 1995. godine radi ostvarivanja potreba i interesa sportskih udruga i obavljanja sportske djelatnosti na području Brodsko-posavske županije.

U Registru udruga upisano je 73 sportskih udruga na području Brodsko-posavske županije (stanje rujan 2021.). Najviše ih je bilo u gradovima – 36 u Slavonskom Brodu i 13 u Novoj Gradišci. Pet sportskih udruga registrirano je u Općini Staro Petrovo Selo, po dvije u općinama Davor, Donji Andrijevc, Klakar, Oriovac, Rešetari, Sibirj i Velika Kopanica te po jedna u općinama Brodski Stupnik, Cernik, Garčin, Nova Kapela i Podcrkavlje. Osim toga, na području županije registrirano je 238 sportskih klubova, najviše nogometnih.

Na razini Županije i Grada Slavenskog Broda postoje i vrlo aktivni sportski savezi invalida.

Prema podacima Hrvatskog Olimpijskog Odbora u Brodsko-posavskoj županiji ima 56 kategoriziranih sportaša.

Programom javnih potreba u sportu BPŽ-a osiguravaju se sredstva za osnivanje sportskih udruga u manjim mjestima i naseljima Županije te se postojeće udruge potiču na uključivanje u sustav natjecanja. Zajednica športskih udruga i saveza Brodsko-posavske županije putem javnog natječaja za sufinanciranje programa javnih potreba u sportu financira udruge i klubove s 1,310.000,00 HRK. U 2019. taj je iznos bio 960.000,00 HRK.

Proračunska stavka Javne potrebe u sportu za 2019. godinu iznosila je 3,380.015 HRK, za 2018. 3,315.134 HRK, za 2017. 2,681.652 HRK, a u 2016. godini 2,590.923 HRK, što znači da je ulaganje u sport na razini BPŽ-a na godišnjoj razini sve veće.

Tablica 13. Tablica ključnih obilježja, razvojnih potencijala i razvojnih potreba u području kulture i sporta

Ključna obilježja	Razvojni potencijali	Razvojne potrebe
Pozitivna <ul style="list-style-type: none">– Tijekom godine organizira se mnoštvo raznih manifestacija i događanja koja imaju posebnu vrijednost za turizam.– Manifestacije i događanja koja se organiziraju pokazuju da se očuvanju identiteta i tradicije te običajima pridaje bitna pažnja.– Postepeno rastu proračunska ulaganja u kulturu pa su ulaganja u 2019. godini 50 % viša u odnosu na 2016. godinu.– Ulaganja u sport na godišnjoj razini također postepeno rastu.	<ul style="list-style-type: none">– bogata kulturna baština u funkciji razvoja turizma– Županija prepoznata u Hrvatskoj i široj regiji po jedinstvenim mogućnostima za kulturni i sportski turizam– gospodarsko korištenje kulturne baštine i razvoj kulturnih i kreativnih industrija kao osnova za zapošljavanje mladih u Županiji– promocija zdravog života u Županiji kroz snažnije uključivanje djece, mladih i	<ul style="list-style-type: none">– nastaviti kontinuirano povećavati izdvajanja iz proračuna za kulturu i sport– kulturu razmatrati u smislu gospodarskog korištenja te razvojnog potencijala za gospodarstvo i zapošljavanje– osnažiti očuvanje kulturne baštine– snažnije promovirati kulturu i kulturnu baštinu u Županiji, RH i široj regiji– kulturu i sport koristiti u većoj mjeri u smislu potencijala za razvoj kontinentalnog/ruralnog turizma u RH

<p>Negativna</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ne pridaje se pažnja gospodarskom korištenju kulturne baštine. - Nedovoljno su iskorištene kulturne manifestacije i potencijali za razvoj turizma. - Potencijal kulture i kulturne baštine, ali i sporta za razvoj kontinentalnog i ruralnog turizma u Županiji nije prepoznat u dovoljnoj mjeri. - Značaj kulturnih i kreativnih industrija nije prepoznat kao mogućnost za zapošljavanje obrazovanih mladih ljudi. - Ulaganja u kulturu i sport nisu do sada bila značajna u odnosu na prosjek u RH. - manjak stručnog kadra u sportu 	<p>starijih osoba u sportske aktivnosti</p> <ul style="list-style-type: none"> - prepoznatljivost Županije po vrhunskim sportašima - integrirani pristup razvoju kroz povezivanje aktivnosti u segmentu sporta s onima iz turizma i kulture - korištenje ESIF i EU programa namijenjenih sektoru kulture i kulturne baštine - uspješni primjeri integracije branitelja i osoba s invaliditetom kroz sportske udruge i klubove 	<ul style="list-style-type: none"> - koristiti ESIF fondove u svrhu korištenja kulture kao razvojnog potencijala - Jačati znanja i vještine za pripremu i provedbu projekata iz područja kulture financiranih sredstvima EU-a - podržavati snažnije istaknute sportske i kulturne udruge u Županiji (ocjenjivati rezultate udruga i osnaživati najbolje) - analizirati posljedice pandemije COVID-19 na posjećenost kulturnih manifestacija i programa te posebno podržati one koje su najviše stradale - izraditi smjernice za ublažavanje negativnih posljedica u slučaju ponavljanja pandemije ili pojave sličnog ugroza u budućnosti - promovirati zdrav način života u Županiji kroz jačanje svijesti o važnosti sporta te pojačati promociju sporta i aktivnog turizma - jačati ulaganje u novu sportsku infrastrukturu i obnavljanje postojeće - poticati sportske aktivnosti kod osoba s invaliditetom i otežanim kretanjem - poticati suradnju JLS-ova u organizaciji sportskih i kulturnih događanja i manifestacija - jačati suradnju JLS-ova i suradnju s drugim Županijama na EU projektima
--	---	--

1.1.6. Civilno društvo

U Hrvatskoj je u rujnu 2021. godine registrirano 52.176 organizacija civilnog društva (OCD), a BPŽ, s 1.711 registriranih OCD-ova negdje u sredini u usporedbi s ostalim županijama³.

Suradnja OCD-ova na području BPŽ-a nije institucionalizirana u smislu kreiranja dugoročnog programa i mjera za njihovu provedbu. Djelovanje organizacija civilnog društva je fragmentirano, ograničeno na kratkotrajne inicijative i pojedinačne javne pozive s nedovoljno razvijenim strategijama i stoga bez većeg utjecaja.

Tablica 14. Tablica ključnih obilježja, razvojnih potencijala i razvojnih potreba u području civilnog društva

Ključna obilježja	Razvojni potencijali	Razvojne potrebe
<p>Pozitivna</p> <ul style="list-style-type: none"> - brojne organizacije civilnog društva (OCD) - manji broj inovativnih udruga koje rade s mladima <p>Negativna</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Osnaženo djelovanje OCD-ova pridonosi poboljšanju kvalitete upravljanja razvojem Županije. - Razvojni potencijal OCD-ova će u znatno većoj mjeri doći do izražaja kada se oni snažnije uključe u proces participativne vladavine u 	<ul style="list-style-type: none"> - institucionalizirati suradnju OCD-a u smislu kreiranja dugoročnog programa i mjera za njihovu provedbu - kontinuirano ulagati u podizanje razine znanja i vještina za pripremu

³ Izvor: Registar udruga Republike Hrvatske

<ul style="list-style-type: none"> - OCD-ovi nisu u dovoljnoj mjeri prepoznati u Županiji kao podrška u pokretanju mogućih nužnih promjena, a poglavito uvođenja novog, participativnijeg načina upravljanja, u skladu s praksom u svim zemljama članicama EU-a. - Djelovanje OCD-ova je fragmentirano, ograničeno na kratkotrajne inicijative i pojedinačne javne pozive, bez snažnijeg utjecaja. - Suradnja organizacija civilnog društva nije institucionalizirana (vezano za kreiranje dugoročnog programa i mjera za njihovu provedbu). - slaba vidljivost rezultata organizacija civilnog društva i njihova financijska nestabilnost - nedostatak OCD-ova koji su angažirani oko problematike socijalnih inovacija - nedostatak udruga koje se bave socijalno relevantnim pitanjima - nedovoljna prepoznatost značaja udruga u promicanju novih oblika upravljanja (participativnih, s izraženom ulogom građana) - nedovoljno angažirane udruge na projektima financiranim sredstvima EU-a 	<p>Županiji, te kad se u većoj mjeri uključe u pripremu i provedbu EU projekata.</p> <ul style="list-style-type: none"> - osnažen razvoj lokalne zajednice, poglavito u najmanje razvijenim JLS-ovima kroz djelovanje udruga uključenih u realizaciju društveno relevantnih projekata - kapaciteti, znanja i iskustva udruga podignuta na višu razinu kako bi mogle u najvećoj mogućoj mjeri biti od koristi prilikom realizacije Plana razvoja kao i drugih planova i programa na razini Županije 	<p>i provedbu razvojnih projekata kod članova OCD-ova</p> <ul style="list-style-type: none"> - osigurati potreban prostor i opremu za OCD-ove čije aktivnosti su ocijenjene relevantnim za društveni razvoj BPŽ-a - promovirati u javnosti značaj djelovanja OCD-ova za razvoj lokalne zajednice - povećati kvalitetu programa rada OCD-ova i poticati njihovo uključivanje i konkretne aktivnosti u procesu donošenja odluka značajnih za razvoj lokalne zajednice - poticati sudjelovanje OCD-ova u projektima socijalnog poduzetništva - jačati međusobnu suradnju i povezivanje udruga u Županiji, ali i s ostalima iz drugih područja RH te njihovu suradnju s partnerima izvan RH na društveno relevantni temama - podizati svijest o značaju te jačati volonterstvo na području Županije - kontrolirati i ocjenjivati rad OCD-ova – što je ujedno osnova za buduću dodjelu podrške od strane Županije
--	--	---

1.2. Gospodarstvo i tržište rada

1.2.1. Poslovanje poduzetnika

Temeljem podataka Financijske agencije o poslovanje poduzetnika kao ključna obilježja poslovanja poduzetnika u BPŽ-u može se izdvojiti sljedeće:

- Ukupni prihodi poduzetnika za 2019. godinu iznosili su 10,4 milijarde kuna, što je 31,8 % više nego u 2015. Za usporedbu, povećanje prihoda na nacionalnoj razini u istom je razdoblju iznosilo 24,5 % pa se može zaključiti da je BPŽ ostvario nešto bolju dinamiku rasta prihoda poduzetnika od nacionalne razine.
- Ostvarena dobit je u 2019. godini nakon oporezivanja iznosila 603,48 milijuna kuna, što je 84,4 % više nego u 2015. godini. Udjel dobiti u prihodima poduzetnika je u 2019. iznosio 5,8 %, dok je u 2015. iznosio 4,1 %, što ukazuje na rastuću profitabilnost gospodarstva u razdoblju prije

aktualne krize. Međutim, istovremeno su porasli i gubici, iako po nešto manjoj stopi. U 2019. ukupni gubici nakon oporezivanja iznosili su 351,44 milijun kuna, što je 23,5% više nego u 2015. Konsolidirana neto dobit poduzetnika u 2019. iznosila je 252,45 milijuna kuna, što je znatno povećanje u odnosu na 2015. kada je iznosila svega 43,2 milijuna kuna.

- Broj zaposlenih među poduzetnicima na bazi sati rada iznosio je 18.712 u 2019., što je povećanje za 24,0 % u odnosu na 2015.
- Investicije u novu dugotrajnu imovinu iznosile su 237 milijuna kuna, što je smanjenje od čak 65,7% u odnosu na 2015. godinu kada su iznosile 691 milijun kuna
- Prosječna mjesečna neto plaća po zaposlenom u 2019. iznosila je 5.154 kune. što je za 17,7 % više od prosječne neto plaće u 2015. godini. Stopa povećanja neto plaće je nešto veća nego na nacionalnoj razini koja je u istom razdoblju iznosila 15,9 %. Međutim, razina neto plaće kod poduzetnika je i dalje niža nego na nacionalnoj razini (11,4% manja neto plaća u 2019.).
- Brodsko-posavska županija u odnosu na druge županije je na 13. mjestu prema broju zaposlenih, a na 15. mjestu prema ukupnom prihodu. Prema produktivnosti rada - neto dobiti po zaposlenom, ekonomičnosti poslovanja i po neto dobiti nalazi se na 16. mjestu. Prema broju poduzetnika po stanovniku i prema produktivnosti rada mjereno ukupnim prihodom po zaposlenom bila je na 17. mjestu.

Godišnje financijske izvještaje za 2019. godinu s područja Brodsko-posavske županije predalo je u Registar ukupno 2.085 poduzetnika, obveznika poreza na dobit; od kojih je 1.792 mikro, 260 malih, 29 srednje velikih i 4 velika poduzetnika. U usporedbi sa stanjem 2015. godine, ukupan broj poduzetnika povećao se za 12,8 %, pri čemu je najveći porast zabilježen, očekivano, kod mikro i malih poduzetnika. Također, bilježi se i povećanje broja srednjih poduzetnika, premda je njihov ukupan broj i dalje prilično mali. Broj velikih poduzetnika ostao je nepromijenjen, svega četiri poduzetnika ulaze u ovu kategoriju. Podatak koji dodatno ilustrira slabost sektora velikih poduzeća s područja Županije je da niti jedan poduzetnik već godinama ne uspijeva ostvariti više od milijarde kune prihoda. U 2019. godini najveće prihode zabilježila je tvrtka ĐURO ĐAKOVIĆ TERMOENERGETSKA POSTROJENJA D.O.O. s prihodom od 531,1 milijun kuna.

Kad je riječ o uspješnosti poslovanja, 75,3 % svih poduzetnika poslovalo je s dobiti, a njih 24,7 % iskazalo je gubitak u 2019. To je nešto bolji rezultat nego 2015. kada je 73,3 % svih poduzetnika poslovalo s dobiti. Međutim, važno je istaknuti kako je u 2019. ostvarena konsolidirana neto dobit u iznosu od 252,45 milijuna kuna, što je znatno više nego 2015. kada je iznosio svega 43,2 milijuna kuna. Sve to pokazuje da se poslovanje poduzetnika u razdoblju 2015. - 2019. znatno poboljšalo. Ipak, značajne su razlike i dalje primjetne između pojedinih kategorija poduzeća. Podaci iz tablice 1. pokazuju kako je najveći pozitivan doprinos ostvaren od strane malih i srednjih poduzeća te mikro poduzeća, dok su velika poduzeća u značajnoj mjeri podbacila u ukupnom rezultatu jer su prijavila konsolidirani neto gubitak u visini od 84,8 milijuna kuna.

Tablica 15. Poslovanje poduzetnika prema veličini u 2015. i 2019. (iznosi u tisućama kuna)

Veličina	Broj poduzetnika						Konsolidirana dobit razdoblja (+) ili gubitak razdoblja (-)	
	Svi (2015.)	Svi (2019.)	Dobitaši (2015.)	Dobitaši (2019.)	Gubitaši (2015.)	Gubitaši (2019.)	2015.	2019.
Mikro	1.633	1.792	1.174	1.293	459	499	-26.762	53.617

Mali		260		250		10		168.707
Srednji	24	29	23	24	1	5	61.087	114.930
Veliki	3	4	1	2	2	2	-22.159	-84.809
Ukupno	1.660	2.085	1.355	1.569	494	516	14.796	252.445

Izvor: FINA, Registar godišnjih financijskih izvještaja

1.2.2. Bruto domaći proizvod, investicije i robna razmjena

Veličina bruto domaćeg proizvoda (BDP) županije prilično je mala, čak i u hrvatskim okvirima. Prema podacima DZS-a Brodsko-posavska županija je u 2018. ostvarila svega 2,00 % udjela u ukupnom BDP-u RH, dok za usporedbu u ukupnom stanovništvu županija sudjeluje sa 3,4% udjela. Samo Ličko-senjska (0,85 %), Požeško-slavonska (0,98 %), Virovitičko-podravaska (1,15 %) i Bjelovarsko-bilogorska županija (1,8 %) imaju manji udjel. Što se tiče dinamike rasta, ona je u razdoblju 2015. - 2018. bila snažnija nego na nacionalnoj razini.. Podaci DZS-a pokazuju kako je BDP Županije u tom razdoblju povećan kumulativno za 14,4 %dok je rast na razini RH iznosio 13,5 %, što znači da BPŽ ostvaruje nešto bolju dinamiku gospodarskog rasta od onog na nacionalnoj razini. Međutim, obzirom da BPŽ istovremeno bilježi veću stopu pada stanovništva od onog na nacionalnoj razini, konačni ishod je sve brži rast BDP-a po stanovniku. . BPŽ u 2018. bilježi razinu BDP-a po stanovniku od 59,1 % nacionalnog prosjeka, što je više od vrijednosti za 2014. godinu, kad je BDP po stanovniku iznosio 54,1 % nacionalnog prosjeka. Može se zaključiti kako županija sve više smanjuje zaostajanja za nacionalnom razinom prema BDP-u po stanovniku. Međutim, smanjenje zaostajanja je u većoj mjeri ostvareno kao posljedica smanjenja broja stanovnika, a nego povećanja županijskog BDP-a. Naime, dok je kumulativna stopa rasta BDP-a županije bila tek za 0,9 % veća od nacionalne razine, pad stope stanovništva bio je čak za 4,5 % veći nego na nacionalnoj razini u razdoblju 2015. - 2018. (-7,24 % na razini BPŽ-a, a -2,75 % na razini RH), iz čega je vidljiv dominantan utjecaj promjene broja stanovnika na kretanje BDP-a po stanovniku.

Tablica 16. BDP po stanovniku RH i BPŽ-a za razdoblje od 2015. do 2018. godine (u kunama)

	2015.	2016.	2017.	2018.	Stopa promjene 2018./2015.
Republika Hrvatska	80.718	84.171	88.986	92.389	14,5 %
Brodsko-posavska županija	44.212	46.468	50.175	54.625	23,50 %
Indeks BPŽ (RH=100)	54,8	55,4	56,4	59,1	

Izvor: Obrada autora temeljem podataka DZS-a

Prema razini BDP-a po stanovniku u 2018. godini, BPŽ se nalazi na 20. mjestu među županijama. Nižu razinu BDP-a po stanovniku ostvarila je samo Virovitičko-podravaska

1.2.2.1. Investicije

Prema podacima FINA-e ukupne investicije poduzetnika u dugotrajnu imovinu u 2019. iznosile su 236,9 milijuna kuna. Osim što je riječ o relativno malom iznosu ulaganja (investicije čine svega 2,3 % ostvarenih prihoda), posebno zabrinjava što je tako nastavljen višegodišnji pad investicija poduzetnika. Za usporedbu, vrijednost investicija je u 2015. godini iznosila 433,3 milijuna kuna. Jedan od razloga

niske razine investicija je činjenica da tek jedan manji dio poduzetnika uopće investira. U 2019. godini svega 1,5 % svih poduzetnika koji su podnijeli godišnje izvješće FINA-i prijavilo je ulaganja u dugotrajnu imovinu. Isti udjel zabilježen je i u 2015. godini. Za usporedbu, prosječni udio na razini svih županija (ne uključujući grad Zagreb) iznosio je 3,3 %, što znači da je u BPŽ-u udio poduzetnika koji ulažu u ukupnom broju poduzetnika više nego dva puta manji od prosjeka svih županija.

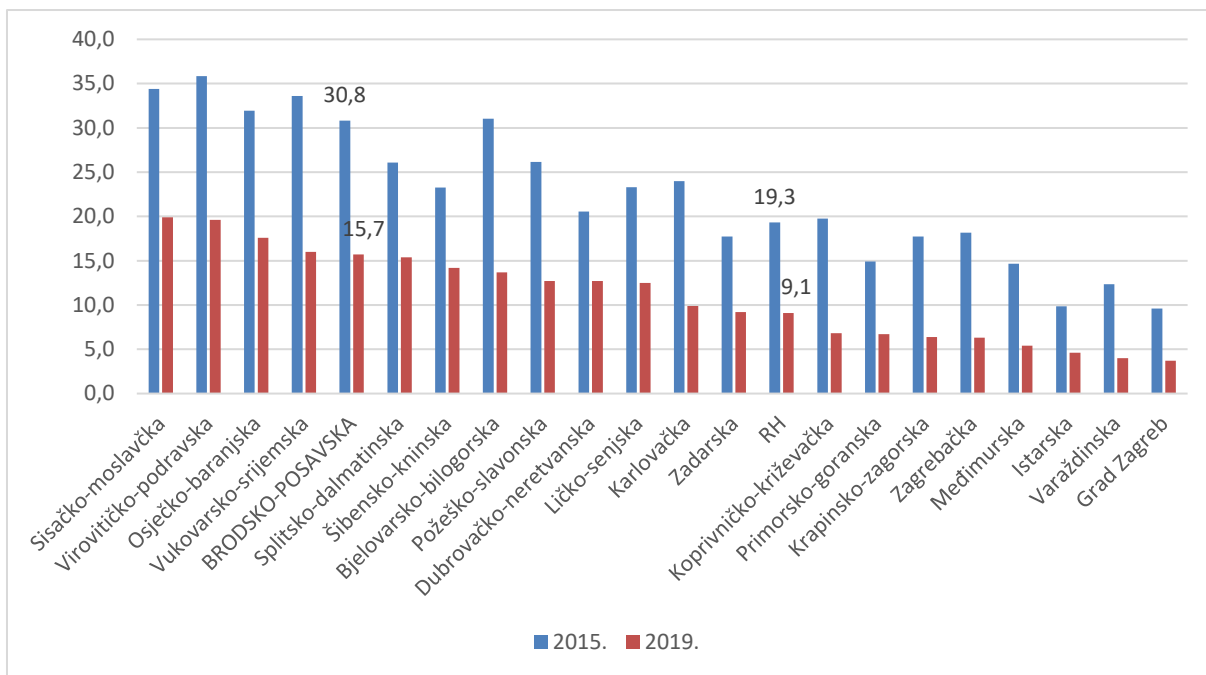
Prema podacima HNB-a u razdoblju 2002. - 2018. BPŽ je privukao ukupno 130,5 milijuna eura izravnih stranih ulaganja po čemu se nalazi na 14. mjestu među županijama. Najviše ulaganja odnosilo se na sektore proizvodnja gotovih metalnih proizvoda, osim strojeva i opreme te na sektor proizvodnje prehrambenih proizvoda na koje otpada čak 73,4 % ukupnih ulaganja.

1.2.2.2. Robna razmjena

BPŽ bilježi snažno povećanje izvoza te postaje sve više izvozno orijentirana županija. Prema podacima DZS-a ukupna vrijednost robnog izvoza u 2019. iznosila je 2,39 milijardi kuna, dok je 2014. iznosila 1,3 milijarde kuna, što znači da je u svega pet godina robni izvoz povećan za čak 82,4 %. Za usporedbu, povećanje robnog izvoza na nacionalnoj razini je u istom razdoblju iznosilo 42,7 %. Zahvaljujući snažnom povećanju robnog izvoza, Županija posljednjih godina bilježi značajan suficit, izvoz je otprilike za 1/3 veći od uvoza. Najvažnija izvozna tržišta Brodsko-posavske županije su Njemačka (26,6 % izvoza), Italija (12,5 %) i Francuska (7,2 %). Prema podacima FINA-e o izvozu roba i usluga poduzetnika, glavni izvoznici su velika i srednja poduzeća na koje otpada oko 71 % ukupnog izvoza. Oni ujedno bilježe i najveće povećanje izvoza proteklih godina, a posebno srednje veliki poduzetnici.

1.2.3. Tržište rada i plaće

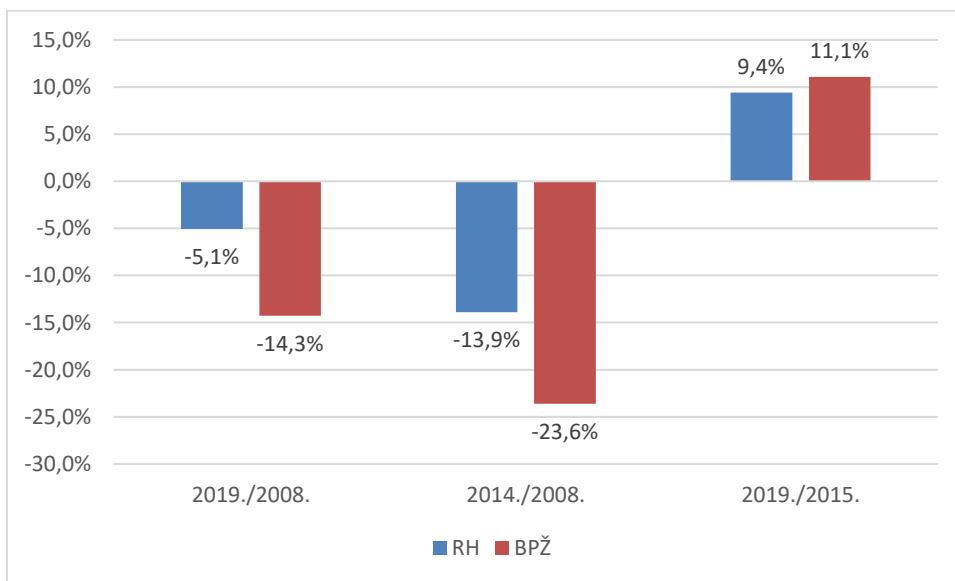
Županija i dalje bilježi lošiju situaciju na tržištu rada od prosjeka RH. U 2019. godini stopa nezaposlenosti prema podacima DZS-a u Županiji iznosila je 15,7 %, po čemu se nalazi na 17. mjestu među županijama. Istovremeno je stopa nezaposlenosti na razini RH iznosila 9,1 %. Pozitivno je da se u razdoblju od 2015. do 2019. godine tržište rada znatno oporavilo te je stopa nezaposlenosti na području Županije smanjena s 30,8 % na 15,7 %, što pokazuje da je riječ o vrlo snažnom oporavku. Međutim, smanjenje razine nezaposlenosti tek je djelomično bilo povezano s povećanjem gospodarske aktivnosti i otvaranjem novih radnih mjesta. Naime, broj zaposlenih se u razdoblju 2015.-2019. povećao za 3.546 osoba, dok je broj nezaposlenih osoba istovremeno pao za 7.638. Ovako velika razlika između broja novozaposlenih i smanjenja broja nezaposlenih posljedica je značajnih migracija, odnosno iseljavanja radno aktivnog stanovništva s područja Županije nakon 2015.

Slika 4. Stopa nezaposlenosti u 2015. i 2019. po županijama (u %)

Izvor: DZS, Statistika u nizu, Zaposlenost i plaće

Kada se gleda nešto dulje razdoblje, onda se može uočiti kako je u razdoblju 2008.-2019. županija zabilježila kumulativan pad broja zaposlenih od čak 14,3 %, što je znatno lošije nego u slučaju RH gdje je pad iznosio 5,1 %. Kao što se može vidjeti na sljedećoj slici ovaj pad je posljedica ogromnog gubitka radnih mjesta u razdoblju 2008. - 2014. kada je izgubljeno čak 9.787 radnih mjesta. Premda je u razdoblju 2015.-2019. broj zaposlenih povećan to je bilo nedovoljno da kompenzira ranije gubitke broja radnih mjesta. Slabija dinamika zapošljavanja na području županije u odnosu na nacionalni prosjek je vidljiva na sljedećoj slici.

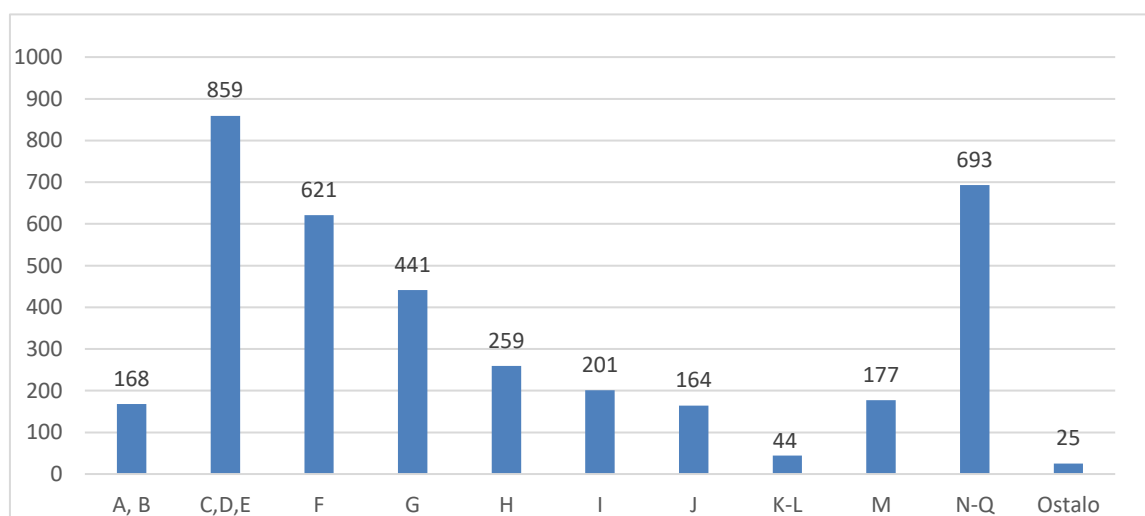

Slika 5. Promjena broja zaposlenih 2008. - 2019. (2008.=100)

Izvor: DZS, Statistika u nizu, Zaposlenost i plaće

1.2.3.1. Struktura zaposlenih i plaće

Prema podacima Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje za 31.3.2020. većina zaposlenih je u djelatnosti prerađivačke industrije (25,8 % svih zaposlenih), zatim trgovini (11,8 %), građevinarstvu (9,2 %), djelatnosti zdravstvene i socijalne skrbi (8,4 %), obrazovanju (7,9 %), javnoj upravi i obrani (6,8 %) te poljoprivredi (5,9 %). Sve ostale djelatnosti bilježe manje od 5 % udjela u ukupnoj zaposlenosti. U odnosu na nacionalni prosjek Županija bilježi znatno već udjel zaposlenih u prerađivačkoj industriji te u manjoj mjeri u građevinarstvu i poljoprivredi. S druge strane, znatno je niži udjel zaposlenih u trgovini, pružanju smještaja i ugostiteljstvu, stručnim, znanstvenim i tehničkim djelatnostima, financijskoj djelatnosti te djelatnosti informacija i komunikacija. Pozitivno je da broj zaposlenih u prerađivačkoj industriji od 2014. godine raste, iako po nešto nižoj stopi od ukupne razine zaposlenosti. Prema podacima DZS-a broj zaposlenih u pravnim osobama u prerađivačkoj industriji je u razdoblju 2015. - 2019. povećan za 10,8 %, odnosno otvoreno je 744 nova radna mjesta. Druge važne djelatnosti po broju novih radnih mjesta su građevinarstvo (+621), trgovina (+441), prijevoz, skladištenje i veze (+259), administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti (+223) te pružanja smještaja i ugostiteljstvo (+201). S druge strane, najmanje povećanje zaposlenosti bilježi financijska djelatnost i poslovanje s nekretninama (+44), informacije i komunikacije (+164) te pravne osobe u poljoprivredi, šumarstvu i ribarstvu (+168). Može se zaključiti kako je povećanje broja zaposlenih u prerađivačkoj industriji dobar pokazatelj oporavka ove djelatnosti nakon krize u razdoblju 2009.-2014., a što je očito vezano sa sve većom konkurentnošću tog sektora usprkos i dalje prisutnim problemima u pojedinim velikim poduzećima. Međutim, treba isto tako naglasiti da značajno povećanje broja zaposlenih bilježe i djelatnosti u kojima dominira javni sektor. Tako je u sektorima zdravstva i socijalne skrbi, obrazovanja i javne uprave u razdoblju 2015.-2019. zabilježeno 470 novozaposlenih osoba.

Slika 6. Promjena broja zaposlenih u pravnim osobama po djelatnostima u razdoblju 2015. - 2019.

Izvor: DZS, Statistika u nizu, Zaposlenost i plaće

A, B – poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo i rudarstvo

C, D, E – prerađivačka industrija, opskrba el. energijom, plinom i vodom

F – građevinarstvo

G – trgovina

H – prijevoz i skladištenje

I – usluge smještaja i ugostiteljstvo

J – informacije i komunikacije

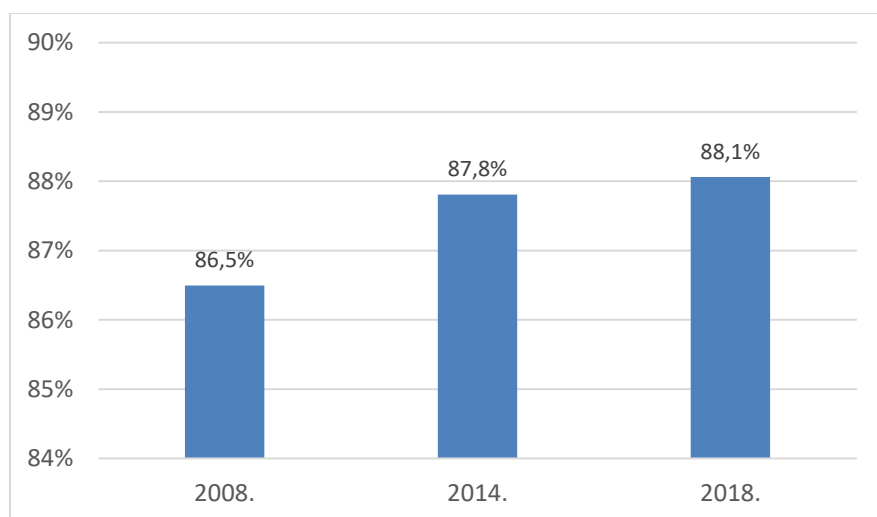
K-L – financijske djelatnosti i poslovanje s nekretninama

M – stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti

N-Q – administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti, javna uprava i obrana, obrazovanje, zdravstvena zaštita i soc. skrb

Podaci HZZ-a o prijavljenim radnim mjestima u 2020. godini pokazuju kako je sektorska struktura potražnje za radnom snagom ostala uglavnom nepromijenjena u smislu da najviše radnih mjesta otvaraju poslodavci u prerađivačkoj industriji, građevinarstvu, javnoj upravi, zdravstvenoj zaštiti i obrazovanju. Ipak, primjetan je pad prijavljenih novih radnih mjesta u većini djelatnosti. On je započeo u 2019. godini, a nastavio se, očekivano, u 2020. godini pod utjecajem krize.

Razina plaća u pravnim osobama i dalje je niža od prosječne na razini RH, ali se razlika polako smanjuje. Prema podacima DZS-a za 2018. prosječna neto plaća u pravnim osobama na području BPŽ-a bila je 11,9 % niža od nacionalnog prosjeka. U usporedbi s ostalim županijama, BPŽ se nalazi na 15. mjestu prema visini neto plaće, što je bolji rezultat nego u slučaju nekih drugih ekonomskih pokazatelja poput BDP-a po stanovniku. Ono što je posebno važno naglasiti je da povećanje plaća u BPŽ-u raste nešto bržom dinamikom nego na nacionalnoj razini pa dolazi do smanjenja jaza u visini plaća. U razdoblju 2014. - 2018. povećanje prosječne neto plaće u BPŽ-u iznosilo je 11,8 %, a na razini RH 11,5 %. Nešto je veća razlika, promatra li se dulji vremenski period. Tako se u razdoblju 2008. - 2018. bilježi povećanje prosječne neto plaće za 21,6 % u BPŽ-u, a na razini RH 19,4 %.

Slika 7. Razina isplaćenih neto plaća u pravnim osobama u BPŽ-u u odnosu na RH (RH=100 %)

Izvor: DZS, Statistika u nizu, Zaposlenost i plaće

Prema podacima FINA-e najveće plaće u 2019. prijavili su poslodavci iz djelatnosti opskrbe el. energijom i plinom (23,8 % iznad županijskog prosjeka), zatim iz djelatnosti javne uprave i obrane (+21,9 %) te informacija i komunikacija (+19,7 %). S druge strane, najniže plaće bilježe sektori pružanja smještaja i ugostiteljstva (-42,9 %), financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja (-32,5 %) te poslovanja nekretninama (-31 %).

1.2.3.2. Nezaposlenost

Nakon što je broj nezaposlenih dosegnuo svoj maksimum 2013. godine (17.912 osoba), od tada pa sve do 2020. bilježi se kontinuirani pad. Prema podacima HZZ-a u 2019. prosječan broj nezaposlenih osoba iznosio je 5.820. S ekonomskom krizom u 2020. bilježi se ponovno povećanje broja nezaposlenih osoba, te je u listopadu 2020. zabilježeno 6.837 osoba. Najveće apsolutno povećanje broja nezaposlenih na lokalnoj razini u odnosu na 2019. očekivano bilježi Slavonski Brod (+319 osoba). Zatim slijede Nova Gradiška (+84), Oriovac (+44) i Davor (+42).

Spolna struktura nezaposlenih osoba pokazuje kako žene i dalje dominiraju u ukupnom broju nezaposlenih. Prema podacima HZZ-a, u 2020. na žene se odnosilo ukupno 59 % svih nezaposlenih. U odnosu na 2014. godinu to je povećanje udjela za tri postotna boda. Ipak, kada se gleda dulje vremensko razdoblje, onda se bilježe pozitivni trendovi, budući da su 2008. žene činile čak 67 % od ukupnog broja nezaposlenih osoba.

Dobna struktura nezaposlenih pokazuje kako se sve više povećava udio osoba starijih od 50 godina. Tako se u razdoblju od 2014. do 2020. njihov udio u ukupnom broju nezaposlenih povećao s 25,4 % na 30,8 %. Što se tiče udjela osoba mlađih od 30 godina, njihov udjel je prilično konstantan i kreće se na razini od oko 30 %. Međutim, može se primijetiti kako je u 2020. godini najveće relativno povećanje broja nezaposlenih zabilježeno upravo kod mladih osoba, što je izravna posljedica aktualne gospodarske krize i usporavanja procesa novog zapošljavanja.

Prema podacima HZZ-a o izlasku iz evidencije nezaposlenih temeljem zapošljavanja, u strukturi novozaposlenih dominiraju osobe sa završenom srednjom školom na koje se odnosi 68,9 % svih novozaposlenih u 2020. Nakon njih slijede osobe sa završenom osnovnom školom (13,5 %) te osobe sa završenim fakultetom i više (8,2 %) te s prvim stupnjem fakulteta, stručnog studija ili više škole (6,2 %). Podaci o prijašnjim godinama pokazuju kako je ovakva struktura obrazovanja novozaposlenih uglavnom stabilna kroz vrijeme, s vrlo malim promjenama koje se odnose na blagi pad udjela novozaposlenih sa završenom srednjom školom, a na povećanje udjela osoba sa završenim fakultetom i osnovnom školom.

Tablica 17. Tablica ključnih obilježja, razvojnih potencijala i razvojnih potreba u područjima poduzetništva i gospodarstva

Ključna obilježja	Razvojni potencijali	Razvojne potrebe
<p>Pozitivna</p> <ul style="list-style-type: none"> – poboljšanje poslovanja poduzetnika posljednjih godina, koje je praćeno povećanjem profitabilnosti, zaposlenosti te rastom plaća – sve veća uspješnost poslovanja mikro, malih i srednjih poduzeća – vrlo dobri rezultati prerađivačke industrije, naročito u pogledu povećanja zaposlenosti i izvoza – smanjuje se zaostajanje za nacionalnim prosjekom u pogledu BDP-a po stanovniku – snažan pad nezaposlenosti proteklih godina – postupno smanjenje zaostajanja za prosjekom RH u pogledu razine plaća – značajno smanjenje udjela žena u ukupnom broju nezaposlenih <p>Negativna</p> <ul style="list-style-type: none"> – ukupna razina poduzetničke aktivnosti je prilično niska – i dalje je prisutan nedostatak velikih tvrtki, svega 4 tvrtke u kategoriji velikih poduzeća, pri 	<ul style="list-style-type: none"> – povoljan prometni položaj olakšava transport roba – tradicija u određenim djelatnostima (metaloprađivačka industrija) – pozitivni primjeri inozemnih ulaganja pokazuju da županija nudi mogućnosti uspješnog poslovanja. 	<ul style="list-style-type: none"> – kontinuirano jačati suradnju gospodarstva sa znanstvenim institucijama s ciljem povećanja inovativnosti županijskog gospodarstva – povećati ulaganja u obrazovne programe koji školuju kadrove za potrebe prerađivačke industrije – povećati aktivnosti na privlačenju novih ulagača, bilo iz drugih dijelova RH ili iz inozemstva – kontinuirano podržavati izvozna poduzeća, te poticati međusobnu suradnju poduzeća na području izvoza – nastaviti poboljšavati infrastrukturu postojećim poduzetničkim zonama – ojačati kapacitete potpornih poduzetničkih institucija i razviti aktivnu mrežu poduzetničkih potpornih institucija – aktivno poticati i pomagati sudjelovanje poduzetnika u svim potpornim programima

<p>čemu dio njih ima značajne poteškoće u poslovanju</p> <ul style="list-style-type: none"> - niska produktivnost i profitabilnost gospodarstva - niska razina inovativnosti gospodarstva - rast BDP-a po stanovniku je u većoj mjeri posljedica iseljavanja stanovnika, nego povećanja BDP-a - slaba otpornost gospodarstva na krize (iskustvo prethodne krize iz 2009.) - vrlo mali broj poduzetnika ulaže u dugotrajnu imovinu, vrijednost investicija je izuzetno mala - mala razina i učinak inozemnih izravnih ulaganja - ispodprosječna razina plaća posebno u pojedinim djelatnostima 		
--	--	--

1.2.4. Glavne gospodarske djelatnosti

1.2.4.1. Prerađivačka industrija

Prema podacima DZS-a za 2017. godinu, prerađivačka industrija najvažnija je pojedinačna djelatnost s udjelom od 22,8 % u ukupnoj bruto dodanoj vrijednosti (BDV). U odnosu na 2014. godinu kada je taj udjel iznosio 21 %, došlo je čak i do blagog povećanja što pokazuje kako prerađivačka industrija uspijeva održavati svoju važnost za Županiju. To potvrđuje i usporedba stope povećanja BDV-a u razdoblju 2014. - 2017. s nacionalnim prosjekom, gdje Županija bilježi veću stopu rasta od one na nacionalnoj razini (18,9 % naprema 10,4 %). Prema podacima FINA-e, poduzetnici iz prerađivačke industrije su u 2019. ostvarili čak 45,8 % ukupnih prihoda svih poduzetnika u Županiji te 60 % ukupne dobiti. Također, u razdoblju 2014. - 2019. povećali su prihode za 34,6 %, što je nešto veći porast prihoda od ukupnog gospodarstva koji je iznosio 28,8 %, što još jednom pokazuje kako se prerađivačka industrija razvija brže nego gospodarstvo u cjelini. Broj poduzetnika kontinuirano raste te je u razdoblju 2015. - 2019. povećan s 306 na 379, odnosno za 23,9 %. Također treba naglasiti kako zaposleni u prerađivačkoj industriji imaju 11,3 % više od prosječne plaće svih poduzetnika u županiji. S druge strane, dinamika rasta plaća u prerađivačkoj industriji je nezadovoljavajuća, budući da bilježi slabiji rast u odnosu na nacionalnu razinu, što utječe na njezinu smanjenu atraktivnost za zapošljavanje.

Važan doprinos prerađivačke industrije vidljiv je i u vanjskotrgovinskoj bilanci. Prema podacima FINA-e poduzetnici u ovoj djelatnosti ostvarili su višak izvoza roba i usluga u odnosu na uvoz u 2019. u vrijednosti 1,56 milijardi kuna, što predstavlja 81 % od ukupnog viška županijskog gospodarstva. U odnosu na 2015. taj je višak povećan za 30 %, što pokazuje da je izvozni dio prerađivačke industrije također vrlo uspješan. Valja također istaknuti kako je broj poduzeća izvoznika u prerađivačkoj industriji povećan sa 102 na 135, a otprilike svaki treći poduzetnik u djelatnosti je izvoznik.

1.2.4.2. Građevinarstvo

Podaci o djelatnosti građevinarstva pokazuju različite smjerove dinamike razvoja, ovisno o tome koji su aspekti poslovanja predmet analize. Podaci DZS-a o kretanju bruto dodane vrijednosti ukazuju na to da važnost djelatnosti građevinarstva blago opada. U razdoblju 2014. - 2017. udjel građevinarstva u ukupnom BDV-u Županije smanjen je sa 6,3 % na 6,2 %. Noviji podaci FINA-e potvrđuju da djelatnost i dalje bilježi slabije rezultate od ostalih. Prema podacima FINA-e za 2019. godinu, 297 poduzetnika iz djelatnosti graditeljstva ostvarilo je 1,2 milijarde kuna prihoda, što čini 11,6 % ukupnih prihoda gospodarstva Županije, dok je 2015. udjel građevinarstva u ukupnim prihodima poduzetnika iznosio 14,5 %. Nadalje, ostvarena dobit u istom razdoblju je stagnirala. Tek je broj poduzetnika koji su predali financijske izvještaje značajnije povećan, s 232 u 2015. na 297 u 2019. godini, a isto tako je značajno povećan broj zaposlenih, s 2.030 u 2016. na 2.704 u 2019. godini. Nadalje, broj poduzetnika koji su poslovali s dobiti povećao se sa 167 u 2015. na 218 u 2019. Još jedno pozitivno obilježje je snažno povećanje izvoza, budući da je vrijednost izvoza povećana s 38,3 u 2015. na 74,6 milijuna kuna u 2019. godini.

1.2.4.3. Trgovina, prijevoz i skladištenje

Podaci ukazuju na dinamičan razvoj sektora trgovine proteklih godina. Sektor trgovina na veliko i na malo, prijevoz i skladištenje, smještaj, priprema i usluživanje hrane je u 2017. imao udjel u ukupnom BDV-u Županije 12,7 %, što je povećanje s 12,3 % koliko je iznosio u 2013. godini. Noviji podaci FINA-e o poslovanju poduzetnika pokazuju kako su poduzetnici u djelatnosti trgovine u razdoblju 2015. - 2019. znatno poboljšali svoje poslovanje. Ukupni prihodi su u navedenom razdoblju povećani za čak 71 %, a dobit za 137 %. Ipak, djelatnost i dalje ostaje niskoprofitabilna, s udjelom dobiti u ukupnim prihodima od oko 3,2 %, što je ispod županijskog prosjeka od 6,4 %. Slično tome, razina plaća u trgovini također je ispod županijskog prosjeka (-10,2 %), što nije nikakvo iznenađenje, s obzirom na sličnu situaciju i u ostalim županijama. S druge strane, stopa povećanja plaća prilično je velika. U razdoblju 2015. - 2019. prosječne plaće u trgovini rastle su 25 %. Nadalje, pozitivno je što broj zaposlenih u djelatnosti kontinuirano raste.

U sektoru prijevoza i skladištenja također se bilježi vrlo dobra dinamika prihoda poslovanja, međutim, profitabilnost i plaće su i dalje znatno ispod županijskog prosjeka. U razdoblju 2015. - 2019. prihodi poduzetnika povećani su za 38,7 %. Međutim, povećanje prihoda nije pratilo povećanje dobiti. Potpuno suprotno, konsolidirana dobit poduzetnika pala je s 23,6 milijuna kuna u 2015. na 17,5 milijuna kuna u 2019. Pozitivno je što broj poduzetnika u ovoj djelatnosti raste te je njihov broj u razdoblju 2015. - 2019. povećan za 33 %. Poduzetnici u ovoj djelatnosti sve više ostvaruju prihode od izvoza, koji je skočio s 39,6 milijuna kuna u 2015. na 85,1 milijun kuna u 2019. Kad je riječ o plaćama, one su kontinuirano ispod prosjeka Županije (čak 21,5 % u 2019.). Također, dinamika porasta plaća izrazito je slaba, budući da je u razdoblju 2016. - 2019. prosječna plaća povećana tek za 5,7 %.

1.2.4.4. Poljoprivreda i akvakultura

Udio poljoprivrede, šumarstva i ribarstva u ukupnom BDV-u županije je u 2018. iznosio 9,6 %, što BPŽ svrstava na osmo mjesto prema visini udjela među županijama. Prema podacima iz ARKOD-a, na području županije je u ARKOD sustav na dan 31.12.2019. bilo upisano 65.357 ha.

Poljoprivredna gospodarstva (PG) Brodsko-posavske županije najvećim dijelom čine obiteljska gospodarstva (95,8 %). U razdoblju 2015. - 2019. broj OPG-ova je pao za 5,8%. Ipak, od 2017. njihov broj opet raste, što je u skladu sa sve boljim ukupnim rezultatima u sektoru poljoprivrede.

Tablica 18. Broj poljoprivrednih gospodarstava u Brodsko-posavskoj županiji prema tipu

	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	Indeks 2019./2016.
Obiteljsko gospodarstvo	7.467	7.163	6.991	7.052	7.033	-5,81%
Obrt	138	128	129	129	129	-6,52%
Trgovačko društvo	90	80	79	77	86	-4,44%
Zadruga	14	10	10	10	10	-28,57%
Ostalo	8	8	9	7	9	12,50%
Ukupno gospodarstava BPŽ	7.717	7.389	7.218	7.277	7.342	-4,86%
Ukupno gospodarstava RH	178.747	170.515	164.458	167.676	170.662	-4,52%

Izvor: Agencija za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (2019.)

Prema podacima iz ARKOD-a oko polovice poljoprivrednih gospodarstava obrađuje manje od tri hektara površine. Nakon toga slijedi kategorija gospodarstava koja obrađuju između 3 i 20 hektara, a na koje se odnosi 40,4 % svih gospodarstava. S druge strane, svega 8,5 % svih gospodarstava obrađuje površine veće od 20 hektara. Posljedica ovakve raspodjele je da 91,5 % svih poljoprivrednih gospodarstava obrađuje 35,3 % ukupne površine, dok 8,5 % obrađuje sve ostalo. U odnosu na nacionalni prosjek BPŽ ima nešto veći udjel PG-ova koji koriste površine između 20 i 100 hektara te između 100 i 1.500 ha, a manji udio PG-ova koji imaju površinu do 3 hektara, zatim između 3 i 20 hektara te više od 1.500 hektara.

Tablica 19. Struktura poljoprivrednih gospodarstava u Brodsko-posavskoj županiji prema površini

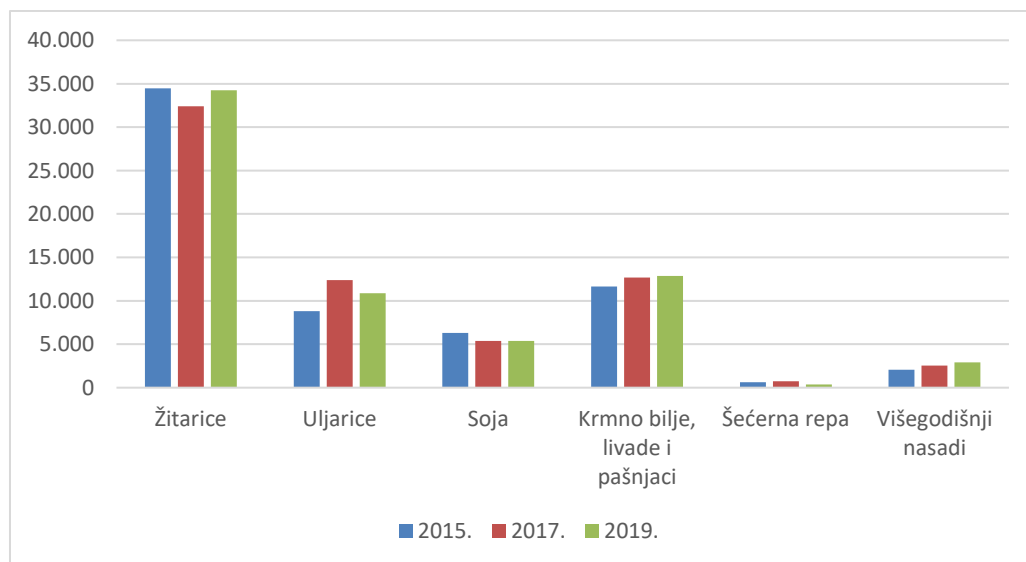
Veličina parcele	Broj PG-a	Udio u ukupnom broju PG-a	Ukupna površina (ha)	Udio u ukupnoj površini
< 3 ha	3.638	51,1 %	4.834,0	7,4 %
≥3 i <20	2.872	40,4 %	18.227,0	27,9 %
≥20 i <100	499	7,0 %	22.077,2	33,8 %
≥100 i <1.500	106	1,5 %	1.7598,8	26,9 %
≥1.500	1	0,01 %	2.619,0	4,0 %
Ukupno	7.116	100,00 %	65.357	100,0 %

Izvor: Agencija za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (2019.)

Proces raspolaganja državnim zemljištem napreduje prilično sporo te i dalje postoje jedinice lokalne samouprave koje nemaju usvojen odgovarajući program. Do kraja 2019. u Ministarstvu poljoprivrede je od strane BPŽ zaprimljeno 26 Programa raspolaganja poljoprivrednim zemljištem u vlasništvu Republike Hrvatske, a suglasnost je dobilo 17 Programa. Od ukupno evidentiranih 43.879,37 ha državnog poljoprivrednog zemljišta na području 26 jedinica lokalne samouprave ukupno je na raspolaganje stavljeno 28.520,94 ha ili 64,99 %, dok je potrebno uskladiti i evidentirati preostalih 15.358,43 ha ili 35,01 %.

Aktivnosti na poboljšanju navodnjavanja na području Županije sve se više povećavaju. Pri tome sama Županija aktivno sudjeluje u podržavanju takvih ulaganja, za što je u proračunu za 2019. izdvojeno 18,7 milijuna kuna. Izgradnja sustava javnog navodnjavanja Orubica najveći je pojedinačni projekt u Brodsko-posavskoj županiji koji se gradi sredstvima EU fondova odnosno putem Mjere M04. Projektom se planira navodnjavati 326 ha poljoprivrednih površina na području Općine Davor vodom iz rijeke Save.

Protoklih godina bilježi se povećanje poljoprivrednih površina upisanih u ARKOD. Prema podacima iz ARKOD-a poljoprivredna proizvodnja u 2019. godini na području Brodsko-posavske županije odvijala se na 64.341,21 ha što je povećanje za 2.370,96 ha ili 3,82 % u odnosu na 2015. godinu. Najveća zasijanost poljoprivrednih površina u 2019. godini tradicionalno je zasijanost žitaricama na 34.265,64 ha (53,3 % ukupne površine), što je 567,81 ha ili 1,69 % više u odnosu na 2018. godinu⁴. Ipak, došlo je do blagog smanjenja površina pod žitaricama za 206 ha u odnosu na 2015. Proizvodnja uljarica bila je na 10.873,24 ha (16,9 % ukupne površine). Proizvodnja soje se odvijala na 5.365,95 ha što je za 595,86 ha ili 12,49 % više zasijanih površina u odnosu na prethodnu godinu. U odnosu na 2015. došlo je do značajnog povećanja površine pod uljaricama, za čak 2.051 ha odnosno za 23,2 %. Površine pod krmnim biljem, livadama i pašnjacima iznose 12.862,60 ha, a u ukupnim površinama participiraju s 19,99 %. U odnosu na 2015. došlo je do povećanja površine za 10,3 %. Od krmnih kultura najveća proizvodnja zabilježena je na djetelini i lucerni na 4.462,67 ha te kontinentalnim travnjacima na 1.541,12 ha. Primjetno je da se površine pod šećernom repom kontinuirano smanjuju te je od 2015. do 2019. zasijana površina smanjena za čak 45,4 %. Kod višegodišnjih nasada prijavljenih za izravna plaćanja primjetan je kontinuiran rast površina, koji je u razdoblju 2015. - 2019. iznosio 39,7 %. U 2019. godini površina pod prijavljenim višegodišnjim nasadima iznosila je 2.898,02 ha.

Slika 8. Zasijane poljoprivredne površine po kulturama, 2015. - 2019., u ha

Izvor: BPŽ

U Županiji djeluje više od 3.000 poljoprivrednih gospodarstava koja se bave voćarskom proizvodnjom na 2.704,72 ha u 2019. godini što je povećanje za 107,35 ha ili 4,13 % voćarskih proizvodnih površina

⁴ Razlika između ukupnih površina prikazanih u tablici br. 19 u odnosu na površinu 64.341,21 ha na kojoj se odvijala poljoprivredna proizvodnja prema podacima ARKOD iznosi 1015,79 ha odnosi se na poljoprivredne površine koje nisu upisane u ARKOD.

u odnosu na 2018. godinu. Od voćnih vrsta u odnosu na prethodnu godine najveće povećanje pod nasadima je kod lijeske (25,81 %) i oraha (6,85 %), dok je kod ostalih voćnih vrsta zabilježeno stagniranje ili blagi pad. Proizvodnja povrća u 2019. godine odvijala se na 500,86 ha ili 0,78 % površina prijavljenih za izravna plaćanja. Kod povrća se bilježi stagnacija, odnosno blagi pad za 30,36 ha ili 5,72 %, iako je procjena da je prijavljeno 30 % - 40 % od ukupne proizvodnje povrća na području Županije. Većina proizvodnje povrća odvija se na vanjskim površinama i okućnicama, dok ima i pozitivnih primjera plasteničke proizvodnje u Općinama Velika Kopanica, Garčin, Rešetari i Davor. Povećanje povrtlarske proizvodnje te poboljšanje kontinuiteta opskrbe tržišta trebalo bi se osigurati provedbom projekta Sustav navodnjavanja Orubica, koji obuhvaća 326 ha poljoprivrednih površina.

U Brodsko-posavskoj županiji registrirano je 399 fizičkih i pravnih ekoloških proizvođača koji su prema podacima u 2019. godini zasnovali proizvodnju na 6.793,54 ha (10,4 % ukupne površine upisane u ARKOD), što je za 2.518 ha ili 58,9 % više površina nego u 2015. godini. Ovako snažno povećanje površine pod ekološkom proizvodnjom u velikoj je mjeri rezultat politike dodjele potpora koja osigurava veće potpore za ekološku proizvodnju, ali je dijelom i rezultat promjene potražnje na tržištu gdje se sve veći naglasak stavlja upravo na takav tip proizvodnje.

U razdoblju 2015. - 2019. evidentan je pad broja isporučitelja mlijeka (s 319 na 161) kao i količine isporučenog mlijeka (sa 14,4 na 12,1 milijun litara). Ipak, pozitivno je da je u 2019. nakon dugo vremena došlo do oporavka proizvodnje mlijeka u odnosu na prethodnu godinu (blago povećanje za 0,3 %). U svinjogojstvu se od 2017. godine bilježi blago povećanje broja svinja, dok broj uzgajivača i dalje pada. S druge strane, sve više raste broj uzgajivača ovaca kao i ukupan broj ovaca koji se u razdoblju 2015. - 2019. povećao za čak četiri puta te je u 2019. iznosio 35.446. Kod koza je taj porast bitno manji, ali je ipak prisutan.

Pozitivno je što se bilježi sve veća proizvodnja u ribnjačarstvu, ali, slično kao i kod nacionalne razine, prisutne su znatne međugodišnje varijacije. Ipak, u razdoblju 2015. - 2019. proizvodnja slatkododne ribe porasla je sa 154,8 tona na 224,6 tona, odnosno za 46 %. U 2019. godini proizvodnja u BPŽ-u je predstavljala 6 % ukupne hrvatske proizvodnje, što je i dalje prilično skromno.

Ukupno gledano, može se ocijeniti kako se posljednjih godina bilježe nešto povoljniji trendovi u poljoprivrednoj proizvodnji na području BPŽ-a, a što najbolje pokazuje i podatak o isplaćenim potporama Ministarstva poljoprivrede, koje su u 2019. bile veće za 15,2 % u odnosu na prethodnu godinu, dok je povećanje na nacionalnoj razini iznosilo 5,02 %.

1.2.4.5. Obrtništvo i djelatnosti slobodnih profesija

Na području BPŽ-a u 2019. godini bilo je ukupno registrirano 2.175 obrta. U razdoblju 2015. - 2019. bilježi se blago povećanje broja obrta (2,1 % više). Najviše aktivnih obrta bavi se uslužnim zanatstvom (41,7 %), a slijede proizvodno zanatstvo (12,5 %) i trgovina (11,4 %). Ono što zabrinjava je primjetan pad obrta u proizvodnom zanatstvu (-11,1 %), ugostiteljstvu i turizmu (-18,7 %) te trgovini (-19,8 %). S druge strane, snažno raste broj obrta u uslužnom zanatstvu te u području zdravlja i ljepote.

Tablica 20. Cehovski ustroj u aktivnim obrtima od 2014.-2019.

	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2019/2015
Proizvodno zanatstvo	306	285	281	274	272	-11,1 %
Uslužno zanatstvo	731	733	753	803	906	23,9 %

Ugostiteljstvo i turizam	284	255	250	240	231	-18,7 %
Trgovina	308	282	258	253	247	-19,8 %
Prijevoz osoba i stvari	227	218	227	221	218	-4,0 %
Ribarstvo i poljoprivreda	155	146	145	144	140	-9,7 %
Frizeri, kozmetičari, njega, fitness	120	119	120	136	161	34,2 %
UKUPNO	2.131	2.038	2.034	2.071	2.175	2,1 %

Izvor: Obrtništvo u brojkama, KNJIGA OBRTRNIKA – članova HOK-a, 31. 12. 2019.

Posljednjih godina blago raste broj žena obrtnica. U 2014. godini od 5.935 ukupno zaposlenih 2.394 su bile žene, a u 2019. godini od 5.935 ukupno zaposlenih u obrtništvu bilo je 2.491 žena.

1.2.5. Poduzetnička potporna infrastruktura

Gospodarske zone

Na području Brodsko-posavske županije evidentirano je 41 zona. Veličina i opremljenost zona znatno se međusobno razlikuje. Premda nema potpune evidencije broja tvrtki i zaposlenosti u zonama, prema dostupnim podacima vidljivo je da je u većini zona aktivan relativno mali broj tvrtki te da je isto tako zaposlen relativno mali broj radnika (izuzetak su dvije zone u Slavonskom Brodu u kojima djeluju tvrtke iz grupacije ili proizašle iz grupacije Đuro Đaković). Prisutno je nekoliko većih zona, površine veće od 50 ha (npr. Industrijski park Nova Gradiška, Industrijska zona Đuro Đaković, zona Rižino polje u općini Brodski Stupnik, Sjeverna gospodarska zona u općini Gornja Vrba), ali većinom dominiraju manje zone do 20 ha. Posebno značajan potencijal za budući razvoj gospodarstva ima lučko područje luke Slavonski brod, koje raspolaže površinom od 90ha te je u velikoj mjeri komunalno opremljeno. Većina zona planirana je za privlačenje proizvodnih djelatnosti. Međutim, broj tvrtki koji se bave proizvodnjom u njima je prilično mali, posebno kad je riječ o većim tvrtkama.

Poduzetničke potporne institucije

Na razini Brodsko-posavske županije ukupno su aktivne 4 poduzetničke potporne institucije (PPI): CTR(Centar za razvoj Brodsko-posavske županije)m zatim 2 lokalne razvojne agencije i 1 poduzetnički inkubator. Lokalne razvojne agencije su Razvojna agencija Grada Slavanskog Broda d.o.o. (RaSB) i Industrijski park Nova Gradiška d.o.o. (IPNG) čiji su osnivači gradovi Slavonski Brod i Nova Gradiška. Poslovno-tehnološki inkubator djeluje u okviru Poslovno inovacijskog potpornog centra (BISC) koji se nalazi u sklopu IPNG-a.

Uz navedena 4 PPI-a, podršku na županijskoj i lokalnim razinama, u okviru svojih nadležnosti i raspoloživih financijskih sredstava, pružaju još Upravni odjel (UO) za gospodarstvo i poljoprivredu Brodsko-posavske županije i , JLS-ovi (općine i gradovi) direktno ili kroz komunalnu politiku, HGK Županijska komora Slavonski Brod, Obrtnička komora Brodsko-posavske županije te Udruženja obrtnika Slavanskog Broda i Nove Gradiške. Također, treba spomenuti i tri LAG-a na području županije (LAG Slavonska ravnica, LAG Zapadna Slavonija i LAG Posavina) koji također aktivno pomažu razvoju poduzetništva na području županije.

Tablica 21. Tablica ključnih obilježja, razvojnih potencijala i razvojnih potreba u glavnim gospodarskim djelatnostima i poduzetničkoj potpornoj infrastrukturi

Ključna obilježja	Razvojni potencijali	Razvojne potrebe
<p>Pozitivna</p> <ul style="list-style-type: none"> – snažna izvozna orijentiranost prerađivačke industrije – snažan porast prihoda u trgovini, smještaju i ugostiteljstvu te informacijama i komunikacijama – pozitivni pomoci u određenim segmentima poljoprivredne proizvodnje (veće korištenje poljoprivrednih površina, veća proizvodnja određenih kultura, zaustavljen pad proizvodnje mlijeka, itd.) – relativno povoljna struktura poljoprivrednog zemljišta sa značajnim udjelom gospodarstava s većim poljoprivrednim površinama – intenziviranje aktivnosti u pogledu poboljšanja navodnjavanja – povećanje interesa poljoprivrednika za ekološku proizvodnju <p>Negativna</p> <ul style="list-style-type: none"> – slab porast plaća u prerađivačkoj industriji smanjuje njezinu atraktivnost za zaposlenike – slabo razvijen uslužni sektor, posebno u djelatnostima s višom dodanom vrijednosti (IKT, financijske usluge) – snažan porast zapošljavanja u javnom sektoru, uključujući i javnu upravu – sporo rješavanje pitanja raspolaganja državnim poljoprivrednim zemljištem – i dalje primjetan nedostatak preradbenih kapaciteta poljoprivrednih proizvoda kao i logističke infrastrukture – premali udio povrtlarstva, a posebno plasteničke proizvodnje – smanjenje broja obrtnika u proizvodnom zanatstvu – spor razvoj poduzetničkih zona 	<ul style="list-style-type: none"> – prisutnost visokoobrazovnih institucija u županiji koje se mogu aktivno uključiti u suradnju s gospodarstvom – sve veće iskustvo i kapaciteti potpornih institucija – značajne poljoprivredne površine – pozitivni primjeri uspješnih ulaganja u pojedinim djelatnostima, a posebno u sektoru prerađivačke industrije – značajan broj poduzetničkih zona dostupnih za ulaganja 	<ul style="list-style-type: none"> – kontinuirano pomagati poduzećima u jačanju tehnološke opremljenosti u svim sektorima, a posebno u prerađivačkoj industriji – snažnije poticati razvoj poduzeća u području informacija i komunikacija, a posebno start-up poduzeća – što prije završiti proces raspolaganja poljoprivrednim površinama u državnom vlasništvu – nastaviti s ulaganjima u navodnjavanje poljoprivrednih površina – dodatno poticati razvoj povrtlarstva – nastaviti ulaganja u opremanje poslovnih zona i poboljšanje vještina zaposlenika u potpornim institucijama, posebno u pogledu privlačenja ulaganja

1.3. Okoliš, infrastruktura i promet

1.3.1. Kvaliteta okoliša, izloženost okolišnim rizicima i klimatskim opasnostima

1.3.1.1. Onečišćenje tla i zemljišta

Na području Brodsko-posavske županije šumska tla plavljena savskim vodama imaju značajno veći sadržaj teških metala od okolnih neplavljenih tala, a olovo i cink prelaze granične vrijednosti⁵. Uz teške metale, u poljodjelskom prostoru težak oblik tehnogeneze tla čini unošenje stabilnih organskih onečišćivača. U sastavu te skupine nalazi se nekoliko tisuća aktivnih tvari od pesticida do policikličkih aromatskih ugljikovodika. Stoga je za očekivati da i tla uz rijeku Savu na području Županije imaju povećan sadržaj teških metala u odnosu na druga tla.

Osim pretjerane uporabe kemijskih sredstava u poljoprivredi kao glavni izvori onečišćenja tla i zemljišta na području Županije prepoznati su erozivni procesi bujičnih vodotoka, promet na cestama koje nemaju riješenu odvodnju s pročišćavanjem površinskih voda ispranih s kolnika, funkcioniranje postrojenja u kojima su prisutne opasne tvari te neodgovorno odlaganje otpada.

1.3.1.2. Onečišćenje zraka

Kvaliteta zraka na području Brodsko-posavske županije prati se na dvije mjerne postaje u sklopu državne mreže za trajno praćenje kvalitete zraka (Slavonski Brod-1 i Slavonski Brod-2).⁶

Rezultati kvalitete zraka u Slavanskom Brodu za 2018. godinu ukazuju na to da na području Brodsko-posavske županije postoji problem onečišćenja zraka. Zrak je 2018. godine bio prve kategorije (čist ili neznatno onečišćen zrak: nisu prekoračene granične vrijednosti, ciljne vrijednosti i ciljne vrijednosti za prizemni ozon), u odnosu na onečišćujuće tvari sumporov dioksid (SO₂), dušikov dioksid (NO₂), ugljikov monoksid (CO), benzen (C₆H₆) i prizemni ozon (O₃), no druge kategorije (onečišćen zrak: prekoračene su granične vrijednosti, ciljne vrijednosti i ciljne vrijednosti za prizemni ozon), u odnosu na onečišćujuće tvari sumporovodik (H₂S), lebdeće čestice (PM₁₀) i (PM_{2,5}) te benzo(a)piren (BaP) u česticama.

Tablica 22. Kategorije kvalitete zraka s mjernih postaja državne mreže BPŽ-a u 2018. godini

Zona	Županija	Mjerna mreža	Mjerna postaja	Onečišćujuća tvar	Kategorija kvalitete zraka
HR 2	Brodsko-posavska županija	Državna mreža	Slavonski Brod-1	*SO ₂	I kategorija
				*NO ₂	I kategorija
				*H ₂ S	II kategorija
				* O ₃	I kategorija
				*PM _{2,5} (auto.)	II kategorija

⁵ Strateška studija utjecaja nacrta prijedloga V. izmjena i dopuna Prostornog plana Brodsko-posavske županije na okoliš, knjiga 1, Eko Invest d.o.o., rujna 2020., str. 58.

⁶ Na mjernoj postaji Slavonski Brod-1 obavlja se mjerenje koncentracije sumporovog dioksida (SO₂), dušikovog dioksida (NO₂), sumporovodika (H₂S), benzena (C₆H₆) i prizemnog ozona (O₃) automatskim mjernim uređajima te mjerenje koncentracije lebdećih čestica (PM₁₀) i (PM_{2,5}) referentnom gravimetrijskom metodom kao i mjerenje benzo(a)pirena (BaP) i metala (Pb, Cd, Ni i As) u česticama, dok se na mjernoj postaji Slavonski Brod-2 mjeri sumporov dioksid (SO₂), ugljikov monoksid (CO), sumporovodik (H₂S) te koncentracija lebdećih čestica (PM₁₀) i (PM_{2,5}).

				PM _{2,5} (grav.)	II kategorija
				PM ₁₀ (grav.)	II kategorija
				Pb u PM ₁₀	I kategorija
				Cd u PM ₁₀	I kategorija
				Ni u PM ₁₀	I kategorija
				As u PM ₁₀	I kategorija
				BaP u PM ₁₀	II kategorija
				*benzen	I kategorija
			Slavonski Brod-2	**SO ₂	I kategorija
				*CO	I kategorija
				PM ₁₀ (grav.)	II kategorija
				PM ₁₀ (auto.)	II kategorija
				PM _{2,5} (grav.)	II kategorija
				H ₂ S	II kategorija
				*benzen	I kategorija

Izvor: Izvješće o praćenju kvalitete zraka na području Republike Hrvatske za 2018. godinu, str. 75/76

* uvjetna ocjena - obuhvat podataka manji od 85 %

** obuhvat manji od 75 %

Prema Izvješću o stanju kvalitete zraka na području Brodsko-posavske županije u 2018. godini uzroci onečišćenja zraka u Slavonskom Brodu su višestruki i ne mogu se pripisati samo jednom izvoru. Rafinerija nafte Brod svakako je bila dominantan izvor onečišćenja sumporovodikom godinama. No od incidenta i eksplozije u listopadu 2018. godine Rafinerija je prvo radila smanjenim kapacitetom, da bi zatim pogon za preradu nafte prestao s radom. U 2020. godini započela je plinifikacija Rafinerije nafte Bosanski Brod.

Prema podacima iz Registra onečišćavanja okoliša (ROO)⁷, u 2019. godini, na području Brodsko-posavske županije najveći udio u ukupnoj emisiji onečišćujućih tvari u zrak odnosio se na ugljikov dioksid CO₂ (99,93 %), zatim na dušikov dioksid NO₂ (0,5 %) i ugljikov monoksid CO (0,2 %), dok su se lebdeće čestice (PM₁₀) emitirale u manjim količinama (<0,1 %).

Tablica 23. Količine ispuštanja onečišćujućih tvari u zrak (kg/god) u Brodsko-posavskoj županiji za 2019. godinu

Šifra	Onečišćujuća tvar	Količina ispuštanja (kg/god)	Zastupljenost ispuštanja (%)
202	Oksidi dušika izraženi kao dušikov dioksid (NO ₂)	9.573,54	0,05
203	Ugljikov monoksid (CO)	3.988,15	0,02
204	Ugljikov dioksid (CO ₂)	19.486.405,26	99,93

⁷ Vlasnici i/ili korisnici nepokretnih izvora onečišćavanja zraka dužni su sukladno Pravilniku o registru onečišćavanja okoliša (Narodne novine 87/15) dostaviti podatke o emisijama onečišćujućih tvari u okoliš u Registar onečišćavanja okoliša (ROO).

501	Čestice (PM ₁₀)	497,00	< 0,01
-----	-----------------------------	--------	--------

Izvor: Pregled podataka na razini županija za 2019. godinu, MZOE, 2020., str.90

Prijavljene emisije onečišćujućih tvari u zrak u najvećoj mjeri potječu od djelatnosti registriranih kao proizvodnja slada, distribucija plinovitih goriva distribucijskom mrežom, opskrba parom i klimatizacija, proizvodnja alata, djelatnosti bolnica, gradnja cesta i autocesta te lijevanje željeza. Djelatnosti koje su također zastupljene u ukupnoj emisiji onečišćujućih tvari u zrak su pomoćne usluge u šumarstvu, proizvodnja ostalih proizvoda od drva, proizvoda od pluta, slame i pletarskih materijala te štavljenje i obrada kože; dorada i bojenje krzna.

1.3.1.3. Onečišćenje voda

Na području Brodsko-posavske županije ispitivanje kakvoće rijeke Save kao najvećeg i najvažnijeg vodotoka kontrolira se u okviru nadzornog monitoringa koji vrše Hrvatske vode na pet mjernih postaja. Prema Izvješću o stanju površinskih voda 2018. uočeno je vrlo loše ekološko stanje na četiri mjerne postaje: Sava nizvodno od Slavanskog Broda - Ruščica, Sava uzvodno od Slavanskog Broda – Migalovci, Sava nizvodno od utoka Vrbasa - Slavonski Kobaš, Sava uzvodno od utoka Bosne – uzvodno od Slavanskog Šamca dok je na mjernoj postaji Sava uzvodno od utoka Vrbasa – Davor, ekološko stanje površinskih voda ocijenjeno dobrim. Prema ispitivanjima kakvoće vode, vode rijeke Save pripadaju II vrsti vode (tekuće vode koje mogu biti malo onečišćene organskim i anorganskim hranjivim tvarima, malo povećane primarne produkcije i raspona koncentracije otopljenog kisika) prema propisanim vrijednostima što se tiče bioloških pokazatelja, dok su odstupanja prema višoj kategoriji onečišćenja voda uočena kod mikrobioloških pokazatelja, hranjivih tvari, koncentracije mineralnih ulja, a povremeno i režima kisika. Rezultati ispitivanja kakvoće vode koja se obavljaju na ostalim, većim vodotocima na području Županije, ukazuju na povećanu koncentraciju hranjivih tvari, mikrobioloških pokazatelja, ali i režima kisika dok se biološki parametri ne prate.

U skladu s Planom upravljanja vodnim područjem 2016. - 2021., sva vodna tijela nalaze se u dobrom kemijskom stanju, osim vodnih tijela Orljava i Kikovac zbog ustanovljene koncentracije žive i njezinih spojeva iznad dozvoljenih graničnih vrijednosti. Budući da je ukupno stanje površinskih vodnih tijela na području Županije odraz kemijskog i ekološkog stanja proizlazi da je uzrok vrlo lošeg ukupnog stanja zapravo vrlo loše ekološko stanje, dok je kemijsko uglavnom dobro. Kemijsko i količinsko stanje podzemnih vodnih tijela na području Županije ocijenjeno je dobrim.

Kao glavni izvori onečišćenja voda u Brodsko-posavskoj županiji identificirani su komunalni ispusti kojima se u vodotoke ispuštaju nepročišćene otpadne vode naselja, industrijskih pogona, farmi, klaonica, individualnih septičkih jama, kao i raspršeni izvori onečišćenja s poljoprivrednih površina, te divljih i neuređenih odlagališta.

1.3.1.4. Zaštita od poplava

Rizik od poplava na prostoru Brodsko-posavske županije relativno je visok zbog prirodnog smještaja Županije u nizini rijeke Save, koje je ujedno i područje najugroženije poplavama. Prema Glavnom provedbenom planu obrane od poplava, područje Županije nalazi se unutar sektora D – Srednja i Donja Sava, a obuhvaća Branjeno područje 2: Područje maloga sliva Brodska Posavina, te Branjeno područje 4: Područje maloga sliva Šumetlica - Crnac na području Nove Gradiške. Za oba branjena područja izrađeni su provedbeni planovi obrane od poplava.

Iako se na područjima oba sliva godišnje provode aktivnosti zaštite od poplava poput rekonstrukcija nasipa, uređenja potoka, redovitog održavanja nasipa (košnje, popravci itd.), uklanjanja nanosa, sanacije erozije i drugih aktivnosti, ekstremne klimatske prilike, poput nepredvidljivih izmjena od izrazito suhih do jako vlažnih godina te ekstremne količine padalina, utječu na učestalost poplava na području Županije pri čemu nerijetko dolazi do poplavlivanja naselja, prometnica i poljoprivrednih površina, ali i do pojave klizišta u brdskim dijelovima. Prema procjenama Hrvatskih voda najveći dio Brodsko-posavske županije nalazi se u zoni malog rizika od poplava, dok se fluvijalne ravnice uz sama vodena tijela nalaze u zoni velike opasnosti od poplava. Poplavna područja uglavnom su uz vodotok Save i to uz dijelove koji nisu branjeni obrambenim nasipima, te prostore u savskoj inundaciji. Nešto manja područja plavljenja nalaze se uz vodotoke i kanale: Orljava, istočni lateralni kanal Jelas-polja, zapadni lateralni kanal i vodotok Biđ. Veličina branjenog područja Brodsko-posavske županije je 68.857 ha ili 34 % ukupne površine Županije. Od ukupnih površina 7.722 ha ili oko 3,8 % površine Županije ugroženo je poplavnim vodama.

1.3.1.5. Otpad

Sustav gospodarenja otpadom u Brodsko-posavskoj županiji ima za cilj smanjenje količine otpada, a temelji se na sprječavanju nastanka otpada i uspostavi učinkovitog sustava odvojenog sakupljanja otpada koji se odgovarajuće oporabljuje. U 2019. godini je na području Županije organiziranim sakupljanjem otpada bilo obuhvaćeno 99,8 % stanovništva⁸, a sakupljanje i zbrinjavanje komunalnog otpada obavljalo je 7 komunalnih društava⁹.

Na području Županije nalaze se tri odlagališta komunalnog otpada (Davor Bačanska u Općini Davor, Šagulje-Ivik u Novoj Gradiški i Vijuš-jug u Slavonskom Brodu). Ako se promatra razdoblje 2017. - 2018., ukupno odložene količine otpada na odlagališta u Brodsko-posavskoj županiji su se smanjile sa 47.449 tona u 2017. godini na 36.172 tona u 2018. godini.

Tablica 24. Ukupno odložene količine otpada na odlagališta u 2017. i 2018. godini

Naziv odlagališta	JLS	Upravitelj	Ukupno odložene količine otpada u 2017. (t)	Ukupno odložene količine otpada u 2018. (t)
Davor Bačanska	Davor	Komunalac Davor d.o.o. za komunalne usluge	25.149	20.215
Šagulje-Ivik	Nova Gradiška	Odlagalište d.o.o. za upravljanje odlagalištem komunalnog otpada	5.799	5.625
Vijuš-jug	Slavonski Brod	Komunalac d.o.o., Slavonski brod	16.501	10.331
Ukupno (sva odlagališta)			47.449	36.172

⁸ Izvješće o komunalnom otpadu za 2019. godinu, Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja, studeni 2020., str.27

⁹ Izvješće o provedbi Plana gospodarenja otpadom za Brodsko-posavsku županiju - Prikaz stanja za 2019. godinu, Službeni Vjesnik, br.15/2020.

Izvor: Izvješće o komunalnom otpadu za 2017. godinu, HAOP i Izvješće o komunalnom otpadu za 2018. godinu, MZOE

No, još uvijek se najveće količine komunalnog otpada upućuju na odlagališta, te se nedovoljne količine otpada upućuju na oporabu. Tako je u 2018. godini, 94,4 % komunalnog otpada predano odlagalištima, a samo 5,5 % upućeno je na oporabu, što ukazuje na negativan trend u odnosu na 2017. godinu kad je 85,9 % bilo predano odlagalištima, a 10,5 % upućeno na oporabu¹⁰. Prema izvješćima o komunalnom otpadu za 2017. i 2018. godinu udio ostalih vrsta otpada u sakupljenom komunalnom otpadu Županije padao je s 23 % u 2017. na 21 % u 2018. godini. U odvojeno sakupljenom komunalnom otpadu u 2018. godini najviše je bilo otpada od papira i kartona, glomaznog otpada i biootpada¹¹. JLS-ovi u kojima se provodi odvojeno sakupljanje biootpada iz komunalnog otpada su Nova Gradiška i Slavonski Brod.

Na području Županije predviđena je izgradnja Regionalnog centra za gospodarenje otpadom „Šagulje“ na lokaciji Kovačevac i Mašić, gdje se planira prikupljanje otpada Brodsko-posavske, Požeško-slavonske i dijelova Sisačko-moslavačke županije. Na području Brodsko-posavske županije predviđena je izgradnja jedne pretovarne stanice (PS Slavonski Brod)¹². Proveden je postupak javne nabave za usluge izrade studijsko-projektne dokumentacije za izgradnju RCGO Šagulje¹³, dokumentacije za pretovarne stanice¹⁴ te dokumentacije o nabavi¹⁵. 2019. godine potpisani su Ugovori s odabranim ponuditeljima za sve tri grupe predmeta nabave¹⁶. Kroz izradu predviđene Studije izvedivosti detaljnije će se definirati sadržaji i tehnologija planiranog Regionalnog centra za gospodarenje otpadom.

Grad Slavonski Brod ima dva izgrađena reciklažna dvorišta, Općine Gornja Vrba, Davor, Oprisavci i Garčin po jedno, dok je Grad Nova Gradiška otvorio svoje reciklažno dvorište na odlagalištu Šagulje – Ivik. Na području BPŽ-a postoje problemi vezani za divlja odlagališta. Pored aktivnih odlagališta postoji i veći broj nekontroliranih „divljih“ odlagališta. Ponegdje se radi o manjim količinama najčešće glomaznog otpada, dok neka „divlja“ odlagališta zauzimaju značajnije površine. Ne postoji procjena broja takvih odlagališta¹⁷.

1.3.1.6. Prirodna baština

Na području Brodsko-posavske županije zaštićeno je 9 prirodnih područja, od kojih su 4 posebna rezervata – dva šumske vegetacije i dva ornitološka, 4 značajna krajobraza (od kojih se Sovsko jezero s površinom od 1,92 hektara nalazi na području Brodsko-posavske županije) i Park prirode Lonjsko polje, koji krajnjim istočnim dijelom ulazi u Brodsko–posavsku županiju i pod državnom je razinom zaštite.

¹⁰ Strateška studija utjecaja nacrta prijedloga V. izmjena i dopuna Prostornog plana Brodsko-posavske županije na okoliš, knjiga 1, Eko Invest d.o.o., rujan 2020., str. 23.

¹¹ Strateška studija utjecaja nacrta prijedloga V. izmjena i dopuna Prostornog plana Brodsko-posavske županije na okoliš, knjiga 1, Eko Invest d.o.o., rujan 2020.

¹² Na području Sisačko-moslavačke županije predviđene su tri pretovarne stanice (PS Kutina, PS Novska i PS Sisak). Na području Požeško-slavonske županije predviđene su dvije pretovarne stanice (PS Požega, PS Pakrac).

¹³ Studija izvedivosti, idejno rješenje, dokumentacija za postupak procjene utjecaja na okoliš, geodetske i druge podloge, idejni projekt, projektna prijava za EU financiranje.

¹⁴ Idejni, glavni i izvedbeni projekti sa svim potrebnim dozvolama i građevinskim dozvolama.

¹⁵ Tenderi za sve radove, opremu i usluge za RCGO Šagulje i sve pretovarne stanice.

¹⁶ Izvješće o provedbi Plana gospodarenja otpadom za Brodsko-posavsku županiju Prikaz stanja za 2019. godinu

¹⁷ Strateška studija utjecaja nacrta prijedloga V. izmjena i dopuna Prostornog plana Brodsko-posavske županije na okoliš, knjiga 1, Eko Invest d.o.o., rujan 2020., str. 23.

Tablica 25. Zaštićena područja Brodsko-posavske županije

R.br.	Kategorija zaštite	Naziv zaštićenog područja
1.	Park prirode	Lonjsko polje (1990.)
2.	Posebni rezervat šumske vegetacije	Prašnik (1965.)
3.	Posebni rezervat šumske vegetacije	Muški bunar (1963.)
4.	Posebni ornitološki rezervat	Jelas Ribnjaci (1995.)
5.	Posebni ornitološki rezervat	Bara Dvorina (1987.)
6.	Značajni krajobraz	Gajna (1990.)
7.	Značajni krajobraz	Jelas Polje (1995.)
8.	Značajni krajobraz	Pašnjak Iva (2010.)
9.	Značajni krajobraz	Sovsko jezero (1989.)

Izvor: Javna ustanova za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode Brodsko-posavske županije - Natura Slavonica

Na području Brodsko-posavske županije, nalazi se ukupno 17 područja ekološke mreže Natura 2000 od kojih su 2 područja očuvanja značajnih za ptice (POP): Donja Posavina i Jelas polje te 15 područja očuvanja značajnih za vrste i stanišne tipove (POVS): Lonjsko polje, Dvorina, Gajna, Južni Dilj, Šume na Dilj gori, Pričac-Lužani, Davor livade, Sava nizvodno od Hrušćice, Jelas polje s ribnjacima, Lonđa; Glogovica i Breznica, Psunj, Vlakanac-Radinje, Orpljava, Banićevac i Orpljavica. Obuhvat administrativnih granica Brodsko-posavske županije zadire i na jedno vjerojatno područje očuvanja značajno za vrste i stanišne tipove - Suhe livade kod Sinlija.

Tablica 26. Ključna obilježja, razvojni potencijali i razvojne potrebe u području okoliša

Ključna obilježja	Razvojni potencijali	Razvojne potrebe
<p>Pozitivna</p> <ul style="list-style-type: none"> – ukupno odložene količine svih vrsta otpada u BPŽ-u se smanjuju – planirana je izgradnja Regionalnog centra za gospodarenje otpadom „Šagulje“ i PS Slavonski Brod <p>Negativna</p> <ul style="list-style-type: none"> – šumska tla uz rijeku Savu na području Županije imaju povećani sadržaj teških metala u odnosu na druga tla – problem onečišćenja zraka u Slavonskom Brodu (zrak je druge kategorije u odnosu na onečišćujuće tvari) 	<ul style="list-style-type: none"> – očuvana bogata prirodna baština i zaštićeni dijelovi prirode – ruralni dijelovi nezagađeni industrijom – očuvana prirodna baština povezana s bogatom kulturnom baštinom resurs je za razvoj održivog turizma – ulaganje u ekološku proizvodnju poljoprivrednih proizvoda 	<ul style="list-style-type: none"> – osiguranje većeg stupnja zaštite tla, vode i vegetacije od onečišćenja – prepoznavanje prirodnih resursa kao izvora za razvoj – izgradnja Regionalnog centra za gospodarenje otpadom „Šagulje“ i pretovarnih stanica – povećanje odvojenog sakupljanja komunalnog otpada u JLS-ovima – izgradnja reciklažnih dvorišta – provođenje mjera obrane od poplava – saniranje divljih odlagališta

<p>sumporovodik, lebdeće čestice te benzo(a)piren)</p> <ul style="list-style-type: none"> – vrlo loše ekološko stanje površinskih voda – visok rizik od poplava uz vodena tijela (Sava) – na području županije ne postoji Centar za gospodarenje otpadom – postoje aktivna divlja odlagališta otpada 		
--	--	--

1.3.2. Vodna i energetska infrastruktura

1.3.2.1. Vodoopskrba i odvodnja

Sustav javne vodoopskrbe

Brodsko-posavska županija je bogata obnovljivim zalihama podzemnih voda. U istočnom dijelu Brodsko-posavske županije, u širokom pojasu uz rijeku Savu, nalaze se vodonosnici koji s obzirom na količine i vrlo visoku kakvoću pripadaju i u strateške zalihe podzemnih voda Republike Hrvatske.¹⁸ Za potrebe opskrbe vodom stanovništva, koriste se izvorišta vode: Sikirevci s planiranim kapacitetom od 1.000 l/s, izvorište/crpilište Jelas gdje se danas zahvaća cca 250 l/s, izvorište/crpilište Davor, gdje se zahvaća 70 l/s, dok izvorište Lužani trenutno nije u funkciji već se čuvaju kao potencijalni izvori u trećoj zoni sanitarne zaštite¹⁹.

Na području Brodsko-posavske županije u 2019. godini postoje dva javna isporučitelja vodnih usluga Vodovod d.o.o. Slavonski Brod i Vodovod d.o.o. Zapadne Slavonije čija djelatnost uključuje aktivnosti vodoopskrbe. Osim ova dva isporučitelja, na području Županije djeluje i Đakovački vodovod d.o.o. koji opskrbljuje naselja Vrpolje i Čajkovci.

Tablica 27. Organizacija javne vodoopskrbe u Brodsko-posavskoj županiji

Naziv javnih isporučitelja vodnih usluga	Grad/Općina
Vodovod d.o.o. Slavonski Brod	Slavonski Brod, Bebrina, Brodski Stupnik, Bukovlje, Donji Andrijevići, Garčin, Gornja Vrba, Gundinci, Klakar, Oprisavci, Oriovac, Podcrkavlje, Sibinj, Sikirevci, Slavonski Šamac, Velika Kapanica, Vrpolje
Vodovod Zapadne Slavonije d.o.o.	Nova Gradiška, Cernik, Dragalić, Rešetari, Gornji Bogičevci, Okučani, Stara Gradiška, Davor, Staro Petrovo Selo, Nova Kapela, Vrbje
Đakovački vodovod d.o.o.	Naselja Vrpolje i Čajkovci

Izvor: Upravni odjel za graditeljstvo, infrastrukturu i zaštitu okoliša BPŽ-a

¹⁸ Strateška studija utjecaja nacrta prijedloga V. izmjena i dopuna Prostornog plana Brodsko-posavske županije na okoliš, knjiga 1, Eko Invest d.o.o., rujan 2020., str. 68.

¹⁹ Strateška studija utjecaja nacrta prijedloga V. izmjena i dopuna Prostornog plana Brodsko-posavske županije na okoliš, knjiga 1, Eko Invest d.o.o., rujan 2020., str.73

Opskrbljenost stanovništva vodom na području Županije, u razdoblju od 2016. do 2019. godine se povećala s 58,3 % u 2016. godini kada je broj priključenih stanovnika iznosio 92.371, na približno 62,0 %, u 2019. godini, kada je na sustav javne vodoopskrbe spojeno 98.367 stanovnika.

Tablica 28. Podaci o priključenosti stanovništva Brodsko-posavske županije na javnu vodoopskrbu

Godina	Broj stanovnika	Javna vodoopskrba		
		Broj vodovoda	Broj priključenih stanovnika	% priključenosti na javnu vodoopskrbu
2016.	158.575	3	92.371	58,3
2017.	158.575	3	92.371	58,3
2018.	158.575	2	98.367	62,0
2019.	158.575	2	98.367	62,0

Izvor: Hrvatski zdravstveno-statistički ljetopisi 2016. – 2019.

Međutim, postotak priključenosti stanovništva Brodsko-posavske županije na javnu vodoopskrbu od 62,0 % drugi je najniži postotak od svih županija. To znači da je u 2019. godini BPŽ prema postotku priključenosti stanovništva na javnu vodoopskrbu na 20. mjestu od ukupnog broja županije²⁰. To je još vidljivije uspoređi li se s prosjekom RH od 91,5 %.

Veliki dio vodoopskrbnog sustava Vodovoda Slavonski Brod je izgrađen, a pokrivenost sustavom vodoopskrbe na uslužnom području iznosi oko 90 %. Dio udaljenih slabije naseljenih naselja na sjevernom dijelu uslužnog područja nije pokriven sustavom vodoopskrbe (područje Općina Bukovlje, Brodski Stupnik i Podcrkavlje) dok je na istočnom dijelu dio vodoopskrbne mreže u izgradnji ili su izrađeni glavni projekti i u postupku je izdavanje Građevinskih dozvola. U 2017. godini izgrađeni su magistralni vodoopskrbni cjevovodi Beravci - Vrpolje i magistralni cjevovod kroz naselje Velika Kapanica. Planirani radovi na daljnjoj izgradnji sustava vodoopskrbe uključuju izgradnju magistralnog cjevovoda na zapadnom dijelu uslužnog područja kojim se će osigurati dodatni dovod i kapaciteti za opskrbu praktički cijelog postojećeg sustava vodoopskrbe na području Slavenskog Broda (uz izgradnju sustava distributivnih cjevovoda u okolnim naseljima te uz izgradnju sustava vodoopskrbe u manjim naseljima na sjevernom dijelu uslužnog područja).

Odvodnja i pročišćavanje otpadnih voda

Na području Brodsko-posavske županije u 2019. godini djelovala su 2 javna isporučitelja vodnih usluga čija djelatnost obuhvaća odvodnju otpadnih voda. Na uslužnom području Vodovoda d.o.o. Slavonski Brod, sustav odvodnje izgrađen je u gradu Slavonskom Brodu, općinama Brodski Stupnik, Garčin, Donji Andrijevići, Oriovac, Slavonski Šamac i Vrpolje. Pokrivenost sustavom odvodnje na tom području je 2017. godine iznosila 57 %. Najveća izgrađenost i pokrivenost bila je na području Grada Slavenskog Broda i kod okolnih gravitirajućih naselja. Za potrebe pročišćavanja otpadnih voda izgrađen je UPOV s III. stupnjem pročišćavanja. Izgrađeni UPOV jedan je od prvih projekata koji je financiran iz EU fondova. Priključenost stanovništva na sustav odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda na uslužnom području iznosila je 40 %, a najveća je priključenost bila na području Grada Slavenskog Broda gdje je 77 %

²⁰ 21 sveukupno (20 županija + grad Zagreb).

stanovništva bilo priključeno na javni sustav. Nakon Slavanskog Broda slijedila je Općina Bukovlje s priključenosti od oko 10 %. Od ostalog područja u općinama Klakar, Podcrkavlje i Sibinj priključenost je bila manja od 5 %. S obzirom na to da je kapacitet izgrađenog UPOV-a Slavonski Brod (80.000 ES) značajno veći od stvarnog kapaciteta (oko 35.000 ES) u projektu Brod 2 predviđeno je spajanje sustava odvodnje na postojeći sustav i pročišćavanje otpadnih voda na UPOV Slavonski Brod.

Na području Vodovoda Zapadna Slavonija na lokaciji Prvča su se 2018. godine otpadne vode s područja Nove Gradiške ispuštale bez pročišćavanja. Od 2017. do 2019. na tom se području provodio projekt Razvoj vodno-komunalne infrastrukture Nova Gradiška - Faza II, gdje se izgradila kanalizacijska mreža s pripadajućim objektima te novi uređaj za pročišćavanje otpadnih voda s III. stupnjem pročišćavanja u Starom Petrovom Selu kapaciteta 800 ES.

Prema podacima iz Registra onečišćavanja okoliša za 2017. i 2018. godinu broj prijavljenih ispusta otpadnih voda u Brodsko-posavskoj županiji, ispuštenih iz ispusta obveznika u promatranom se razdoblju povećao (sa 60 u 2017. na 72 u 2018.) dok je broj ispusta komunalnih otpadnih voda iz sustava javnih odvodnji ostao isti (2) kao i broj fizikalno – kemijsko-bioloških postupaka kojima se voda tretirala (1)²¹. Gledajući ukupne količine ispuštenih komunalnih otpadnih voda u Brodsko-posavskoj županiji u 2018. godini (7,733.480,00 m³/god) 91,97 % otpadnih voda bilo je tretirano fizikalno – kemijsko-biološkim postupcima, dok je 8,03 % bilo ispušteno bez pročišćavanja²².

1.3.2.2. Sustav energetske opskrbe

Elektroenergetika

Elektroenergetsku infrastrukturu na području Brodsko-posavske županije čine dijelovi prijenosnog sustava Republike Hrvatske (dalekovodi 110kV) i županijska distribucijska mreža. Na području Brodsko-posavske županije djeluje HEP Slavonski Brod, dok HEP Vinkovci pokriva općine Slavonski Šamac, Gundinci i Sikirevci. Prijenosna mreža na području Županije podijeljena je između Prijenosnog područja Zagreba i Osijeka. Visokonaponska prijenosna elektroenergetska mreža na području Županije sadrži dva naponska nivoa 220 kV i 110 kV koji su u nadležnosti Hrvatskog Operatora prijenosnog sustava (HOPS). Prijenosni sustav na 220 kV sastoji se od dva paralelna nadzemna voda koji samo prolaze istočnim dijelom Županije, a od TS 220/110 kV Đakovo vode u BiH. Istočni 220 kV vod pušten je pod napon 35 kV i služi za elektroopskrbu Babine Grede, sve do izgradnje 110 kV Đakovo-Županja. Prema podacima iz Izvješća o stanju u prostoru BPŽ-a 2009. - 2013. duljina dalekovoda 220 kV iznosila je 35,4 km, odnosno 14,53 % dok je duljina dalekovoda 110 kV iznosila 208,2 km, odnosno 85,47 % udjela u prijenosnoj mreži. U 110 kV naponskoj razini izgrađene su građevine za transformaciju električne energije – trafostanice TS 110/35 kV Slavonski Brod 1, TS 110/35 kV Slavonski Brod 2, TS 110/35 kV Nova Gradiška te TS 110/20/10 Donji Andrijevci²³.

U kategoriji planiranih elektroenergetskih sustava na području Brodsko-posavske županije, ugrađenih u novi Prostorni plan BPŽ-a, su plinska termoelektrana - toplana (TE-TO) Slavonski Brod, trase priključnog dalekovoda DV 2x400 kV TE-TO Slavonski Brod na postojeći DV 400 kV TS Žerjavinec – TS Ernestinovo te dalekovoda DV 2x220 (110) kV TE - TO Slavonski Brod — TS 220/110 kV Đakovo.

²¹ Tablica 30. u Prilogu.

²² Tablica 31. u Prilogu.

²³ Prema Izvješću o stanju u prostoru BPŽ-a 2009.-2013., Zavod za prostorno uređenje BPŽ-a, studeni 2013.

Plinoopskrba

Na području Brodsko-posavske županije ne postoje objekti u funkciji proizvodnje plina - plinska polja, niti je predviđena njihova izgradnja, tako da se cjevovodnim transportom pokrivaju potrebe opskrbe Županije. Postojeći plinoopskrbni sustav Brodsko-posavske županije obuhvaća magistralni i distribucijski rasplet zemnog plina. Zamjenu ukapljenog naftnog plina zemnim u Novoj Gradiški omogućila je izgradnja magistralnog plinovoda Novska - Nova Gradiška.

Prema Izvješću o stanju u prostoru BPŽ-a za 2009. - 2013., duljina magistralnih plinovoda na području Županije iznosi 160 km što čini 21 % ukupne županijske mreže plinovoda, dok duljina distribucijskih plinovoda iznosi 612 km što čini 79 % ukupne županijske mreže. Prema podacima Županijske razvojne strategije BPŽ-a do 2020., 75 % ukupnog stanovništva Županije opskrbljeno je plinom, što predstavlja relativno dobru opskrbljenost. Plinoopskrbni sustav podijeljen je na dva distribucijska područja – Brod plin d.o.o. koji u svojoj nadležnosti ima oko 493 km plinske mreže te Plin-projekt d.o.o. koji u svojoj nadležnosti ima 299,62 km plinske mreže.

Magistralni plinovodi koji prolaze prostorom Županije su: Kutina - Slavonski Brod DN 600/75, Slobodnica - Donji Miholjac DN 800/75, BS Seoce - MRČ Nova Kapela DN 200/75, Nova Kapela - Požega DN 300/50, OPČS Slobodnica - MRČ Slavonski Brod DN 400/50, PČ Slavonski Brod - MRS Slavonski Brod DN 150/50, Našice - Slavonski Brod DN 300/50, Slavonski Brod - Vinkovci DN 400/50, magistralni plinovod za MRS Nova Gradiška DN 200/50, produktovod Slobodnica - Bosanski Brod DN 400/50 i magistralni plinovod Slavonski Brod - Našice DN 150/50.

Zbog povećanih potreba Prostornim planom Brodsko-posavske županije²⁴ planirana je izgradnja novih magistralnih plinovoda na području Županije, Slobodnica - Sotin (75 bara), Slobodnica - Bosanski Brod (75 bara) te Okoli - Slobodnica, kao i spojni plinovod za MRS Novu Gradišku (50 bara) i odvojni plinovod za MRS Slavonski Brod istok.

Naftni sustav

Na području Brodsko-posavske županije nalaze se cjevovodi za transport te područja za skladištenje nafte. Prema Izvješću o stanju u prostoru 2009. - 2013. postojeći sustav za transport sirove nafte na području Brodsko-posavske županije čine: magistralni naftovod Đeletovci - Ruščica (u duljini od 28 km), magistralni naftovod Beničanci - Ruščica (u duljini od 17 km), otpremna postaja Ruščica te Jadranski naftovod (JANAF). Naftni terminal u Ruščici²⁵ služi za prihvat sirove nafte iz naftnih polja Beničanci i Đeletovci te utovar na riječne tankere u pravcu Siska.

Dionica međunarodnog magistralnog naftovoda JANAF pruža se duž autoceste A3, a njegovi dijelovi koji se nalaze na području Županije su: dionica Sisak - Slavonski Brod (u duljini 84 km), dionica Slavonski Brod – Sotin (22km) te dionica Slavonski Brod – Bosanski Brod (6 km)²⁶. Na lokaciji prespojne postaje JANAF, na lokaciji Općine Garčin izgrađen je Terminal Slavonski Brod koji se prema Prostornom planu BPŽ-a iz 2020. godine planira proširiti, a privremeno isključivo ima funkciju čvorne odnosno prespojne i mjerne stanice naftovoda.

²⁴ Prostorni plan Brodsko-posavske županije, 5.izmjene i dopune, pročišćeni tekst. Službeni vjesnik Brodsko-posavske županije, br. 45/20.

²⁵ Predratnog kapaciteta od 20.000 m³, a trenutno tek 200 m³.

²⁶ Izvještaj o stanju u prostoru Brodsko-posavske županije za 2009. - 2013., Zavod za prostorno uređenje BPŽ-a, studeni 2013.

Novim Prostornim planom BPŽ-a planirana je izgradnja naftovoda Kutina - Slavonski brod, naftovoda PEOP te međunarodnog produktovoda JANAF-a na pravcima od Terminala Slavonski Brod na istok, zapad i jug.

Obnovljivi izvori energije

Brodsko-posavska županija usmjerena je na poticanje korištenja obnovljivih izvora energije. Posljednjim izmjenama i dopunama Prostornog plana Brodsko-posavske županije iz 2020. godine, omogućena je izgradnja postrojenja za korištenje obnovljivih izvora energije i kogeneraciju, unutar građevinskih područja naselja i izdvojenom građevinskom području, instalirane snage do uključivo 3 MW²⁷, kao i postrojenja, instalirane električne snage od 3 MW-15 MW²⁸. Izvan građevinskog područja naselja, omogućena je izgradnja postrojenja za korištenje obnovljivih izvora energije i kogeneraciju, instalirane električne snage do uključivo 3 MW. Postrojenja se mogu graditi kao samostalne cjeline u sastavu građevine za poljoprivrednu proizvodnju, plastenike, staklenike i farme, kao što su postrojenja za kogeneraciju koja koriste otpadne tvari iz procesa proizvodnje za potrebe proizvodnje toplinske i električne energije, ali i kao samostalne građevine/ postrojenja za korištenje obnovljivih izvora, instalirane električne snage do uključivo 3 MW²⁹. 5. izmjenama i dopunama Prostornog plana BPŽ dozvoljeno je i postavljanje solarnih kolektora i/ili fotonaponskih ćelija na krovove i pročelja zgrada unutar građevinskih područja naselja i izdvojenih građevinskih područja svih namjena.

Prema podacima u Registra obnovljivih izvora energije i kogeneracije te povlašćenih proizvođača (Registar OIEKPP) Ministarstva gospodarstva i održivog razvoja, na području BPŽ-a realizirano su ili su u nekoj fazi realizacije 222 sunčane elektrane na građevinama ukupne snage 2,86 MW. Većinom su to manje sunčane elektrane male snage.

S obzirom na prirodni potencijal Brodsko-posavska županija ističe se energetske potencijalom biomase. Od toga je najviše prepoznata poljoprivredna biomasa iz ostataka uzgojnih kultura i stočarstva, zatim šumska biomasa te biorazgradivi dio otpada iz drvne, prehrambeno-prerađivačke industrije ili komunalnog otpada³⁰. Prema podacima iz Registra OIEKPP, na području BPŽ-a izgrađeno je 5 elektrana na biomasu električne snage 12,62 MW, te toplinske snage 13,2 MW. Isto tako, izgrađeno je još jedno postrojenje električne snage 0,99 MW. koje je navedeno pod ostalo³¹.

²⁷ Postrojenja snage do uključivo 3 MW su: postrojenja za proizvodnju električne energije iz sunčeve energije (solarna elektrana), postrojenja za proizvodnju električne energije iz bioplina i biomase, postrojenja za preradu otpadnih tvari u svrhu proizvodnje električne energije i toplinske energije, elektrane na tekuća biogoriva i geotermalne elektrane. Postrojenja se mogu graditi u zonama gospodarske namjene definirane u PPUO/G i označene kao I ili I1 ili iznimno K3.

²⁸ Postrojenja snage od 3 MW-15 MW su: postrojenja za proizvodnju električne energije iz bioplina i biomase, elektrane na tekuća biogoriva, elektrane na deponijski plin i plin iz postrojenja za pročišćavanje otpadnih voda, geotermalne elektrane, solarne elektrane, elektrane na ostale obnovljive izvore. Točne lokacije i lokacijski uvjeti za navedena postrojenja definiraju se u kartografskim prikazima i odredbama za provođenje PPUO/G.

²⁹ Ukoliko su ista označena i planirana na kartografskim prikazima PPUO/G-ova.

³⁰ Strateška studija utjecaja nacrta prijedloga Županijske razvojne strategije Brodsko-posavske županije do 2020. godine na okoliš, Eko Invest, kolovoz 2018., str.132.

³¹ Ne pripada u ostale vrste postrojenja kao što su sunčane elektrane, hidroelektrane, vjetroelektrane, elektrane na biomasu, geotermalne elektrane, elektrane na bioplina, elektrane na tekuća biogoriva, elektrane na deponijski plin i plin iz postrojenja za pročišćavanje otpadnih voda te kogeneracije.

Prema dostupnim podacima raspoloživi prirodni potencijal energije vjetra na području Županije, u pogledu ekonomske iskoristivosti, gotovo je neznatan³². Isto tako, dosadašnja istraživanja pokazala su kako je potencijal za izgradnju malih hidroelektrana na području Brodsko-posavske županije vrlo malen³³. No, postoje potencijali geotermalne energije s obzirom na smještaj Županije u Panonskom bazenu, kao i potencijali u proizvodnji bioplina i tekućih biogoriva iz stajskog gnoja te uzgoj energetske poljoprivrednih kultura, s obzirom na činjenicu da je Brodsko-posavska županija poljoprivredno orijentirana.

Županija na svom području potiče i projekte energetske učinkovitosti koji se najvećim dijelom odnose na energetske obnovu zgrada javne namjene odnosno na poboljšanje energetske učinkovitosti u odgojno-obrazovnim, kulturnim i zdravstvenim ustanovama kojima je Županija vlasnik ili osnivač. Akcijskim planom energetske učinkovitosti Brodsko-posavske županije 2020. - 2022. definirana je politika povećanja energetske učinkovitosti na području Brodsko-posavske županije za planirano razdoblje. U tom periodu planirana je provedba 20 mjera energetske učinkovitosti u javnom sektoru što će u konačnici rezultirati uštedama energije te smanjenjem emisija CO².

Tablica 29. Ključna obilježja, razvojni potencijali i razvojne potrebe u području vodne i energetske infrastrukture

Ključna obilježja	Razvojni potencijali	Razvojne potrebe
<p>Pozitivna</p> <ul style="list-style-type: none"> – Županija je bogata obnovljivim zalihama podzemnih voda – opskrbljenost stanovništva vodom na području Županije se povećava (s 58,3 % na 62 %) – izgrađena plinska termoelektrana-toplana Slavonski Brod – relativno dobra opskrbljenost stanovništva plinom <p>Negativna</p> <ul style="list-style-type: none"> – na 20. mjestu od ukupno 21 županije prema stupnju priključenosti na javnu vodoopskrbu – nedovoljna pokrivenost stanovništva sustavom odvodnje otpadnih voda – nedovoljan broj uređaja za pročišćavanje otpadnih voda 	<ul style="list-style-type: none"> – povoljni uvjeti za korištenje obnovljivih izvora energije (biomasa) – poticanje korištenja obnovljivih izvora energije kroz nacionalne i programe EU-a – poticanje mjera energetske učinkovitosti kako bi se smanjila potrošnja energije u javnim zgradama i domovima građana 	<ul style="list-style-type: none"> – proširenje vodovodne mreže – nadogradnja postojećih i izgradnja novih sustava odvodnje – izgradnja uređaja za pročišćavanje otpadnih voda i postizanje višeg stupnja pročišćavanja na uređajima – povećanje plinifikacijske mreže na području županije – povećati korištenje obnovljivih izvora energije

³² Strateška studija utjecaja nacrta prijedloga Županijske razvojne strategije Brodsko-posavske županije do 2020. godine na okoliš, Eko Invest, kolovoz 2018., str.133.

³³ Strateška studija utjecaja nacrta prijedloga Županijske razvojne strategije Brodsko-posavske županije do 2020. godine na okoliš, Eko Invest, kolovoz 2018., str.134.

1.3.3. Prometna povezanost i mobilnost

Cestovni promet

Cestovni promet je važna sastavnica ukupne prometne infrastrukture Brodsko-posavske županije i njezinog boljeg integriranja u prometni sustav države, ali i poboljšanja unutaržupanijske prometne povezanosti. Mrežu cesta u Županiji čini 125,10 km autocesta (14,05%), 137,60 km državnih cesta (15,09%), 447,66 km županijskih cesta (49,10%) i 198,43 km lokalnih cesta (21,76%). Gustoća cesta je 450 m/km² ili 0,45 km/km². U Republici Hrvatskoj autoceste čine 5,31% cestovne infrastrukture, državne ceste 26,85%, županijske ceste 35,49% te lokalne ceste 32,35%, dok je gustoća cesta 0,47 km/km².

Na području Županije postoji sedam cestovnih graničnih prijelaza, od kojih su tri u kategoriji stalnog međunarodnog graničnog prijelaza I. kategorije, jedan u kategoriji graničnog prijelaza II. kategorije te tri u kategoriji privremenih kontrolnih točaka na državnoj granici.

Glavno obilježje prometnog sustava Županije je povoljan prostorno-prometni položaj jer njime prolaze značajni europski prometni koridori. To je prvenstveno dionica koridora X (posavskog) kao dio prometnog pravca između Europe i Azije. U okviru njega smještena je trasa autoceste A3 koja povezuje Republiku Sloveniju i Republiku Srbiju, a prolazi kroz Brodsko-posavsku županiju. Županijom osim horizontalnih, prolaze i dva transverzalna prometna pravca europske važnosti. To je cestovni koridor na trasi državne ceste DC5 (Virovitica – Daruvar – Pakrac - Stara Gradiška) te složeni prometni koridor na trasi državne ceste DC7 (Beli Manastir – Osijek – Đakovo - Slavonski Šamac). To je ogranak V.c prometnog koridora preko kojeg prostor Srednje Europe ima pristup prostoru i lukama južnog Jadrana.

Stanje cestovne mreže u Županiji, kako u pogledu prometno-tehničkih elemenata tako i u pogledu stanja kolničke konstrukcije je loše. Podaci o stanju kolnika županijskih i lokalnih cesta iz Prometnog Masterplana funkcionalne regije Istočna Hrvatska za 2018. godinu pokazuju da je na području Brodsko-posavske županije 27 % cestovne mreže ocijenjeno ocjenama 3 do 5, gdje ocjena 5 predstavlja najlošiju kvalitetu. Stanje kolnika županijskih cesta pokazuje da 23 % cestovne mreže ima ocjenu 3 do 5 što je nešto bolje u odnosu na lokalne ceste, gdje je oko 37 % cestovne mreže ocijenjeno ocjenama 3 do 5. Ocjenom 0, što predstavlja kolnike bez oštećenja, odnosno do 30 % površine kolnika koji imaju lokalna oštećenja, nije ocijenjen niti jedan km županijskih i lokalnih cesta na području BPŽ-a. Odnosno ocjenom 0 ocijenjeno je 0 % cestovne mreže što pokazuje da je većina kolnika cestovne mreže oštećena te je potrebna sanacija. Zadnjih nekoliko godina ipak je došlo je do poboljšanja na cestovnoj mreži, prvenstveno zbog povećanih ulaganja za održavanje i sanaciju.

No problemi postoje. Na cestovnoj mreži Brodsko-posavske županije nedovoljna je povezanost prostora južno od autoceste kao i povezanost brdskog dijela Županije. Loše je stanje kolnika postojećih cesta i to naročito lokalnih cesta te postoji problem opterećenja županijske ceste 4158, koja je paralelna s autocestom i to ponajviše kamionskim prometom.

Razvoj cestovne mreže na području Županije usmjeren je na modernizaciju postojeće mreže s ciljem povećanja protočnosti i sigurnosti prometa, te na izgradnju novih prometnica kojima bi se brže i kvalitetnije povezalo područje Županije s ostalim dijelovima Hrvatske. Na području BPŽ-a Hrvatske ceste planiraju sljedeće zahvate na mreži državnih cesta: Istočna vezna cesta u Slavonskom Brodu, Južna obilaznica Nove Gradiške, brza cesta Požega - Brestovac Požeški - Staro Petrovo Selo (autocesta A3), cesta Pleternica - Lužani te brza cesta granica Mađarske – Virovitica – Okučani - granica BiH.

Broj automobila na području Županije općenito raste, iako se BPŽ ubraja među županije s niskom stopom motoriziranosti (283 automobila na 1000 stanovnika), što odražava kupovnu moć obitelji. Broj

osobnih vozila u Brodsko-posavskoj županiji od 2014. do 2018. porastao je za 6.267 vozila odnosno 11,5 %. Sigurnost cestovnog prometa prikazana kao zbroj nastradalih i broj poginulih u prometnim nesrećama u Brodsko-posavskoj županiji od 2016. - 2018. pokazuje da je prema podacima MUP-a broj nesreća, kao i broj nastradalih i poginulih u prometnim nesrećama u stagnaciji ili u blagom padu.

Linijski javni prijevoz putnika na području Brodsko-posavske županije organiziran je i nekoliko poduzeća obavlja tu djelatnost³⁴. Na području Županije nalazi se 230 autobusnih stajališta. Javni gradski prijevoz organiziran je na području Grada Slavenskog Broda, a koncesionar javnog gradskog prijevoza putnika TERZIĆ BUS prevozi putnike na linijama prema Brodskom Vinogorju i Podvinju. Autotaxi prijevoz također postoji u Slavonskom Brodu. Planom održive urbane mobilnosti urbanog područja Slavonski Brod, projektom financiranog iz EU fondova, koji se provodi od 2018. godine započete su pripreme aktivnosti u dijelu koji se odnosi na uvođenje sustava integriranog prijevoza putnika na području Slavenskog Broda.

Željeznički promet

Kroz područje Republike Hrvatske prolaze tri paneuropska prometna koridora, od kojih dva (X i Vb) čine okosnicu željezničke infrastrukture u smjeru od istoka prema zapadu, odnosno od sjeveroistoka prema jugozapadu. Posavskim prometnim koridorom položena je i glavna magistralna dvokolosječna pruga Tovarnik - Novska. Pruga je elektrificirana, uređena tako da omogućava brzine do 160 km/h. U zoni naselja Strizivojna/Vrpolje na glavnu magistralnu prugu veže se magistralna pomoćna željeznička pruga MP13 Strizivojna/Vrpolje - Slavonski Šamac - državna granica BiH, koja je dio značajnog prometnog koridora koji povezuje srednju Europu s južnim Jadranom. Promatrana pruga je elektrificirana. Od ostalih pruga na trasu glavne magistralne pruge vežu se dvije, odvojak iz Slavenskog Broda do Bosanskog Broda, te u Novoj Kapeli odvojak za Pleternicu. Na prostoru županije postoje dva željeznička prijelaza u kategoriji stalnih međunarodnih graničnih prijelaza I. kategorije. Duljina međunarodne priključne pruge u županiji iznosi 230,733 km, a duljina lokalne pruge iznosi 7,718 km, odnosno ukupno 238,451 km.

Zračni promet

Na prostoru Brodsko-posavske županije postoji jedno sportsko letjelište „Jelas“ kod Slavenskog Broda te 15 poljoprivrednih letjelišta. Dio poljoprivrednih letjelišta ima asfaltnu uzletno-sletnu stazu (u zoni oko Nove Gradiške), manji dio ima uzletno-sletne staze od pijeska, dok najveći dio ima travnate uzletno-sletne staze. Sportsko letjelište „Jelas“ upisano je u upisnik letjelišta kao letjelište kategorije D. Namjena sportske zračne luke je sportsko zrakoplovstvo te prihvati poljodjelskih zrakoplova ukupne težine do 5.700 kg i maksimalne dužine manje od 9,0 metara. Posljednjim izmjenama i dopunama Prostornog plana BPŽ-a, kao građevina zračnog prometnog sustava od važnosti za Republiku Hrvatsku, unesena je zračna luka 2.C kategorije unutar gravitacionog područja Slavenskog Broda, čiju lokaciju je potrebno utvrditi planiranom Studijom optimalnosti lokacija: Zona Slobodnica, Slavonski Brod i Garčin.

Riječni promet

³⁴ Slavonija Bus d.o.o. Velika Kopanica, Autoprometno poduzeće d.d. Požega i Autotrans d.o.o. Cres članovi grupe Arriva, Autoprijevoz Davor d.o.o. Davor i Čazmatrans promet d.o.o član grupe Čazmatrans-Nova.

Rijeka Sava važna je za Brodsko-posavsku županiju jer predstavlja unutarnji međudržavni plovni put koji protječe Županijom u ukupnoj duljini od 174,70 km, od čega vodni put IV klase iznosi 46,74 km, dok vodni put III. klase iznosi 128 km. Klase plovnosti rijeke Save nedostatne su za cjelogodišnje odvijanje plovidbe, a podaci iz Prometnog Masterplana funkcionalne regije Istočna Hrvatska pokazuju da je navedeno rezultat nestandardiziranosti održavanja plovnog puta. Osim većih pristaništa, na rijeci Savi postoje i mjesta za pristajanje malih plovila i čamaca, te prijelazi rijeke skelom kod Babine Grede i Svilaja.

Slavonski Brod jedna je od četiri unutarnje luke Republike Hrvatske. Nalazi se oko 4 kilometra južno od samoga grada. Luka Slavonski Brod značajna je kako za Republiku Hrvatsku tako i za Županiju, a značajna je i za Bosnu i Hercegovinu, jer se nalazi na državnoj granici i blisko je povezana s cestovnim i željezničkim vezama na koridoru Vc. Osim toga, Luka Slavonski Brod je i ulazna luka u Europsku uniju. Premda je u svom poslovanju trenutno usmjerena na prijevoz sirove nafte do luke Sisak koja prvenstveno služi potrebama Rafinerije Sisak. Prometovanje putnika zanemarivo je u odnosu na teretni promet. Većina tereta je tranzitni, s malim udjelom međunarodnog i tuzemnog prometa. Luka Slavonski Brod druga je po količini rukovanog tereta. Ima otvorena tovarišta na kojima se vrši pretovar pijeska i šljunka. Površina lučkog područja luke Slavonski Brod iznosi približno 90 hektara, pa osim operativnog dijela, ima potencijal za razvoj gospodarske zone što bi doprinijelo razvoju intermodalnosti i logistike luke. Luka Slavonski Brod trenutno je u procesu značajnih infrastrukturnih ulaganja koja će uvelike pridonijeti boljem pozicioniranju luke na tržištu tereta, posebno u pogledu kontejnerskog prometa.

Biciklistički promet

Brodsko-posavska županija nalazi se na Državnoj glavnoj biciklističkoj ruti u smjeru DG2 koja prolazi kroz Slavonski Brod, pod imenom Savska ruta. Biciklističke rute na području BPŽ-a mogu se podijeliti na tri dijela: zapadni dio (Nova Gradiška), središnji dio (Slavonski Brod zapad) i istočni dio (Slavonski Brod istok). Na području Brodsko-posavske županije postoji ukupno 31 biciklistička ruta ukupne duljine 808,1 km, od čega u zapadnom dijelu 15 biciklističkih ruta ukupne duljine 285,1 km, u središnjem dijelu 8 ruta ukupne duljine 189 km te u istočnom dijelu 8 ruta ukupne duljine 334 km. Na području Grada Slavonskog Broda tijekom 2019. godine donesen je plan o izgradnji pješačko-biciklističkih staza. Tim planom predviđena je izgradnja nove biciklističke infrastrukture u duljini oko 45 km na području Grada Slavonskog Broda. Od ponuda cikloturističkih usluga Brodsko-posavska županija ima sustav javnih bicikla (eng. *bike-sharing*) u Slavonskom Brodu koji, međutim, ne funkcionira dobro.

Infrastruktura za električna vozila

Prema podacima iz prosinca 2020. godine, na području Brodsko-posavske županije postoji šest punionica za vozila na električni pogon. Od toga se četiri nalaze na području Grada Slavonskog Broda. Prva punionica otvorena je 2016. godine u Vukovarskoj ulici kod ulaza u Tvrđavu Brod. Druga, kod trgovačkog centra Colosseum, na adresi J.Rimca 7. Dok je 2020. puštena u pogon treća, brza DC/AC punionica na lokaciji u Vukovarskoj ulici uz već postojeću punionicu. U 2021. godini planira se uz sufinanciranje Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost izgradnja još jedne punionice, na lokaciji novoizgrađenog parkirališta u Ulici Josipa Jurja Strossmayera. U Slavonskom Brodu postavljeni su i Teslini Superchargeri. Osam stanica za punjenje dostupno je non-stop na na APIOS-ovoj benzinskoj postaji u Gospodarskoj ulici 11, smještenoj na istočnom ulazu u grad. Radi se o najnovijoj generaciji punionica na kojima mogu puniti samo Teslini automobili. Preostale dvije punionice na području

županije nalaze se u Novoj Gradiški (Trg kralja Tomislava) i na Odmorištu Dragalić Jug na autocesti A3. I električni automobili su zaživjeli u županiji. Grad Slavonski Brod je 2020. godine postao vlasnik električnog automobila marke Hyundai KONA. Godinu ranije, 2019., Grad je kupio polovni električni automobil BMW i3.

Pokrivenost širokopojasnom infrastrukturom

Digitalna infrastruktura u Županiji zaostaje za ciljanim standardom koji predviđaju strateški dokumenti Republike Hrvatske u području digitalnog razvoja. Jedan od ključnih pokazatelja uspješnosti nacionalne strategije razvoja širokopojasnog pristupa u RH 2016. - 2020. je da se do kraja 2020. udjel priključaka širokopojasnog pristupa internetu putem nepokretne mreže velikih brzina³⁵ (≥ 30 Mbit/s) u ukupnom broju nepokretnih širokopojasnih priključaka poveća na 80 % (sa 2,8 % u 2015.). Ako se promatra broj priključaka širokopojasnog pristupa za 2019. godinu, podaci HAKOM-a otkrivaju da je broj priključaka za Brodsko-posavsku županiju iznosio 30.814, što ju svrstava na 12. mjesto među svim hrvatskim županijama. Prema gustoći korisnika podaci HAKOM-a za 2. kvartal 2020. pokazuju kako je gustoća korisnika širokopojasnih priključaka u Brodsko-posavskoj županiji 51,4 %, što Županiju smješta na nisko 13. mjesto među ostalim županijama i ukazuje na slabu dinamiku povećanja broja nepokretnih širokopojasnih priključaka velikih brzina.

Veći napredak trebao bi se ostvariti s početkom ulaganja u širokopojasnu infrastrukturu sufinanciranim putem EU fondova. U tu je svrhu Brodsko-posavska županija pokrenula projekte razvoja širokopojasne infrastrukture na svom području. Tri projekta su odobrena od nositelja okvirnog programa, prvi je razvoj širokopojasnog interneta na području BPŽ-a: A (Općina Bebrina, Brodski Stupnik, Bukovlje, Oriovac, Podcrkavlje, Sibinj) gdje je Županija nositelj, drugi je na području Grada Slavonskog Broda, gdje je Grad nositelj i treći na području grada Nove Gradiške, koji je nositelj projekta na svom području. Ugovor za financiranje projekta izgradnje infrastrukture širokopojasne pristupne mreže sklopljen je za projekt razvoja širokopojasnog interneta na području BPŽ-a: B (Općina Donji Andrijevc, Garčin, Gornja Vrba, Gundinci, Klakar, Oprisavci, Sikirevci, Slavonski Šamac, Velika Kopanica i Vrpolje) čiji je nositelj Županija. Navedeni projekti trebali bi omogućiti povećanje intenziteta i kvalitete korištenja suvremenih usluga i aplikacija temeljenih na informacijskoj i komunikacijskoj tehnologiji na navedenom području.

Tablica 30. Ključna obilježja, razvojni potencijali i potrebe u području prometa

Ključna obilježja	Razvojni potencijali	Razvojne potrebe
<p>Pozitivna</p> <ul style="list-style-type: none"> – razvijena županijska i međuzupanijska cestovna infrastruktura – izrađen Prometni Masterplan funkcionalne regije Istočna Hrvatska – u tijeku su značajna infrastrukturna ulaganja u Luku Slavonski Brod – predviđena izgradnja nove biciklističke infrastrukture na 	<ul style="list-style-type: none"> – Luka Slavonski Brod ima značajan potencijal daljnjeg razvoja u kontejnerskom prometu – mogućnost korištenja intermodalnog transporta (cestovni, željeznički, vodeni) – osmišljavanje novih biciklističkih ruta i uređenje postojećih s popratnim sadržajima – ulaganje u širokopojasnu infrastrukturu za digitalno društvo 	<ul style="list-style-type: none"> – povećati ulaganja u održavanje županijskih i lokalnih cesta – uložiti više sredstava u gradnju biciklističke infrastrukture – nastaviti razvoj mreže elektropunjača na području Županije – povećati ulaganja u razvoj širokopojasne infrastrukture koja omogućuje brzine veće od 100Mbit/s

³⁵ Brzi (engl. *fast*), s brzinama između 30 i 100 Mbit/s i ultrabrizi (engl. *ultrafast*), s brzinama iznad 100 Mbit/s širokopojasni pristup internetu često se označavaju i zajedničkim terminom širokopojasnog pristupa velikih brzina.

<p>području Grada Slavonskog Broda</p> <ul style="list-style-type: none"> - potpisani ugovori za sufinanciranje provedbe projekata razvoja širokopojasne infrastrukture velikih brzina <p>Negativna</p> <ul style="list-style-type: none"> - niska gustoća cestovne mreže - loše stanje kolnika postojećih prometnica na području Županije - nedovoljna povezanost cestovnom mrežom prostora južno od autoceste kao i povezanost brdskog dijela Županije - problem opterećenja kamionskim prometom županijske ceste 4158 koja je paralelna s autocestom - slaba dinamika povećanja broja nepokretnih širokopojasnih priključaka velikih brzina 		
---	--	--

1.4. Institucionalni kontekst

1.4.1. Ključni dionici i kvaliteta upravljanja razvojem

Razvojnou politikom Brodsko-posavske županije prvenstveno se bave upravna tijela jedinica lokalne samouprave Brodsko-posavske županije, 2 grada i 26 općina te upravna tijela jedinice područne (regionalne) samouprave. Ostvarenje ciljeva ovisi o učinkovitom djelovanju županijskih tijela i stručnih službi: Županijske skupštine, Župana i upravnih tijela.

Upravna tijela Brodsko-posavske županije su:

- Upravni odjel za poslove Županijske skupštine i župana,
- Upravni odjel za gospodarstvo i poljoprivredu,
- Upravni odjel za graditeljstvo, infrastrukturu i zaštitu okoliša,
- Upravni odjel za zdravstvo, socijalnu skrb i hrvatske branitelje,
- Upravni odjel za proračun i financije,
- Upravni odjel za obrazovanje, šport i kulturu,
- Upravni odjel za opću upravu i imovinsko pravne poslove, te
- Služba za unutarnju reviziju.

Doneseni i usvojeni strateški dokumenti za upravljanje razvojem Brodsko-posavske županije su:

- Županijska razvojna strategija Brodsko-posavske županije do 2020. godine
- Strategija razvoja ljudskih potencijala Brodsko-posavske županije 2016. - 2020.

Većina jedinica lokalne samouprave također ima strategije razvoja ili strateške razvojne programe za razdoblje do 2020. godine, poput Grada Nova Gradiška, Grada Slavonski Brod, Općine Beberina, Općine Brodski Stupnik, Općine Bukovlje, Općine Cernik, Općine Davor, Općine Donji Andrijevići, Općine Dragalić, Općine Nova Kapela, Općine Oriovac, Općine Podcrkavlje, Općine Rešetari, Općine Sibinj, Općine Sikirevci, Općine Slavonski Šamac, Općine Stara Gradiška, Općine Staro Petrovo Selo, Općine Velika Kopanica, Općine Vrbje i Općine Vrpolje.

U oblikovanju i provedbi županijskog razvoja sudjeluju i druge važne institucije: javna ustanova Centar za razvoj Brodsko-posavske županije d.o.o. (CTR) i Razvojna agencija Grada Slavenskog Broda d.o.o. (RaSB)), Hrvatska gospodarska komora Županijska komora Slavonski Brod, Obrtnička komora Brodsko-posavske županije, Hrvatski zavod za zapošljavanje PU Slavonski Brod, poduzetnički centri i inkubatori (Industrijski park Nova Gradiška), organizacije civilnog društva i 3 LAGa.

1.4.2. Suradnja Županije s ostalim dionicima u upravljanju razvojem

1.4.2.1. Suradnja s tijelima središnje državne razine

Brodsko-posavska županija surađuje sa svim tijelima središnje države, odnosno ministarstvima, državnim agencijama i drugim tijelima vezano za obnašanje poslova iz svoje nadležnosti. Suradnja vezana za strateško planiranje provodi se sukladno smjernicama i politikama koje je utvrdilo Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije kao koordinator među ministarstvima, koje predlaže zakone te ostale razvojno-planske dokumente relevantne za regionalni razvoj i razvoj pojedinih sektora gospodarstva.

Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije obavlja upravne i druge poslove koji se odnose na: pripremu strateških dokumenata koji uređuju nacionalne razvojne ciljeve i prioritete za korištenje sredstava iz fondova Europske unije te prati provedbu mjera i aktivnosti utvrđenih takvim strateškim dokumentima; koordinira poslove vezane uz upravljanje programima Europske unije otvorenim Republici Hrvatskoj, te u okviru svojeg djelokruga surađuje s institucijama i tijelima Europske unije i državama članicama³⁶.

1.4.2.2. Suradnja s jedinicama lokalne samouprave

Brodsko-posavska županija pruža potporu jedinicama lokalne samouprave pravnim savjetima i financijskom potporom projektima koji pridonose lokalnom razvoju. Pruža potporu i u osiguravanju oblikovanja i provođenju projekata od zajedničkog interesa za više jedinica lokalne samouprave, odnosno Županiju kao cjelinu, uspostavlja partnerske odnose s općinama i gradovima na svome području, zaključujući niz zajedničkih sporazuma o projektima od zajedničkog interesa.

1.4.2.3. Međuregionalna i međunarodna suradnja

Brodsko-posavska županija uspostavlja i razvija suradnju sa srodnim institucijama i drugim organizacijama unutar granica Republike Hrvatske i izvan njih. Ciljevi su promicanje i uključivanje u aktivnosti međuregionalne suradnje na području gospodarstva, prostornog planiranja, zaštite okoliša, obrazovanja, zdravstva, kulture i sporta, znanstveno-istraživačkog rada, te pokretanje regionalnih inicijativa i razmjene iskustava.

³⁶ Zakon o ustrojstvu i djelokrugu tijela državne uprave („Narodne novine“, br. 85/20.)

EU projekti

Prema podacima Ministarstva regionalnog razvoja i fondova Europske Unije u 2017., 2018. i 2019. godini, Brodsko-posavska županija, odnosno različiti subjekti iz javnog, gospodarskog ili civilnog sektora, sudjelovali su, kroz Operativni program Konkurentnost i kohezija, u projektima čija je ugovorena bespovratna vrijednost (HRK) 630,199.465, što čini udio od 1,45 % u ukupnoj vrijednosti projekata na razini RH.

Kroz Operativni program Učinkoviti ljudski potencijali ugovorena bespovratna sredstva iznosila su (HRK) 137,735.922, odnosno 5,00 % u ukupnoj vrijednosti projekata na razini RH.

Kroz Program ruralnog razvoja prijavljeni su projekti u iznosu ugovorenenih bespovratnih sredstava (HRK) 687,438.814, odnosno 4,98 % u odnosu na RH.

Krajem 2019. godine, u sklopu Programa sufinanciranja provedbe projekata EU-a na regionalnoj i lokalnoj razini za 2019. godinu, Brodsko-posavskoj županiji odobrena su sredstva za Brodsko-posavsku županiju, gradove Slavonski Brod i Novu Gradišku te općine Bebrinu, Brodski Stupnik, Slavonski Šamac i Cernik u iznosu od 24,491.512,94 HRK od čega je iznos za 4 projekta Brodsko-posavske županije 15,000.000 HRK.

Tablica 31. Ključna obilježja, razvojni potencijali i potrebe u području kvalitete upravljanja i suradnje

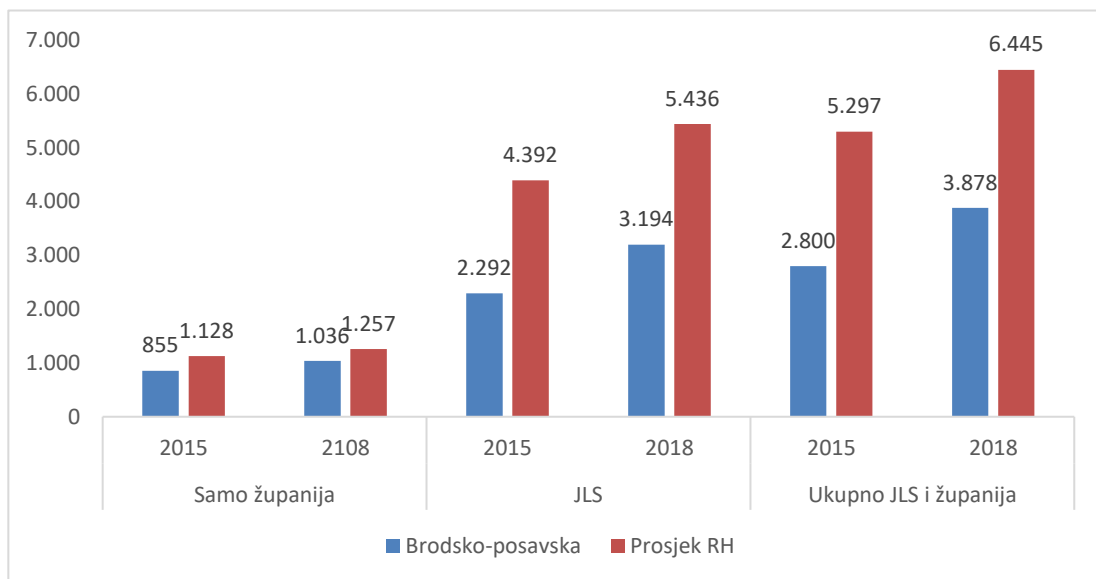
Ključna obilježja	Razvojni potencijali	Razvojne potrebe
Pozitivna <ul style="list-style-type: none">– regionalni koordinator s prepoznatim rezultatima i razvijenim kapacitetima– ulaganje u edukaciju i usavršavanje zaposlenika županijskih tijela za pripremu i provedbu EU projekata na lokalnoj razini– dobra suradnja županijskih tijela, regionalnog koordinatora i JLS-ova– dobra suradnja s tijelima središnje državne razine	<ul style="list-style-type: none">– dobra povezanost regionalnog koordinatora sa županijskim tijelima– prepoznati prirodni resursi predstavljaju razvojni potencijal za zeleni razvoj i rast, razvoj zelenog gospodarstva te za razvoj ruralnog turizma– prepoznato znanje, rezultati i iskustvo regionalnog koordinatora– razvijena međunarodna suradnja – osnova za daljnju pripremu i provedbu relevantnih razvojnih projekata financiranih sredstvima EU-a i drugih međunarodnih izvora– snažnija suradnja s drugim županijama na relevantnim projektima od uzajamnog interesa– dosadašnji rezultati realizirani na EU projektima osnova su za pripremu i realizaciju daljnjih projekata od strateškog značaja za Županiju	<ul style="list-style-type: none">– kod JLS-ova poticati proaktivan pristup razvojnim pitanjima i projektima, stjecanje specifičnih znanja za pripremu i provedbu projekata– razvijati kapacitete OCD-ova za uključivanje u veće projekte– nastaviti jačati kapacitete u svim županijskim tijelima za pripremu i provedbu projekata koji se financiraju sredstvima EU-a i drugim sredstvima– jačati transparentnost rada i uključivanje građana kroz participativno upravljanje– jačati digitalizaciju na području Županije– jačati zelenu tranziciju– osnažiti sustav praćenja i vrednovanja razvojnih programa i planova na razni Županije– osnažiti koordinaciju i suradnju tijela unutar Županije, kao i suradnju s JLS-ovima, ali i s drugim županijama, poglavito na kompleksnijim projektima– jačati suradnju gospodarstva i znanosti od strane županijskih tijela i kroz suradnju na EU projektima– kontinuirano podizati razinu znanja zaposlenika u svim županijskim tijelima
Negativna <ul style="list-style-type: none">– nedostatak specifičnih znanja u pripremi i provedbi razvojnih projekata– neriješeni imovinsko-pravni odnosi, ograničenje za provedbu razvojnih projekata– kapaciteti OCD-ova nisu u dovoljnoj mjeri razvijeni za potrebe njihova uključivanja u veće projekte		

		<ul style="list-style-type: none"> – analizirati posljedice pandemije COVID-19 na gospodarski i društveni razvoj Županije te izraditi plan za prevladavanje sličnih posljedica u slučaju produljenog trajanja pandemije ili pojave sličnih ugroza – izraditi plan za postizanje otpornosti/oporavljivosti Županije na prirodne ugroze (potresi, klimatske promjene i sl.)
--	--	---

1.4.3. Fiskalni kapaciteti i rezultati korištenja EU fondova Brodsko-posavske županije

Proračunski prihodi lokalnih jedinica i Županije bilježe rast posljednjih godina. Ukupni prihodi lokalnih jedinica i županije u 2018 g. iznosili su 614,9 milijuna kuna, što je, u odnosu na 2015. godinu, povećanje za 38,5 % . Porast ukupnih prihoda posljedica je povećanja prihoda poslovanja lokalnih jedinica (+46,1 %), dok su prihodi Županije rasli po stopi od +21,1 %. Gledano prema strukturi prihoda, porastu prihoda najviše je pridonijelo povećanje prihoda od poreza na dohodak.

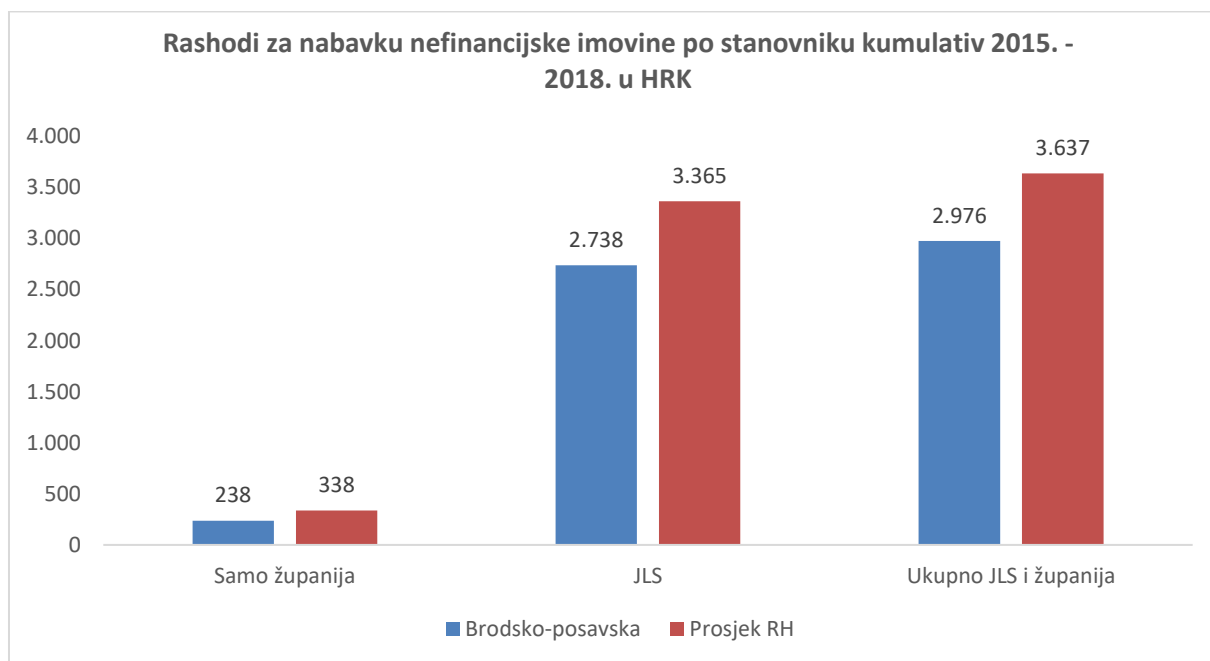
Ukupni fiskalni kapacitet lokalnih jedinica i Županije mjeren prihodima poslovanja po stanovniku je 39,8 % niži od nacionalnog prosjeka za 2018. godinu. Prema podacima Ministarstva financija za 2018., ukupni prihodi poslovanja proračuna svih lokalnih jedinica i Županije iznosili su 3.878 kn po stanovniku, dok je nacionalni prosjek iznosio 6.445 kn po stanovniku. Kao što se može vidjeti na slici 9, fiskalni kapacitet Županije mjeren prihodima poslovanja po stanovniku je 17,5 % niži od nacionalnog prosjeka, jer su prihodi Županije po stanovniku u 2018. bili 1.036 kn po stanovniku, dok je nacionalni prosjek iznosio 1.257 kn po stanovniku. Prihodi po stanovniku jedinica lokalne samouprave s područja Županije bili su 3.194 kn po stanovniku, dok je nacionalni prosjek iznosio 5.436 kn po stanovniku. To znači da su gradovi i općine na području Županije ostvarivali u prosjeku 41,2 % manje prihode po stanovniku od nacionalnog prosjeka za lokalne jedinice.

Slika 9. Usporedba prihoda poslovanja po stanovniku Županije i lokalnih jedinica u 2015. i 2018. s nacionalnim prosjekom

Izvor: obrada autora na temelju podataka Ministarstva financija

U kojoj mjeri se fiskalni kapaciteti prelijevaju u ulaganja prikazuje slika 10. Ukupno su u razdoblju 2015. - 2018. lokalne jedinice s područja Županije i sama Županija uložili 471,9 milijuna kuna u nabavu nefinancijske imovine, što se uglavnom odnosi na građevinske objekte. Ukupna kapitalna ulaganja iznose 2.976 kuna po stanovniku što je 11,6 % niža razina ulaganja od prosjeka RH. Jedinice lokalne samouprave ostvarile su 2.738 kn ulaganja po stanovniku, što je 18,6 % niže od prosjeka RH. Županija je u spomenutom razdoblju ostvarila 29,6 % niža ulaganja od prosjeka RH.

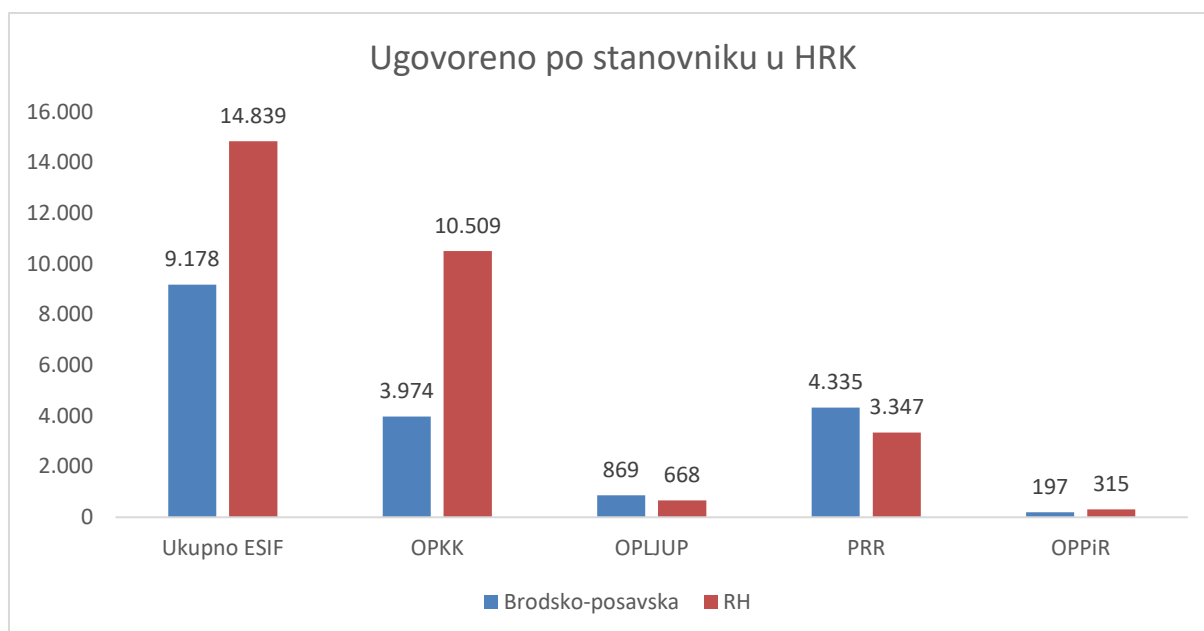

Slika 10. Ukupna kapitalna ulaganja županije i lokalnih jedinica po stanovniku 2015. - 2018., kumulativ

Izvor: Obrada autora temeljem podataka Ministarstvo financija

Prema podacima MRRFEU-a ukupan iznos ugovorenih projekata s područja Brodsko-posavske županije financiranih kroz Operativni program konkurentnost i kohezija, Operativni program Učinkoviti ljudski potencijali, te Program ruralnog razvoja do kraja 2019. iznosio je 1,46 milijardi kuna, odnosno 9.178 kn po stanovniku, što je 38,1 % manje od prosjeka RH koji iznosi 14.839 kn po stanovniku.

Najbolji rezultati ostvareni su u pogledu korištenja sredstava EU-a putem Programa ruralnog razvoja (PRR), gdje su ugovorena sredstava po stanovniku viša za 29,5 % od nacionalnog prosjeka. Dobre rezultate Županija bilježi i kod Operativnog programa Učinkoviti ljudski potencijali (OPULJP), gdje je ostvarila 30 % bolju razinu ugovorenosti od nacionalnog prosjeka. Tek u slučaju Operativnog programa Konkurentnost i kohezija Županija bilježi slabije rezultate od prosjeka RH, a što je dijelom uvjetovano izostankom velikih državnih infrastrukturnih projekata.

Slika 11. Vrijednost ugovorenih projekata iz ESI fondova 2014. - 2020. do kraja 2019.

Izvor: Obrada autora temeljem podataka Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova EU

Tablica 32. Tablica ključnih obilježja, razvojnih potencijala i potreba u području fiskalnih kapaciteta i korištenja fondova EU-a

Ključna obilježja	Razvojni potencijali	Razvojne potrebe
<p>Pozitivna</p> <ul style="list-style-type: none"> – proračunski prihodi županije i lokalnih jedinica porasli su posljednjih godina – JLS-ovi i Županija povećavaju ulaganja u infrastrukturne objekte – dobro povlačenje sredstva iz programa za ruralni razvoj i OPLJUP-a <p>Negativna</p> <ul style="list-style-type: none"> – nedovoljno povlačenje sredstva iz OPKK-a jer nema velikih državnih infrastrukturnih projekata 	<ul style="list-style-type: none"> – Ukoliko se aktualna kriza brzo završi, Županija i lokalne jedinice i dalje mogu očekivati povećani fiskalni kapacitet, što znači i veće mogućnosti ulaganja u buduće razvojne projekte. – JLS-ovi i Županija su nisko zaduženi što otvara dodatne mogućnosti za poticanje oporavka od krize. – Postoji značajan institucionalni kapacitet za pripremu i provedbu EU projekata. 	<ul style="list-style-type: none"> – JLS-ovi trebaju povećati kapitalna ulaganja iz svojih proračuna te u pripremu projekata za buduću financijsku perspektivu 2021. - 2027. – poticati korištenje EU fondova u svim lokalnim jedinicama – kontinuirano poticati osmišljavanje budućih projekata za financiranje u idućoj financijskoj perspektivi EU-a, a posebno onih koji pokrivaju potrebe više lokalnih jedinica

1.4.4. Pregled aktivnosti na provedbi razvojnih strategija u razdoblju 2017.- 2019. godine

Kod pregleda najvažnijih aktivnosti provedbe razvojnih strategija BPŽ treba uzeti u obzir činjenicu da je u 2017. i 2018. godini bila na snazi jedna, a da je 2018. usvojena druga ŽRS. Županijska skupština BPŽ, je 3. travnja 2017. donijela Odluku o produljenju trajanja ŽRS BPŽ 2011.-2013/2015. na razdoblje

do usvajanja nove ŽRS do 2020. Nova ŽRS je usvojena 1. listopada 2018. Budući se radi o dvije strategije ovaj pregled sadrži dva dijela: prvi je izvršenje za 2017. i 2018. (devet mjeseci), a drugi za 2018.(tri mjeseca) i 2019. godina.

Pregled se temelji na županijskim izvješćima izrađenim prema uputama od MRRFEU što uključuje prikupljanje podataka o svim provedenim razvojnim projektima u izvještajnoj godini, poredanim u tabličnom i opisnom izvještaju prema strategijom definiranim ciljevima, prioritetima i mjerama. Podaci se jednom godišnje prikupljaju od JLS-a, upravnih odjela BPŽ, svih institucija i agencija kojim upravlja BPŽ te ostalih relevantnih subjekata.

Županijska razvojna strategija BPŽ 2011.-2013., koja je bila na snazi u 2017. i u 2018. (devet mjeseci) ima 4 strateška cilja, 16 prioriteta i 59 mjera. Prema podacima iz županijskih izvješća o rezultatima provedbe ove ŽRS, u navedenom razdoblju je za 1. Strateški cilj utrošeno je 70,8 mil.kn, za 2. Strateški cilj 50,2 mil. kn, za 3. Strateški cilj 28,4 mil.kn. i za 4. Strateški cilj 165 mil.kn. Za sva 4 strateška cilja ŽRS BPŽ utrošeno je ukupno 314,1 mil.kn.

Tablica 33. ŽRS BPŽ 2011.-2013./2018. - strateški ciljevi, utrošena sredstva i broj projekata

Strateški ciljevi	Godine	Broj projekata	mil.kn
1. Jačanje gospodarstva na način koji vodi značajnom i kontinuiranom povećanju zaposlenosti i kvalitete radnih mjesta	2018.	40	35,4
	2017.	114	35,4
UKUPNO CILJ 1			70,8
2. Zaštita prirode i okoliša kao temelja održivog razvoja i gospodarskih aktivnosti	2018.	79	25,1
	2017.	8	25,1
UKUPNO CILJ 2			50,2
3. Kontinuirani razvoj obrazovnog sustava u skladu s potrebama gospodarstva	2018.	1	14,2
	2017.	11	14,2
UKUPNO CILJ 3			28,4
4. Poboljšanje kvalitete života, razvoj društvene infrastrukture i unapređenje socijalno osjetljivih skupina	2018.	17	99,2
	2017.	68	65,8
UKUPNO CILJ 4			165,0
SVEUKUPNO			314,1

Izvor: Izvješća BPŽ o rezultatima provedbe županijskih razvojnih strategija za 2017. i za 2018.

Najviše se ulagalo u lokalne i regionalne prometnice, energetska obnovu javnih zgrada, unapređenje zdravstvenih institucija, strateški projekt izgradnje infrastrukture luke Slavonski Brod, u provedbu socijalnih programa te općenito u unapređenje kvalitete života stanovnika na području Županije. Najviše sredstava uloženo je u projekte vezane za 4. cilj Poboljšanje kvalitete života, razvoj društvene infrastrukture i unapređenje socijalno osjetljivih skupina. Prema podacima iz županijskih izvješća o rezultatima provedbe u navedenom razdoblju 2017. i 2018. županijski prioriteti i dalje su na projektima javne infrastrukture, a ne na zapošljavanju i razvoju gospodarstva.

Županijska razvojna strategija BPŽ do 2020. ima 3 strateška cilja, 13 prioriteta i 58 mjera. Prema podacima iz županijskih izvješća o rezultatima provedbe u spomenutom razdoblju je za 1. Strateški cilj utrošeno je 63,5 mil.kn, za 2. Strateški cilj 79.5 mil.kn i za 3. Strateški cilj 96.1 mil.kn. Za sva tri strateška cilja ŽRS BPŽ do 2020. utrošeno je ukupno 239.1 mil.kn.

Tablica 34. ŽRS BPŽ do 2020. - strateški ciljevi, utrošena sredstva i broj projekata

Strateški ciljevi	Godine	Broj projekata iz AP*	mil.kn
1. Razvoj ljudskih potencijala i unaprjeđenje kvalitete života	2019.	3	61.6
	2018.	6	1.9
UKUPNO CILJ 1		9	63.5
2. Jačanje i povećanje konkurentnosti gospodarstva i učinkovitosti resursa	2019.	11	75.7
	2018.	15	3.8
UKUPNO CILJ 2		26	79.5
3. Razvoj komunalne i prometne infrastrukture, uz održivi razvoj i zaštitu bio raznolikosti	2019.	38	83.8
	2018.	49	12.3
UKUPNO CILJ 3		87	96.1
SVEUKUPNO		122	239.1

*Akacijski plan ŽRSBPŽ do 2020.

Izvor: Izvješća BPŽ o rezultatima provedbe županijskih razvojnih strategija za 2018. i ta 2019.

Temeljem županijskih izvješća o rezultatima provedbe ŽRS BPŽ do 2020. najviše se ulaže u društvenu infrastrukturu, komunalnu infrastrukturu, prometnu infrastrukturu, fizičku infrastrukturu i poduzetničke zone, razvoj različitih vrsta dokumentacije te u povećanje energetske učinkovitosti. Naime, prema dobivenim podacima prioriteta BPŽ i dalje su na javnoj infrastrukturi dok su ulaganja u projekte zapošljavanja i razvoj gospodarstva zapostavljeni. Ipak, uspoređujući 2019. godinu s 2018. i 2017. vidljiv je pomak, jer su određeni projekti za razvoj gospodarstva u pripremi ili je u tijeku njihova provedba.

U strukturi ukupnog iznosa utrošenih sredstva za provedbu ŽRS BPŽ do 2020., u navedenom razdoblju najveći dio sredstava je iz fondova EU i lokalnog proračuna. Zatim slijede ostali izvori, državni proračun, županijski proračun, ostali izvori te na kraju javna poduzeća.

U procesu provedbe županijskih strategija nisu identificirani značajniji problemi, no ipak postupak praćenja ostvarivanja ciljeva i mjera u praksi nailazi na poteškoće kod nekih dionika. To se prvenstveno odnosi na dostavu podataka koji ne odgovaraju propisanoj metodologiji. Tako neki dionici, izvršitelji aktivnosti nisu dovoljno upoznati s Akacijskim planom ŽRS BPŽ do 2020. Većina ih ne posjeduje taj dokument pa onda dostavljaju podatke samo za one projekte koji su u statusu provedbe/završeni/u planu, a ne daju informacije o projektima koji se ne provede i razlozima neprovođenja. Stoga se može zaključiti da su projekti o kojima nema informacija zapravo bile samo ideje i želje prilikom izrade ŽRS BPŽ do 2020. godine.

1.5. Prostorni razvoj

1.5.1. Najznačajnija obilježja prostora Brodsko-posavske županije

Osnovno obilježje prostora Brodsko-posavske županije je njegova izduženost uvjetovana smještajem između prirodnih ograničenja - Psunja, Požeškog i Diljskog gorja na sjeveru i rijeke Save na jugu. Dužina teritorija u smjeru zapad-istok iznosi 117 km (zračna udaljenost), dok mu širina varira od 7 km do 27 km.

Na sličan način izdužena su i područja s izraženim reljefnim i krajobraznim obilježjima: prigorski pojas na sjeveru i nizina uz rijeku Savu. Prigorski pojas prostire se od zapadnih obronaka Psunja do istočnih obronaka Dilja, a karakterizira ga blago razvijeni reljef i najveća pogodnost za razvoj naselja, povezana s povoljnijim klimatskim uvjetima (manja relativna vlažnost, rjeđe pojave magle i mraza i duže trajanje insolacije u usporedbi sa savskom nizinom).

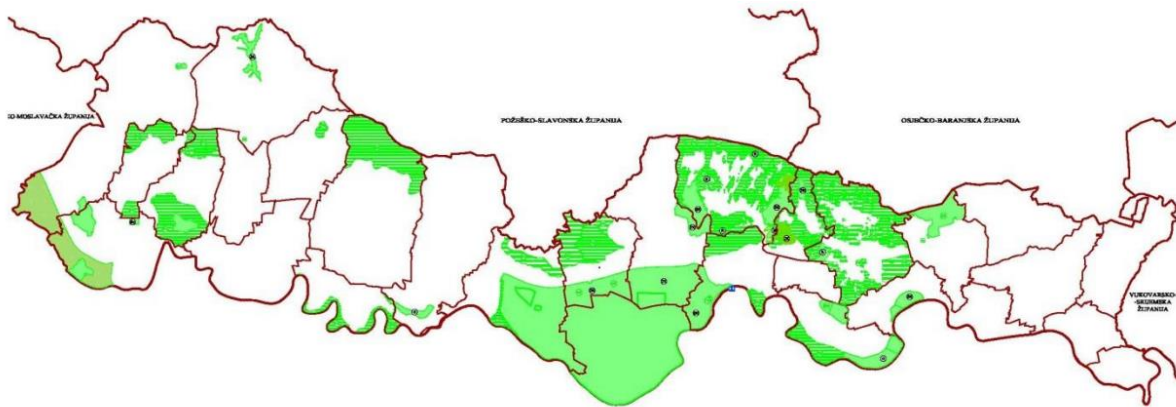
Okosnica povezivanja prostora županije jest longitudinalni posavski prometni koridor, s kojim su povezani urbani centri i značajnija naselja županije. Autocesta A3 u posavskom koridoru, koja omogućuje vrlo dobru povezanost županije s ostatkom Hrvatske, križa se na području Županije s autocestom A5 (čvor Sredanci u Općini Donji Andrijevci) koja predstavlja najbržu vezu prema Mađarskoj te Bosni i Hercegovini, odnosno buduću brzu poveznicu sjeveroistočne Europe s Jadranskim morem, preko teritorija BiH. Nadalje, uz dostupnost željezničke infrastrukture te plovnog puta, geoprometni položaj Brodsko-posavske županije može se smatrati dobrim preduvjetom daljnje razvoja.

Prosječna gustoća naseljenosti iznosi 77,96 stanovnika/km² i varira od 17,75 stanovnika/km², koliko iznosi prosječna gustoća naseljenosti u Općini Stara Gradiška, do 1.088,95 stanovnika/km², koliko iznosi prosječna gustoća naseljenosti u Gradu Slavonskom Brodu. Gustoća naseljenosti županije blago je viša od prosječne gustoće naseljenosti Republike Hrvatske (75,71 stanovnika/km²).

Dva grada, Slavonski Brod i Nova Gradiška, te 26 općina koje čine Brodsko-posavsku županiju, imaju ukupno 185 naselja. Gradovi su nositelji razvoja koji privlače obrazovano i reproduktivno vitalno stanovništvo, dok su općine, posebno one udaljenije u odnosu na gradove, bilježile slabije kretanje i strukturu stanovništva.

Demografske analize pokazuju da je broj stanovnika Županije u padu, s povezanim trendovima negativnog prirodnog priraštaja, negativnog migracijskog salda i starenja stanovništva, što ne utječe samo na društveno-ekonomski razvoj, već i na stanje i procese u prostoru županije.

Uz prethodno navedenih 9 prirodnih vrijednosti zaštićenih na temelju Zakona o zaštiti prirode koje se dijelom ili u cijelosti nalaze na području Županije Prostornim planom Brodsko-posavske županije naznačena su područja koja se predlažu za zaštitu i njihovi prostorni obuhvati – njih još ukupno 20, od čega se 8 predlaže zaštititi kao posebne rezervate, 6 kao značajne krajobraze i 6 kao spomenike parkovne arhitekture.

Slika 12. Površine zaštićene prirode i površine predložene za zaštitu prirode

Izvor: Zavod za prostorno uređenje BPŽ-a

1.5.2. Planiranje prostornog razvoja županije

Sustav prostornog uređenja u Republici Hrvatskoj uređen je Zakonom o prostornom uređenju³⁷ koji, između ostaloga, utvrđuje obvezu donošenja prostornih planova državne, područne (regionalne) i lokalne razine. Prostorni planovi državne razine relevantni za Brodsko-posavsku županiju su Državni plan prostornog razvoja (DPPR) koji je u izradi i još nije usvojen, Prostorni plan područja posebnih obilježja (PPPPO) Parka prirode Lonjsko polje³⁸ i Prostorni plan područja posebnih obilježja (PPPPO) višenamjenskog kanala Dunav-Sava.³⁹

Prostornim obuhvatom PPPPO Lonjsko polje planski su obuhvaćeni dijelovi općina Brodsko-posavske županije: Općine Stara Gradiška (naselja Gređani i Gornji Varoš) i Općine Okučani (naselja Lađevac, Vrbovljani i Čovac).

Prostornim obuhvatom PPPPO višenamjenskog kanala Dunav - Sava obuhvaćeni su dijelovi općina Gundinci, Velika Kopanica i Sikirevci, na čijem se teritoriju planira najzapadniji dio (10 km) trase kanala ukupne dužine 61,4 km. Plan utvrđuje trasu višenamjenskog kanala i usmjerava promjene u prostoru koje će nastati izgradnjom kanala, te analizira utjecaj na naselja, infrastrukturu i sastavnice okoliša.

Prema Zakonu o prostornom uređenju, prostorni planovi područne (regionalne) razine su prostorni plan Županije, Prostorni plan Grada Zagreba i urbanistički plan uređenja županijskog značaja. Prostorni planovi lokalne razine su prostorni plan uređenja grada, odnosno općine, generalni urbanistički plan i urbanistički plan uređenja.

Prostorni plan Brodsko-posavske županije (PP BPŽ)⁴⁰ donesen je 2001. godine. Od tada do danas, PP BPŽ mijenjan je i dopunjavao 4 puta, uz argumentirane razloge povezane s razvojem gospodarstva, zaštitom okoliša, razvojem prometnog i infrastrukturnih sustava i dr.

Peta izmjena i dopuna Prostornog plana Brodsko-posavske županije usvojena je u prosincu 2020. godine. Prostorni plan Županije obuhvaća Prikaz prostornih struktura Županije u odnosu na stanje i razvojna opredjeljenja Županije i Države, sustav središnjih naselja i razvojnih središta, prikaz gospodarskih i društvenih djelatnosti od značenja za Županiju i Državu, uvjete korištenja, uređenja i

³⁷ NN, br. 153/13, 65/17, 114/18, 39/19, 98/19

³⁸ NN, br. 37/10

³⁹ NN, br. 121/11

⁴⁰ Službeni vjesnik BPŽ-a, br. 4/01, 6/05, 11/07, 14/08 – pročišćeni tekst, 5/10, 9/12, 39/20 i 45/20 - pročišćeni tekst

zaštite prostora, razvoj infrastrukturnih sustava, postupanje s otpadom te sprečavanje neopovoljna utjecaja na okoliš.

Na lokalnoj razini, planiranje i upravljanje prostornim razvojem provodi se izradom i donošenjem prostornih planova lokalne razine, a na području Županije na snazi su:

- 2 prostorna plana uređenja gradova: Slavonski Brod i Nova Gradiška;
- 26 prostornih planova uređenja općina: [Bebrina](#), [Brodski Stupnik](#), [Bukovlje](#), [Cernik](#), [Davor](#), [Donji Andrijević](#), [Dragalić](#), [Garčin](#), [Gornja Vrba](#), [Gornji Bogičevci](#), [Gundinci](#), [Klakar](#), [Nova Kapela](#), [Okučani](#), [Oprisavci](#), [Oriovac](#), [Podcrkavlje](#), [Rešetari](#), [Sibinj](#), [Sikirevci](#), [Slavonski Šamac](#), [Stara Gradiška](#), [Staro Petrovo Selo](#), [Velika Kopanica](#), [Vrbje](#), [Vrpolje](#);
- 2 generalna urbanistička plana: Slavonski Brod, Nova Gradiška;
- 17 urbanističkih planova uređenja;
- 10 detaljnih planova uređenja i 7 provedbenih urbanističkih planova izrađenih na temelju ranije važećih propisa, po potrebi ažuriranih procedurama izmjena i dopuna.⁴¹

Za unapređivanje prostornog uređenja i razvoja, potrebno je razvojno planiranje, kontinuirano pribavljanje podataka i stručnih podloga, kao i posjedovanje ažurnih katastarskih izmjera. PP BPŽ i planovi lokalne razine po potrebi prolaze postupke ažuriranja, odnosno izrade izmjena i dopuna plana, na temelju praćenja stanja u prostoru i utvrđenih razvojnih i drugih potreba. Zbog dugotrajnosti postupaka izrade i donošenja prostornih planova, izuzetno je značajno praćenje stanja u prostoru, utvrđivanje razvojnih potreba i pravovremeno donošenje odluke o izradi izmjene i dopune plana.

Dugoročni izazov planiranja i upravljanja prostorom predstavljaju očekivane posljedice klimatskih promjena, jer je prostorno planiranje prepoznato kao kritični instrument proaktivnog pristupa prilagodbi klimatskim promjenama.

1.5.3. Proces i pokazatelji stanja u prostoru

Jedan od pokazatelja stanja u prostoru su površine planiranih građevinskih područja i njihova iskorištenost. Građevinsko područje je područje na kojem je izgrađeno naselje i na kojem se planira razvoj i proširenje naselja. Zakon o prostornom uređenju razlikuje građevinsko područje naselja, izdvojeno građevinsko područje izvan naselja i izdvojeni dio građevinskog područja naselja.

Analizirajući površine građevinskih područja naselja (GPN) u županijama prema stanju u prostornim planovima uređenja gradova i općina važećim u rujnu 2017. godine, uočava se da udio površine GPN-ova u ukupnoj površini županije varira od 2,24 % u Ličko-senjskoj županiji, koja je ujedno najveća i najrjeđe naseljena, do više od 15 % površine županije u Međimurskoj (15,57 %) i Varaždinskoj županiji (15,87 %) te do čak 44,75 % u Gradu Zagrebu. Za Brodsko-posavsku županiju udio površine GPN-ova u ukupnoj površini županije iznosi 7,81 %, što je nešto više od državnog prosjeka (7,14 %).

Postoje zahtjevi za povećanje površina građevinskih područja naselja, kao i građevinskih područja izvan naselja za gospodarsku namjenu, iako se može utvrditi da planirane površine građevinskih područja u Županiji sadrže dovoljne prostorne rezerve za razvojne potrebe.

O pritisku na prostor svjedoče i zahtjevi za ozakonjenje nezakonito izgrađenih zgrada zaprimljeni u dva navrata na temelju posebnog zakona.⁴² Ukupan broj zaprimljenih zahtjeva za „legalizaciju“ u Županiji iznosio je 32.809 (0,21 zahtjev po stanovniku Županije ili 16,16 zahtjeva po km² površine Županije), a četvrtina ukupnog broja zahtjeva odnosila se na područje Grada Slavenskog Broda. Atraktivni prostori vinograda na južno orijentiranim obroncima Brodskog brda privlačili su nezakonitu 'vikend' gradnju čiji

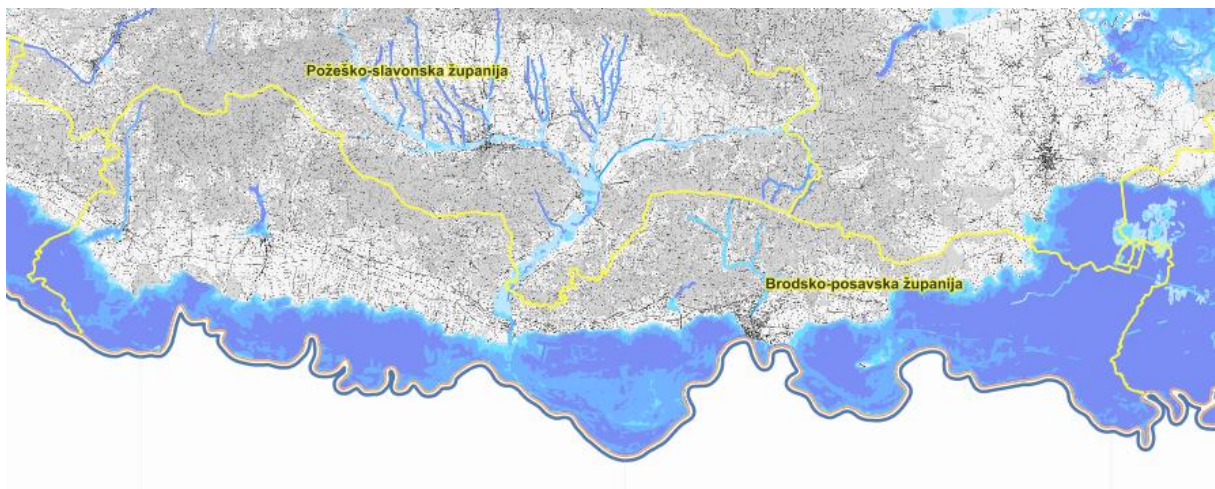
⁴¹ Stanje na dan 12. 5. 2020., izvor: Zavod za prostorno uređenje BPŽ-a, <http://bpzzpu.hr/vazeci/#gradovi-upu>, pristupljeno 5. 11. 2020.

⁴² Zakon o postupanju s nezakonito izgrađenim zgradama (NN, br. 86/12, 143/13, 65/17, 14/19)

su dijelovi s vremenom pretvarani u prostore stalnog stanovanja, a skupina nezakonito izgrađenih zgrada predstavlja i dio gradskog naselja Katarina Kotromanić. Zavod za prostorno uređenje Brodsko-posavske županije uključio se 2016. u izradu pilot-projekata kojima je cilj bio doprinijeti razvoju metodologije za izradu planova sanacije područja nezakonite gradnje, planski obrađujući zonu Strmac u Općini Cernik.⁴³

Poljoprivredne površine obuhvaćaju 41,91 % površine Županije, a prisutan je trend njihovog smanjivanja uslijed širenja naselja, gradnje infrastrukture i degradacije tala erozijskim procesima. Sličnim su pritiscima izložene i šume i šumska zemljišta koja obuhvaćaju 42,95 % površine Županije. Upravo se u segmentu poljoprivrede procjenjuje značajna ranjivost povezana s posljedicama klimatskih promjena (poplave, suše).

U brdskom dijelu Županije prisutan je rizik klizanja terena. U pojedinim JLS-ovima klizanje terena se i dogodilo, pri čemu je najveće klizište, prema zahvaćenoj površini i materijalnoj šteti koju je prouzročilo, bilo ono u brdskom dijelu Grada Slavenskog Broda. Poplavama su uglavnom ugrožena područja uz Savu, većim dijelom branjena nasipima.

Slika 13. Opasnost od poplava prema vjerojatnosti pojavljivanja

Izvor: Geoportal Hrvatskih voda

1.5.4. Razvoj naselja i ruralnog prostora Županije

U sustavu središnjih naselja Županije izdvajaju se gradovi Slavonski Brod i Nova Gradiška koji zbog izduženog oblika teritorija predstavljaju 2 razvojna pola županije. Prisutna je gravitacijska usmjerenost istočnog i središnjeg dijela Županije prema Slavanskom Brodu, a zapadnog dijela prema Novoj Gradišci.

Uz Slavonski Brod i Novu Gradišku kao regionalna razvojna središta, potencijal preuzimanja uloge manjih razvojnih središta imaju Okučani, Oriovac, Staro Petrovo Selo i Vrpolje. Polarizirana struktura s dva dominantna razvojna središta doprinijela je napuštanju ruralnog prostora i migriranju prema gušćim aglomeracijama.

U svim naseljima potrebno je poticati:

⁴³ Nositelj i koordinator projekta bio je Hrvatski zavod za prostorni razvoj, a sunositelji zavodi za prostorno uređenje Brodsko-posavske, Koprivničko-križevačke, Osječko-baranjske, Sisačko-moslavačke i Zagrebačke županije te Grada Zagreba.

- optimalno i održivo korištenje prostora te povećanje gustoće naseljenosti, među ostalim i novim korištenjem *brownfield* prostora,
- zaštitu i održivo korištenje prirodne i graditeljske baštine,
- unapređivanje prometne i komunalne infrastrukture i objekata društvenog standarda,
- obnovu i uređenje povijesnih i drugih središta naselja, uređivanjem malih pješačkih zona odnosno zona umirenog prometa i sl. te
- očuvanje i unapređivanje povezanosti i koherentnosti zelene infrastrukture u gradskim naseljima.

Mogući oblici revitalizacije ruralnog prostora uključuju osiguravanje komunalne i društvene infrastrukture, primjenu suvremene tehnologije u poljoprivrednoj proizvodnji i preradi poljoprivrednih proizvoda i uvođenje nepoljodjelskih djelatnosti u seoske obitelji. Postizanje višeg standarda života na selu uz očuvanje zdravog okoliša najznačajnije su mjere za zadržavanje stanovništva u ruralnim područjima i osnova za poticanje doseljavanja mlađeg stanovništva.

U cilju očuvanja krajobraznih vrijednosti ruralnog prostora potrebno je provesti analizu krajobraza i njihovih posebnosti, obzirno planirati nove strukture i štititi panoramski vrijedne dijelove i vizure. Oblikovanje zgrada u ruralnim sredinama treba, gabaritima i materijalima, prilagođavati obilježjima krajobraza i graditeljskoj tradiciji.

Tablica 33. Ključna obilježja, razvojni potencijali i potrebe u području prostornog razvoja

Ključna obilježja	Razvojni potencijali	Razvojne potrebe
<p>Pozitivna</p> <ul style="list-style-type: none"> – geoprometni položaj na križanju prometnih koridora: transversalni koji je najkraća i najpogodnija veza srednjeg Podunavlja i Jadrana, te longitudinalni koji povezuje Republiku Hrvatsku sa zapadnim i istočnim susjedima – dobra prometna povezanost Županije – značajan udio visoko vrednovanih prirodnih prostora – povoljan položaj dvaju gradskih središta – prostorno-planskom dokumentacijom planirani su dovoljni prostorni kapaciteti za razvoj naselja i gospodarstva – raspoloživost zemljišnog i šumskog resursa <p>Negativna</p> <ul style="list-style-type: none"> – razvojna stagnacija i demografska erozija – nedostatna društvena infrastruktura u ruralnim područjima – loša demografska slika i napuštanje ruralnih područja – pritisci radi povećanja površina građevinskih područja – pritisak nezakonite gradnje 	<ul style="list-style-type: none"> – fokus na razvoju gradova i općinskih središta i na razvoju policentrične strukture – ruralna naselja kao prostori za kvalitetan život i održivo gospodarstvo – održivo korištenje prirodnih vrijednosti i kulturne baštine kao turističke atrakcijske osnove Županije – izrada planova urbane sanacije – revitalizacija <i>brownfield</i> prostora – proaktivan stav prema klimatskim promjenama i ugradnja mjera prilagodbe u prostorne planove 	<ul style="list-style-type: none"> – obnova i uređenje povijesnih središta gradova i ostalih naselja – unapređivanje prometne i komunalne infrastrukture – razvoj društvene infrastrukture, osobito dječjih vrtića, škola, objekata zdravstvene zaštite i socijalne skrbi te kulturnih i sportsko-rekreacijskih sadržaja – razvoj pametnih rješenja za osiguravanje dostupnosti društvenog standarda u ruralnom prostoru i udaljenijim naseljima – razvoj programa interpretacije baštine u ruralnom prostoru – održivo korištenje prostora i promoviranje rješenja koja podupiru prirodu – praćenje stvarnog korištenja i planirane namjene zemljišta te kontrola urbanizacije – planiranje i primjena posebnih mjera za gradnju u ruralnom prostoru radi očuvanja karaktera i vrijednosti krajobraza – edukacija djelatnika upravnih i stručnih tijela nadležnih za prostorno uređenje o mjerama prilagodbe klimatskim promjenama kroz prostorne planove – edukacija građana za aktivno i konstruktivno sudjelovanje u procesima prostornog planiranja

<ul style="list-style-type: none"> - smanjivanje poljoprivrednih i šumskih površina - rizik od poplava uz Savu, Orjavu i lateralne kanale - klizišta u brdskom dijelu županije - prekogranično onečišćenje zraka 		<ul style="list-style-type: none"> - aktivnosti na zaštiti od štetnog djelovanja voda (obrana od poplava, erozije i bujice) - istraživanja i kartiranja nestabilnih padina
--	--	--

2. SWOT ANALIZA

SWOT analiza je kvalitativna analitička metoda koja kroz 4 čimbenika nastoji prikazati snage, slabosti, prilike i prijetnje određene pojave ili situacije, pri čemu snage i slabosti predstavljaju interne, a prilike i prijetnje eksterne čimbenike.

SNAGE	SLABOSTI
<p>Društvene djelatnosti</p> <ul style="list-style-type: none"> - brojne organizacije civilnog društva (OCD) - relativno razvijena obrazovno-odgojna infrastruktura - izgradnja centra kompetencija općine Slavonski Šamac - Sveučilište u Slavonskom Brodu - inovativne udruge i rad s mladima 	<p>Društvene djelatnosti</p> <ul style="list-style-type: none"> - neaktivnost udruga civilnog društva i njihova financijska nestabilnost - nedostatni financijski kapaciteti BPŽ-a za aktivniju socijalnu politiku (npr. deinstitutionalizacija, socijalne inovacije i sl.) - pomanjkanje entuzijazma kod stanovnika, poglavito mladih - starenje i iseljavanje stanovništva (pogotovo u ruralnim sredinama) te depopulacija mladih - nedovoljni i neadekvatni kapaciteti za skrb o starijim i nemoćnima, u prvom redu u ruralnim sredinama - nizak standard života stanovništva ruralnih područja - ovisnost o socijalnoj pomoći u ruralnim područjima
<p>Gospodarstvo</p> <ul style="list-style-type: none"> - dostupnost poduzetničke infrastrukture - postojanje poduzetničko-potpornih institucija i njihova dobra geografska raspoređenost - tradicija u metaloprerađivačkoj industriji - postojanje radne snage u metaloprerađivačkoj industriji - postojeći resursi pogodni za razvoj turizma - postojanje lovišta - bogata kulturna baština i tradicija - prirodni resursi i biološka raznolikost (8 zaštićenih područja, veliki dio pokriven kroz projekt NATURA 2000) - razmjerno niski <i>start-up</i> troškovi - dostupnost sirovina za razvoj bioekonomije - povoljan geografski položaj - postojanje 3 LAG-a s donesenim lokalnim 	<p>Gospodarstvo</p> <ul style="list-style-type: none"> - manjak poduzetničke klime - nedovoljno subvencioniranje i nedovoljna bespovratna sredstva za otvaranje novih i širenje postojećih gospodarskih subjekata - izostanak sektorskih strateških razvojnih dokumenata u ključnim područjima gospodarstva (poduzetništvo) - neusklađenost obrazovnog sustava i potreba tržišta rada - Nedovoljno razvijena turistička ponuda i infrastruktura - neiskorištenost industrijskih zona - nedovoljna prepoznatljivost (brendiranje) turističkih proizvoda i usluga - manjak tradicionalnih poljoprivrednika i eko-proizvodnje - nepopunjene industrijske zone

<p>razvojnim strategijama do 2020. i odobrenim financiranjem</p> <ul style="list-style-type: none"> - postojanje 2 razvojne agencije i JU CTR-a 	<ul style="list-style-type: none"> - nekonkurentnost proizvodnog sektora, zastarjele tehnologije - niska razina ulaganja u istraživanje i razvoj - nedovoljna poduzetnička znanja, informatička pismenost i strani jezici - manjak udruživanja u klastere - usitnjenost i nepovezanost poljoprivrednog zemljišta - siva ekonomija - nepovjerenje i nespremnost građana za investiranje
<p>Komunalna infrastruktura i okoliš</p> <ul style="list-style-type: none"> - očuvan okoliš - relativno zadovoljavajući sustav vodoopskrbe - doneseni prostorni planovi za sve jedinice lokalne i regionalne samouprave - relativno razvijena županijska i međužupanijska cestovna infrastruktura - relativno zadovoljavajuća plinska mreža - vodni potencijal 	<p>Komunalna infrastruktura i okoliš</p> <ul style="list-style-type: none"> - nefunkcionalnost sustava gospodarenja otpadom - nema sustava nadzora i kažnjavanje za nedopušteno odlaganje otpada - smanjivanje šumskog fonda - porast divljih odlagališta (vodotoci i šume su lokacije divljih odlagališta) - relativno nerazvijena komunalna infrastruktura (sustav vodoopskrbe, plinska mreža, lokalne ceste, javna rasvjeta itd.) - nerazvijena ekološka svijest građana - nedovoljna valorizacija prirodnih resursa kao izvora za razvoj - nedostatak spojnih i obilaznih cesta oko gradskih i većih općinskih središta - nedovoljno korištenje obnovljivih izvora energije (biomasa) - nedovoljno razvijeni sustavi obrane od elementarnih nepogoda - neriješeni imovinsko pravni odnosi i zemljišne knjige - zastarjela željeznička infrastruktura i nezadovoljavajuća dinamika modernizacije - zastarjeli vozni park u javnom prometu koji ugrožava sigurnost stanovnika (autobusi, vlakovi) - neadekvatno razvijen širokopojasni Internet – nije pokrivena cijela Brodsko-posavska županija
<p>Za sve sektore:</p> <ul style="list-style-type: none"> - stečena znanja i iskustva dionika u provedbi ŽRS-a u pripremi i provedbi projekata financiranih iz sredstava EU-a 	<p>Za sve sektore:</p> <ul style="list-style-type: none"> - niska razina digitalizacije javnih usluga - ograničene mogućnosti zapošljavanja
<p>PRILIKE</p>	<p>PRIJETNJE</p>
<p>Za sve sektore:</p> <ul style="list-style-type: none"> - povećana dostupnost EU fondova za financiranje projekata iz ključnih razvojnih sektora 	<p>Za sve sektore:</p> <ul style="list-style-type: none"> - stalne promjene zakona i poreznog sustava – nestabilnost - kažnjenje strategija 'više razine' na nacionalnoj

<ul style="list-style-type: none"> - ulaganja u obnovljive izvore energije i energetska učinkovitost - unapređenje postojećih i razvoj novih javnih usluga podržanih IKT-om - jačanje konkurentnosti malog i srednjeg poduzetništva, poduzetničke klime i inicijativa stvaranje materijalnih i drugih preduvjeta za razvoj obrazovanja, znanstveno-istraživačkog rada povezanog s potrebama gospodarstva i centara kompetencija (područja IKT-a, metalni i drvni sektor te poljoprivreda) - iskoristiti nove razvojne pravce, teme i koncepte te znanja i iskustva iz okruženja za potrebe razvoja (koncept pametnih gradova, zelenih gradova, zelenog gospodarstva i zelenog turizma, srebrna ekonomija, kružno gospodarstvo, bioekonomija, otporni i pruživi gradovi itd.) - jačanje suradnje s drugim županijama na kompleksnim projektima - jačanje međunarodne suradnje, na EU i drugim projektima - stavljanje u funkciju imovine u državnom vlasništvu za razvojne iskorake - privlačenje ulagača kroz ostvarenje bolje komunikacije i administrativnih zahtjeva između države i samih ulagača - povećanje konkurentnosti cijena domaćih poljoprivrednih proizvoda na tržištu 	<p>razini</p> <ul style="list-style-type: none"> - stalne promjene u poreznim i drugim sustavima - nepovoljne opcije predfinanciranja i sufinanciranja sredstava iz fondova EU-a - mekana granica s BiH koja omogućuje nekontrolirani unos roba upitne kvalitete i narušava tržišnu utakmicu - opasnost od širenja zaraze i bolesti (BPŽ je dio sanitarne granice EU-a) - veliki trgovački lanci guše male trgovce, obrtnike i poljoprivrednike - posljedice ponovljene pandemije COVID-19 ili sličnog ugroza na gospodarstvo Županije - nepovjerenje u institucije
<p>Društvene djelatnosti</p> <ul style="list-style-type: none"> - razvoj novih programa obrazovanja u skladu s Hrvatskim kvalifikacijskim okvirom s ciljem povezivanja obrazovnog sustava s tržištem rada RH/EU na svim razinama obrazovanja - podizanje razine kvalitete socijalnih usluga i daljnji razvoj novih kroz korištenje dostupnih sredstava iz ESIF-a i nacionalnih programa - moguće stipendiranje učenika prvih razreda u agro zanimanjima (agrotehničar, agroturist, ekolog, šumar, nutricionist, mehaničar poljoprivredne mehanizacije, poljoprivredni gospodarstvenik, prehrambeni tehničar, veterinar, geodeta) bitnih u budućem nastavku školovanja ili zapošljavanja nakon srednje škole 	<p>Društvene djelatnosti</p> <ul style="list-style-type: none"> - posljedice ponovljene pandemije COVID-19 ili sličnog ugroza na društvene sektore Županije, a poglavito zdravstvo, palijativnu skrb i obrazovanje
<p>Gospodarstvo</p> <ul style="list-style-type: none"> - privlačenje selektivnih stranih ulaganja - rast trendova u povezivanju poljoprivrede, turizma i nepoljoprivrednih djelatnosti - očuvanje tradicionalnih zanimanja - poticanje neformalnog udruživanja regionalnih turističkih zajednica u svim promotivnim i PR 	<p>Gospodarstvo</p> <ul style="list-style-type: none"> - zahtjevan komplicirani sustav prijava za fondove EU-a - utjecaj pandemije uzrokovane koronavirusom na razvoj gospodarstva - nedovoljni poticaji/potpore na nacionalnoj razini

aktivnostima	za poduzetnike početnike – postupci javne nabave nisu prilagođeni poslovanju poduzetnika i previše komplicirana
Komunalna infrastruktura i okoliš – mogućnost korištenja intermodalnog transporta (cestovni, željeznički, vodeni) – mogućnost korištenja plovnog puta rijekom Savom pod pretpostavkom da se osigura plovnost (s nacionalne razine) – jačanje prometne infrastrukture i izgradnja sustava navodnjavanja kroz izgradnju kanala Dunav - Sava – uspostava centra za gospodarenje otpadom	Komunalna infrastruktura i okoliš – onečišćenje zraka iz rafinerije Bosanskog Broda – česte elementarne nepogode - klizišta, poplave i bujice – klimatske promjene

Najveća snaga Brodsko-posavske županije, prepoznata analizom stanja, su stečena znanja i iskustva dionika u provedbi ŽRS-a u pripremi i provedbi projekata financiranih iz sredstava EU-a, dok su općenite slabosti niska razina digitalizacije javnih usluga te ograničena mogućnost zapošljavanja.

Pozitivni eksterni čimbenici, prilike svim sektorima BPŽ-a uključuju povećanu dostupnost fondova EU-a za financiranje projekata iz ključnih razvojnih sektora, ulaganja u obnovljive izvore energije kojima je Brodsko-posavska županija iznimno bogata, kao i ulaganje u energetske učinkovitost, unapređenje postojećih i razvoj novih javnih usluga podržanih IKT-om. Nadalje, jačanje konkurentnosti malog i srednjeg poduzetništva, poduzetničke klime i inicijative predstavljaju priliku za smanjivanje „odljeva mozгова“, kao i stvaranje materijalnih i drugih preduvjeta za razvoj obrazovanja, znanstveno-istraživačkog rada povezanog s potrebama gospodarstva i centara kompetencija. Prepoznata je prilika novih razvojnih pravaca, tema i koncepata te znanja i iskustva iz okruženja za potrebe razvoja koju je potrebno iskoristiti, a odnosi se na koncept pametnih gradova, zelenih gradova, zelenog gospodarstva i zelenog turizma, srebrnu ekonomiju, kružno gospodarstvo, bioekonomiju te otporne i pružive gradove. Također, eksterni čimbenici koji mogu pozitivno utjecati na razvoj BPŽ-a uključuju jačanje suradnje s drugim županijama na kompleksnim poljima, kao i jačanje međunarodne suradnje na projektima EU-a i drugim projektima. Ostale prilike u narednom razdoblju za BPŽ proizlaze iz imovine u državnom vlasništvu koju je potrebno staviti u funkciju za razvojne iskorake, to su i strani ulagači koje je moguće privući ostvarivanjem bolje komunikacije i administrativnih zahtjeva između države i samih ulagača, te povećanje konkurentnosti cijena domaćih poljoprivrednih proizvoda na tržištu.

Prijetnje s kojima se suočavaju svi sektori Brodsko-posavske županije uključuju stalne promjene zakona, stalne promjene u poreznim i drugim sustavima, odnosno njihova nestabilnost, nepovjerenje u institucije, kašnjenje strategija „više razine“ na nacionalnoj razini, nepovoljne opcije predfinanciranja i sufinanciranja sredstava iz fondova EU-a te struktura gospodarstva RH koju karakteriziraju veliki trgovački lanci koji guše male trgovce, obrtnike i poljoprivrednike. Geografski položaj BPŽ-a razlog je prijetnji koju predstavlja mekana granica s BiH koja omogućuje nekontroliran unos roba upitne kvalitete i narušava tržišnu utakmicu. Također, geografski položaj, odnosno činjenica da je BPŽ dio sanitarne granice EU-a, naglašava opasnost od širenja zaraze i bolesti, a eksterni čimbenik koji može utjecati na gospodarstvo BPŽ-a je i ponovljena pandemija COVID-19 ili slična ugroza.

Snage društvenih djelatnosti Brodsko-posavske županije predstavljaju brojne organizacije civilnog društva, razvijena obrazovno-odgojna infrastruktura, izgradnja Regionalnog centra kompetentnosti za

koji je nositelj projekta Tehnička škola Slavonski brod, centra kompetencija Slavonski Šamac, Sveučilište u Slavonskom Brodu te inovativne udruge i rad s mladima.

Slabosti društvenih djelatnosti na području Županije proizlaze iz neaktivnosti udruga civilnog društva i njihove financijske nestabilnosti, nedostatnih fiskalnih kapaciteta BPŽ-a za aktivniju socijalnu politiku, primjerice deinstitutionalizaciju, socijalne inovacije i slično, kao i pomanjkanja entuzijazma kod stanovnika, poglavito mladih. Interni čimbenici koju utječu na kvalitetu društvenih djelatnosti su i starenje i iseljavanje stanovništva, pogotovo u ruralnim sredinama, depopulacija mladih, nedovoljni i neadekvatni kapaciteti za skrb o starijima i nemoćnima, u prvom redu u ruralnim sredinama, nizak životni standard stanovnika ruralnih područja te ovisnost o socijalnoj pomoći u tim područjima.

Prilike za razvoj društvenih djelatnosti na području BPŽ-a su razvoj novih programa obrazovanja u skladu s Hrvatskim kvalifikacijskim okvirom s ciljem povezivanja obrazovnog sustava s tržištem rada RH/EU na svim razinama obrazovanja, te podizanje razine kvalitete socijalnih usluga i daljnji razvoj novih korištenjem dostupnih sredstava iz ESIF-a i nacionalnih programa. Prijetnju društvenim djelatnostima BPŽ-a predstavljaju posljedice ponovljene pandemije COVID-19 ili slične ugroze na društvene sektore Županije, a poglavito zdravstvo, palijativnu skrb i obrazovanje.

Interni čimbenici koji opisuju gospodarstvo BPŽ-a, odnosno snage gospodarstva Županije su dostupnost poduzetničke infrastrukture, postojanje poduzetničko-potpornih institucija i njihova dobra geografska raspoređenost, postojeći resursi pogodni za razvoj turizma, postojanje lovišta, bogata kulturna baština i tradicija te prirodni resursi i biološka raznolikost (8 zaštićenih područja na prostoru Županije te velik dio teritorija pokriven kroz projekt NATURA 2000). Gospodarstvo BPŽ-a karakteriziraju i razmjerno niski *start-up* troškovi, dostupnost sirovina za razvoj bioekonomije, povoljan geografski položaj, postojanje 3 LAG-a s donesenim lokalnim razvojnim strategijama do 2020. i odobrenim financiranjem, te postojanje dvije razvojne agencije.

Slabosti gospodarstva BPŽ-a su manjak poduzetničke klime, nedovoljno subvencioniranje i nedovoljna bespovratna sredstva za otvaranje novih i širenje postojećih gospodarskih subjekata, izostanak sektorskih strateških razvojnih dokumenata u ključnim područjima gospodarstva, neusklađenost obrazovnog sustava i potreba tržišta rada, slaba turistička ponuda i infrastruktura te neiskorištenost turističkih zona. Karakteristike gospodarstva BPŽ-a uključuju i nedovoljnu prepoznatljivost (brendiranje) turističkih proizvoda i usluga, manjak tradicionalnih poljoprivrednika i eko-proizvodnje, nepopunjene industrijske zone, nekonkurentnost proizvodnog sektora, zastarjele tehnologije te niska razina ulaganja u istraživanje i razvoj. Slabosti gospodarstva su i nedovoljna poduzetnička znanja, nedovoljna informatička pismenost i poznavanje stranih jezika, manjak udruživanja u klastere, usitnjenost i nepovezanost poljoprivrednog zemljišta, siva ekonomija te nepovjerenje i nespremnost građana za investiranje.

Prilike razvoja gospodarstva BPŽ-a su privlačenje selektivnih stranih ulaganja, rast trendova u povezivanju poljoprivrede, turizma i nepoljoprivrednih djelatnosti, očuvanje tradicionalnih zanimanja, aktiviranje postojećih poduzetničkih zona i „*brownfield*“ područja od faze prostornih planova do faze korištenja, potencijal razvoja zadružnog oblika poslovanja i drugih oblika udruživanja te neformalno udruživanje regionalnih turističkih zajednica u svim promotivnim i PR aktivnostima. Prijetnja iskorištavanja prilika koje se pružaju za razvoj gospodarstva Županije proizlazi iz zahtjevnog i kompliciranog sustava prijave za fondove EU-a.

Snage koje karakteriziraju komunalnu infrastrukturu i okoliš Brodsko-posavske županije su očuvani okoliš, relativno razvijena komunalna infrastruktura, koja se odnosi na sustav vodoopskrbe, plinsku mrežu, lokalne ceste, javnu rasvjetu i slično, relativno zadovoljavajući sustav vodoopskrbe, doneseni prostorni planovi za sve jedinice lokalne i regionalne samouprave. Također, snage sektora u BPŽ-u su i

relativno razvijena županijska i međužupanijska cestovna infrastruktura, relativno zadovoljavajuća plinska mreža te vodni potencijal.

Slabosti u području komunalne infrastrukture i okoliša predstavljaju nefunkcionalnost sustava gospodarenja otpadom, nedostatak sustava nadzora i kažnjavanja za nedopušteno odlaganje otpada, neodrživost reciklažnih dvorišta, smanjenje šumskog fonda, porast divljih deponija, nedostatan razvijen sustav kanalizacije i odvodnje te nerazvijena ekološka svijest građana. Karakteristike komunalne infrastrukture i okoliša BPŽ-a su i neprepoznatost prirodnih resursa kao izvora za razvoj, nedostatak spojnih i obilaznih cesta oko gradskih i većih općinskih središta, nedovoljno korištenje obnovljivih izvora energije (biomasa), neprepoznatost prirodnih resursa te nedovoljno razvijeni sustavi obrane od elementarnih nepogoda. Slabosti sektora su i neriješeni imovinsko-pravni odnosi i zemljišne knjige, zastarjela željeznička infrastruktura i nezadovoljavajuća dinamika modernizacije, zastarjeli vozni park u javnom prijevozu koji ugrožava sigurnost putnika te neadekvatno razvijen širokopolasni Internet koji ne pokriva cijelu Brodsko-posavsku županiju.

Prilike koje se pružaju sektoru komunalne infrastrukture i okoliša su mogućnost korištenja intermodalnog transporta, mogućnost korištenja plovnog puta rijekom Savom pod pretpostavkom da se osigura plovnost s nacionalne razine, jačanje prometnog sustava i izgradnja sustava navodnjavanja kroz kanal Dunav - Sava, te uspostava centra za gospodarenje otpadom.

Prijetnje u sferi komunalne infrastrukture i okoliša uključuju onečišćenje zraka iz rafinerije Bosanski Brod, česte elementarne nepogode koje uključuju klizišta, poplave i bujice te klimatske promjene.